

VALSTS KULTŪRAS PIEMINEKĻU AIZSARDZĪBAS INSPEKCIJAS
MATERIĀLI

JURIS URTĀNS

LATVIJAS AUSTRUMU DAĻAS
JAUNATKLĀTIE
PILSKALNI

RĪGA, 1995

VALSTS KULTŪRAS PIEMINEKĻU AIZSARDZĪBAS INSPEKCIJAS IZDEVUMS

JURIS UPTANS

VALSTS KULTŪRAS PIEMINEKĻU
AIZSARDZĪBAS INSPEKCIJAS
MATERIĀLI

LATVIJAS REPUBLIKAS
JAUNATLĀTIE
PILSKALNI

95-6
L 49

L
9

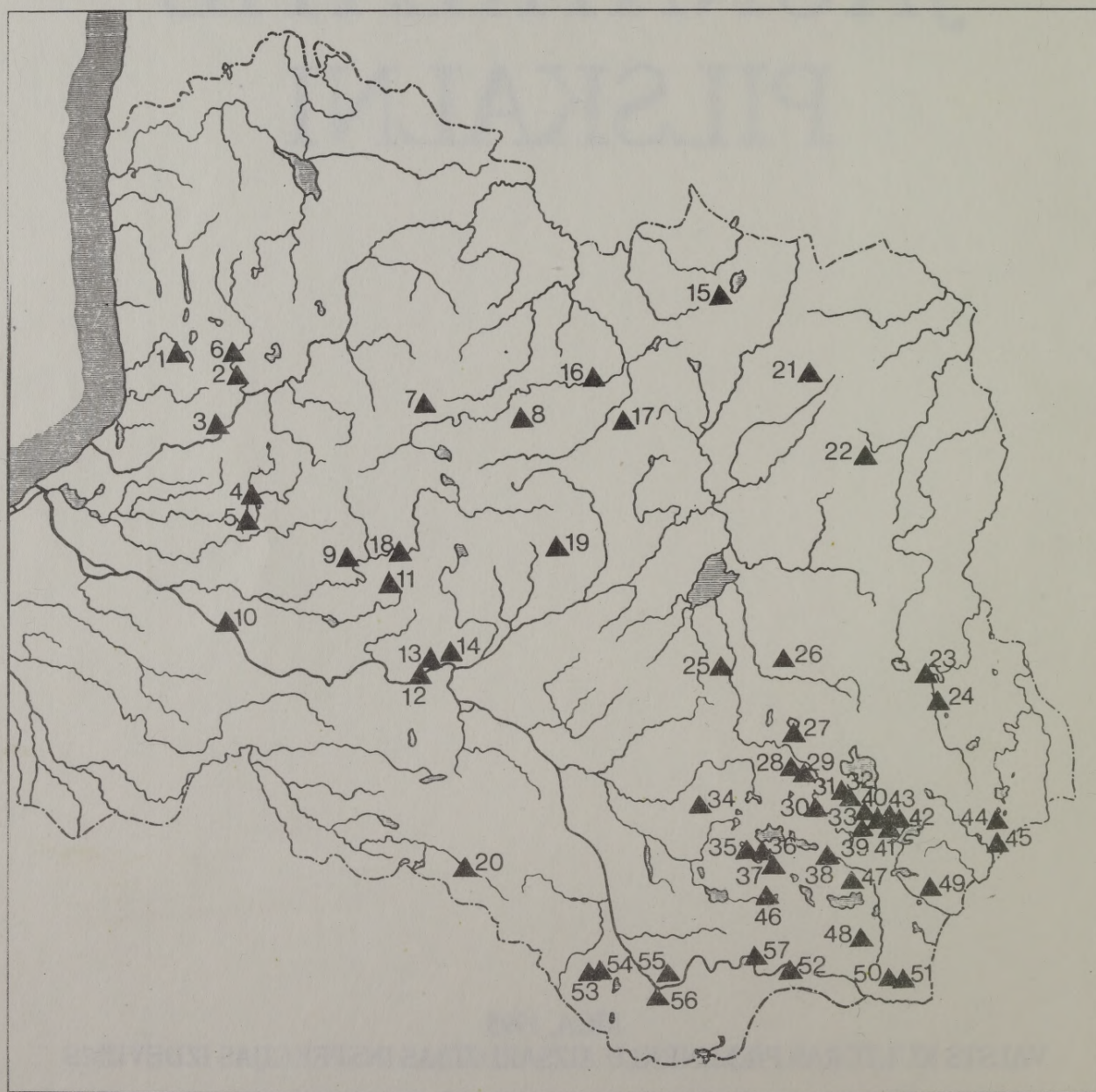
JURIS URTĀNS

LATVIJAS AUSTRUMU DAĻAS
JAUNATKLĀTIE
PILSKALNI

RĪGA, 1995

VALSTS KULTŪRAS PIEMINEKĻU AIZSARDZĪBAS INSPEKCIJAS IZDEVUMS

LATVIJAS AUSTRUMU DAĻAS
JAUNATKLĀTIE PILSKALNI

SATURS

Ievads	7	<i>Rēzeknes rajons</i>	
<i>Limbažu rajons</i>		25. Piziču Pilsētas vieta	58
1. Vidrižu Kaniņu kalns	10	26. Kantinieku pilskalns	60
<i>Rīgas rajons</i>		27. Lošu pilskalns	62
2. Melnā ieža pilskalns	12	28. Leimanišķu Baterijas kalns	64
3. Turaidas Rata kakts	14	29. Leimanišķu pilskalns	66
4. Mālpils pilskalns	16	30. Pušas pilskalns	68
5. Sidgundas pilskalns	18	31. Smaganu pilskalns	70
<i>Cēsu rajons</i>		32. Bondaru pilskalns	72
6. Vējiņu pilskalns	20	33. Milkas pilskalns	74
7. Kētu pilskalns	22	<i>Preiļu rajons</i>	
8. Tīrumvieķeļu pilskalns	24	34. Anspoku pilskalns	76
<i>Ogres rajons</i>		35. Kropovas Šancu kalns	78
9. Aderkašu pilskalns	26	36. Ciriša Upursalas Upurkalns	80
10. Lielvārdes Dievukalns	28	37. Valaiņu pilskalns	82
<i>Aizkraukles rajons</i>		<i>Krāslavas rajons</i>	
11. Lielkalnu pilskalns	30	38. Okras pilskalns	84
12. Mežmalu pilskalns	32	39. Stalidzānu Svilušais kalns	86
13. Stukmaņu Vīnakalns	34	40. Brīveru Garadkas kalns	88
14. Plaviņu pilskalns	36	41. Dauguļu Kapču kalns	90
<i>Alūksnes rajons</i>		42. Jukumu I Grumuškas kalns	92
15. Celensku pilskalns	38	43. Jukumu II Grumuškas kalns	94
<i>Gulbenes rajons</i>		44. Rubuļu pilskalns	96
16. Krāču pilskalns	40	45. Fridrihovas pilskalns	98
17. Veišu Bļodas kalns	42	46. Brīveru pilskalns	100
<i>Madonas rajons</i>		47. Saldu Pilingore	102
18. Priekšēnu pilskalns	44	48. Ekšu pilskalns	104
19. Lazdonas pilskalns	46	49. Rubinaucu pilskalns	106
<i>Jēkabpils rajons</i>		50. Udinavas pilskalns	108
20. Aknīstes pilskalns	48	51. Ostrovnas pilskalns	110
<i>Balvu rajons</i>		52. Aizvējiņu pilskalns	112
21. Makšīnavas Kauguru kalns	50	<i>Daugavpils rajons</i>	
22. Porskovas Mistra kalns	52	53. Arāju pilskalns	114
<i>Ludzas rajons</i>		54. Timšānu pilskalns	116
23. Jurizdikas pilskalns	54	55. Volkovščiznas pilskalns	118
24. Silovu pilskalns	56	56. Lasiņu pilskalns	120
		57. Vecračinas pilskalns	122
		E. Brastiņa uzmērītie un publicētie pilskalni Vidzemē, Latgalē un Augšzemē	124
		Juris Urtāns. Newly discovered hillforts of the eastern part of Latvia.	129
		<i>Summary</i>	

© Juris Urtāns, 1995
© Rīgas Multimediju centra apgāds, 1995
© Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, 1995

Māras Lindbergas mākslinieciskais iekārtojums
Kristīnes Lielauses datorsalikums
Plānus izzīmēja Anda Pjatkovska
Korektore Māra Nikitina

Izmantoti Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas un
Latvijas Vēstures muzeja foto un citi materiāli

Rīgas Multimediju centra apgāds. Izdevējdarbības licence Nr. 2-0095.

Iespiests Talsu tipogrāfijā, LV-3201, Talsos, Jaunā ielā 17.

IEVADS

Latvijas pilskalnu apzināšanas tradīcijām ir sena vēsture, kas aizsākās jau XVIII gs. beigās. Vēlāk - XIX gadsimtā un XX gs. sākumā baltvācu pētnieki deva lielu ieguldījumu Latvijas pilskalnu apzināšanā.¹ Pēc 1918. gada, kad nodibinājās Latvijas Republika, pilskalnu apzināšanu turpināja latviešu pētnieki. Vislielākie nopelni te bija Ernestam Brastiņam, kurš no 1922. līdz 1927. gadam organizēja ekspedīcijas jau iepriekš zināmo Latvijas pilskalnu pārbaudei un jaunu pilskalnu uzmeklēšanai. Kājām aiz pajūga pārstaigājot visus Latvijas novadus, E. Brastiņam izdevās atklāt arī virkni jaunu, iepriekš nezināmu pilskalnu.² Šo lielo darbu vainagoja četru Latvijas pilskalnu grāmatu izdošana, kur katrs pilskalns bija aprakstīts, publicēts tā uzmērījums un griezumums, fotogrāfijas un atrašanās vietas karte. Pirmā grāmatā bija veltīta Kurzemes pilskalniem (aprakstīti 59 pieminekļi)³, otrā - Zemgales un Augšzemes pilskalniem (aprakstīti 43 pieminekļi)⁴, nākamā - Latgales pilskalniem (aprakstīti 82 pieminekļi)⁵ un pēdējā - Vidzemes pilskalniem (aprakstīti 98 pieminekļi)⁶. E. Brastiņa veiktais darbs deva iespēju izdarīt dažādus apkopojumus un secinājumus par pilskalnu tipoloģiju un klasifikāciju, topogrāfiju un daļēji arī datējumu. Vienā laikā ar E. Brastiņa ekspedīciju darbu - bet neatkarīgi no tā - tika iegūtas jaunas ziņas par citiem Latvijas pilskalniem. Daži no tiem pārbaudot tiešām izrādījās īsti pilskalni, tomēr E. Brastiņa grāmatās tos nepaspēja iekļaut. Daudzus citus pilskalnus apzināja jau pēc E. Brastiņa grāmatu iznākšanas.

Pilskalnu jaunatklāšana, lai arī ne tik strauji, turpinājās arī pēc II pasaules kara, īpaši 40. un 80. gados, un nav beigusies arī mūsdienās. Tādējādi bija nobriedusi vajadzība publicēt aprakstus un uzmērījumus tiem

Latvijas pilskalniem, kas nebija iekļuvuši E. Brastiņa pilskalnu grāmatās, un dot kopīgu pārskatu par to, kas mums pieder.

Ķeroties pie šī darba radās jautājums, kas tad ir uzlūkojams par īstu pilskalnu, jo kalnu, kurus tautā dēvē par "pilskalniem", ir pietiekami daudz. E. Brastiņš pilskalnu pazīmes gan nekur nav īpaši izdalījis, tomēr, spriežot pēc tiem kalniem, kurus viņš uzlūkoja par īstiem pilskalniem, tās varētu būt nosakāmas. Arī citi pētnieki visumā izdala tās pašas īstus pilskalnus raksturojošas pazīmes, kas apkopojoši varētu būt šādas:

Pirmkārt, pilskalna mākslīgi izlīdzinātā virsma - plakums, kas bija nepieciešams dzīvojamo, saimniecības un aizsardzības būvju celšanai, aizsardzības organizēšanai.

Otrkārt, īpaši izbūvētas - parasti nostāvinātas - nogāzes. Lai nogāzes plakuma būvēm pieejamākās vietās padarītu stāvākas un drošākas pret nobrukumiem un noslīdējumiem, tajās izveidoja vienu vai vairākas terases.

Treškārt, vaļņu un grāvju sistēma, kas ietvēra vai nu visu pilskalnu, vai tikai to daļu, kas bija nedrošāka pret ienaidnieka uzbrukumu. Vaļņu un grāvju sistēma parasti bija kombinēta ar vārtu un ieejas aizsardzības būvēm, pilskalnu terasēm.

Ceturtkārt, arheoloģiskais kultūrslānis, kas izveidojies ilgstošāku laiku apdzīvotos pilskalnus.

Īstiem pilskalniem parasti ir raksturīgs visu šo pazīmju kopums, lai gan dažkārt kāda pazīme pilskalnam var arī nebūt (piemēram, pilskalns bez kultūrslāņa). Ir arī citas pazīmes, kas liecina par pilskalnu, bet vienas pašas tās nevar uzlūkot par noteicošām. Par tādām pazīmēm uzlūkojams: kalna novietojums pilskalnam izdevīgās vietās norobežotos kalnos, upju un strautu sateku stūros, purvu salinās; īpašas izbūves ūdens šķēršļu

radīšanai; dzeramā ūdens aku vai ūdens uzkrāšanas vietu paliekas; kalnu nosaukumi; raksturīgās teikas.

E. Brastiņš, kurš vienīgais Latvijā bija redzējis gandrīz visus tolaik zināmos pilskalņus, pirmais izdalīja tādus objektus, kurus nosauca par pilenēm. Tās, viņaprāt, bija kalni vai kādas citas vietas, kam īslaicīgi bija bijusi pilskalna nozīme. Šādi kalni tautā bieži saukti pilskalņiem raksturīgos nosaukumos, tomēr tiem nav visu pilskalņiem raksturīgo pazīmju.

Trešā pilskalnu grupa ir t.s. iznīcinātie pilskalņi, kuri galvenokārt zemes lauksaimnieciskās apstrādes rezultātā jau agrākos gadsimtos zaudējuši raksturīgās pilskalnu pazīmes. Par iznīcinātiem uzlūkojami arī tādi pilskalņi, kuros vēlākos laikos uzbūvēti mūra nocietinājumi vai baznīcas, ierīkotas kapsētas. Apmēram divi desmiti Latvijas pilskalnu norakti un tādējādi gājuši bojā XX gs. Tikai daļa no tiem tika arheoloģiski pētīti.

Apkopojot jaunatklātos pilskalņus, radās vairākas problēmas. Galvenā no tām bija noteikt robežu, kas atšķir t.s. iznīcināto pilskalnu no tā dēvētā īstā, nepostītā pilskalna. Arī E. Brastiņš savā pilskalnu apkopojumā nav šo robežas jautājumu atrisinājis vai strikti ievērojis. Piemēram, Aizputes pilskalnu, kurā, pilskalna ārieni stipri pārveidojot, uzbūvēta baznīca, E. Brastiņš iekļauj savā grāmatā kā īstu un neapšaubāmu pilskalnu, bet Vecslabadas pilskalnu Ludzas raj. Istras pagastā, kurā arī uzbūvēta baznīca, neiekļauj. Vai, piemēram, - E. Brastiņa par īstiem uzskatītie pilskalņi ar tajos ierīkotām kapsētām (Berzinas *Starij Zamok*, Pasienes Meikšānu pilskalns, Vecpils pilskalns) būtībā neatšķiras no Rāgeļu pilskalna ar kapsētu, kurš atzīts par iznīcinātu. E. Brastiņš kā īstus pilskalņus (kas tādi neapšaubāmi arī ir) uzrādīja kalņus ar viduslaiku vācu mūra pilīm (Lielvārdes, Lokstenes, Dobeles, Kokneses u. c. pilskalņi), bet citus tāda paša veida pieminekļus, piemēram, Volkenbergas un Di-naburgas pilskalņus, neuzrādīja. Dažkārt E. Brastiņš kādu pilskalnu ar īsta pilskalna pazīmēm par tādu

neatzīst (Vilces pilskalns), lai arī līdzīgus kalņus uzskata par īstiem pilskalņiem.

Minētie un arī neminētie piemēri liecina, cik grūti ir izšķirties nosaukt kādu kalnu par īstu pilskalnu vai arī nodēvēt to par pilēni vai t.s. iznīcināto pilskalnu. Visprecīzāk būtu, ja varētu publicēt visu kalnu uzmērījumus un aprakstus, jo tad lasītājs pats varētu izdarīt secinājumus par pilskalnu. Diemžēl pagaidām šāds apkopojošs darbs nav veikts, tomēr jau tagad vajadzēja izšķirties par kādiem kritērijiem. Cienot E. Brastiņa viedokli un mēģinot saglabāt viņa pieeju, autors neuzskatīja par iespējamu šajā izdevumā iekļaut tos pilskalņus, kurus E. Brastiņš bija atzinis par iznīcinātiem, bet kurus tikpat labi varētu par tādiem arī neuzskatīt.

Velkot robežu starp jēdzieniem "pilskalns" un "iznīcināts pilskalns", autors vadījās pēc tā, cik lielā mērā pilskalns ir zaudējis savas mākslīgā pārveidojuma pazīmes. Ja nepārprotami bija saglabājušies vai nu grāvji, vaļņi vai terases, vai arī to daļas, tad pilskalns tika iekļauts apkopojumā. Ja pilskalns bija zaudējis visas mākslīgā pārveidojuma pazīmes vai arī autors nebija pārliecināts, ka tās tiešām ir mākslīga pārveidojuma pazīmes, tad tas šajā apkopojumā netika iekļauts. Apkopojumā netika iekļauti arī tādi pilskalņi, kuru kultūrslānis ilgstošas lauksaimnieciskās apstrādes rezultātā bija saglabājis tikai kalna nogāzēs vai pakājē. Saprotams, ka, šādi nodalot īstus pilskalņus no t.s. iznīcinātajiem pilskalņiem, bija lielas iespējas subjektīvam spriedumam.

Šobrīd Latvijā valsts aizsardzībā atrodas vairāk nekā 460 pilskalnu. Ap 270 no tiem ir E. Brastiņa par īstiem atzīti pilskalņi (kopumā E. Brastiņš publicēja 282 pilskalnu uzmērījumus norakti). Vēl apmēram 90 uzskatāmi par jaunatklātiem pilskalņiem. Pārējie objekti, kuru skaits ir lielāks par simtu, ir t.s. iznīcinātie pilskalņi vai pilenes.

Jau 20. gadu beigās bija radusies doma par E. Brastiņa pilskalnu grāmatu papildinājumu izdošanu. Kā atcerējās arheologs P. Stepiņš, materiāls šo papildinājumu izdošanai tika vākts un gatavots jau 30. un 40.

gados. Šajā izdevumā ir ietverta daļa no šī materiāla (pilskalnu 20. - 40. gadu uzmērījumi, kas tagad glabājas Latvijas Vēstures muzeja Arheoloģijas nodaļas arhīvā). Daudzkārt varēja izmantot arī jaunākus uzmērījumus, tomēr priekšroka tika dota senākajiem, jo tajos nereti parādījās tādas pilskalnu raksturojošas reālijas, kas vēlākos laikos tika zaudētas. Apkopojumā tādējādi ietverti arī jau iznīcināto Volkovščiznas, Mežmalu un Kropovas pilskalnu apraksti. No šiem pilskalniem bija saglabājušies uzmērījumi, kas ļauj tos pietiekami detalizēti raksturot. Ja iznīcinātie pilskalni pirms tam nav bijuši uzmērīti vai arī uzmērījums līdz mūsu dienām nav saglabājies (piemēram, Rušonas Bašku Naudas kalns), tad šāds pilskalns apkopojumā netika iekļauts.

Pēc pilskalna apraksta dota pamatliteratūra, kas par šo pieminēti publicēta. Lielākoties tie ir nelieli avīžu raksti, jo - ar dažiem izņēmumiem - turpmāk aprakstītie pilskalni arheoloģiski nav pētīti un ziņu par to kultūras piederību un datējumu nav daudz. Balstoties uz atsevišķu trauku lausku atradumiem pilskalnu kultūrslānī, mēģināts dot šo pieminēto aptuvenu datējumu, tomēr tas uzskatāms tikai par ievirzi pilskalnu turpmākai dziļākai izpētei. Keramikas datēšanai izmantoti I. Cimermanes, A. Vaska un V. Urtāna pētījumi par dažāda veida keramikas izmantošanas hronoloģiju.⁷ Ja aprakstāmā jād pilskalnā atrastās senlietas glabājušās valsts senlietu krātuvēs, tad tiek minēts to inventāra numurs.

Jaunatklāto pilskalnu publicēšana nebūtu iespējama, ja Latvijas pilskalnus nebūtu meklējušas, atradušas, uzmērījušas un pētījušas vairākas Latvijas arheologu paaudzes. Autors izsaka visdziļāko pateicību arī saviem tuvākajiem kolēģiem Jānim Asarim, Ilzei Bernātei, Raivo Krūsam, Andai Pjatkovskai, Ritvaram Ritumam, Jānim Siatkovskim, Ainim Toram un Andai Vilkai, kas ar savu darbu visdažādāka jās veidos sekmeja jaunatklāto Latvijas pilskalnu apkopšanu vienā izdevumā. Šādu grāmatu iepriekšējā laikā pārspīlētās slepenības mānī-

jas apstākļos, kas attiecās arī uz visa veida kartēm un uzmērījumiem, nebūtu iespējams izdot, tomēr cerams, ka tā būs tikai ievadījums plašāka un kvalitatīvi augstāka visas Latvijas pilskalnu reģistra izstrādāšanai. Tiek turpināts darbs arī pie Latvijas rietumu daļas jaunatklāto pilskalnu apkopojuma izstrādāšanas.

¹ Balodis F. Mūsu pilskalni // *Balodis F., Teikmanis A., Kundziņš P., Kundziņš L.* Izrakumi Raunas Tanisa kalnā 1927. gadā: Arheoloģijas raksti. - R., 1928. - 4. sēj. - 1. daļa. - 5.-17. lpp.

² Urtāns J. Ernests Brastiņš - Latvijas pilskalnu pētnieks // Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls. - 1992. - Nr. 4. - 195.-200. lpp.

³ Brastiņš E. Latvijas pilskalni: I. Kuršu zeme. - R., 1923.

⁴ Brastiņš E. Latvijas pilskalni: Zemgale un Augšzeme. - R., 1926.

⁵ Brastiņš E. Latvijas pilskalni: Latgale. - R., 1928.

⁶ Brastiņš E. Latvijas pilskalni: Vidzeme. - R., 1930.

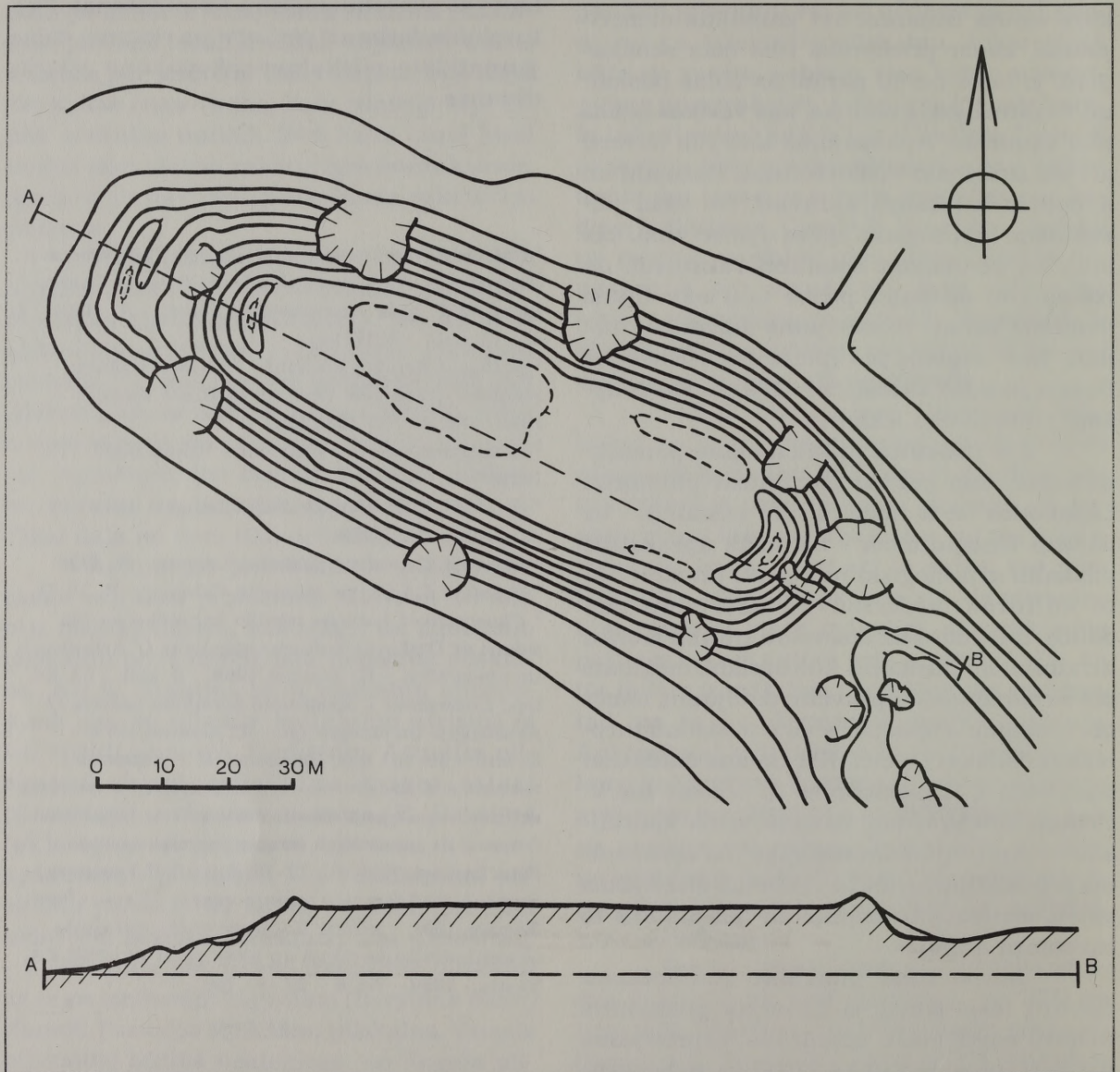
⁷ Cimermane I. Latvijas tekstilā keramika un tās sakari ar Djakovas kultūras apgabalu // *Arheoloģija un etnogrāfija.* - R.: Zinātne, 1968. - 8. laid. - 53.-64. lpp.; *Cimermane I.* Spodrinātā keramika Latvijā // *Arheoloģija un etnogrāfija.* - R.: Zinātne, 1974. - 11. laid. - 99.-110. lpp.; *Цимермане И. П.* Керамика I тысячел. н. э. как источник для исследования этнической истории и культурных взаимоотношений на территории Латвии // *Из древнейшей истории балтских народов.* - Рига: Зинатне, 1980. - С. 70.-79; *Васкс А. В.* Керамика эпохи поздней бронзы и раннего железа Латвии. - Рига: Зинатне, 1991; *Urtāns V.* Jaunievestās rotējamās ierīces Latvijas teritorijā ap 1000. gadu // *LPSR ZA Vēstis.* - 1959. - Nr. 8. - 27.-32. lpp.

Tekstā lietotie sasīsinājumi

A - Latvijas Vēstures muzeja Arheoloģijas nodaļa
VI - Latvijas Vēstures institūta Arheoloģijas nodaļa

LIMBAŽU RAJONS

1. Vidrižu Kaniņu kalns
Koordinātas 24° 39' 20" 57° 21' 12"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1932. gada uzņēmējuma

Vidrižu Kaniņu kalns atrodas Limbažu raj. Vidrižu pagastā, ap 0,5 km uz ZR no pagasta centra, pie Bērzkalnu mājām. Pirmās ziņas par Kaniņu kalnu kā par pilskalnu reģistrētas 1929. gadā, bet 1932. gadā pieminēti plašāk aprakstīja A. Gusars.

Pilskalns ierīkots ZR-DA virzienā orientētas kaupres ZR galā. Kaupre, kas virs meliorētajām pļāvām paceļas par 9 m, ir paralēla Aģes upei un veido upes kreisās puses senkrastu. Izbagarētā upe tagad par 150 m atvērta no pilskalna. Kaupres ZR gals no pārējās grēdas atdalīts ar 6 m dziļu pārrakumu, no kura izraktā zeme kalna DA galā veido 20 m garu un 2,5 m augstu pakavveida valni. Pilskalna plakums ir izlīdzināts, 80 m garš un 18-24 m plats. Plakuma ZR galā izveidots 12 m garš un 1,3 m augsts

valnis, bet kalna ZR gala nogāzē 5 m zem plakuma līmeņa - vēl viens 15 m garš un nepilnu metru augsts valnis. Visās Kaniņu kalna malās jau agrākos laikos izraktas apmēram 10 neliela izmēra grantsbedres, kas kopējo pilskalna veidolu tomēr nav stipri izmainījušas. Pilskalna ZA pakājē kādreiz bijis dambis, kas, iespējams, bija būvēts

pilskalna aizsardzībai ar ūdens uzdambējuma palīdzību. Meliorācijas darbos dambis nolīdzināts. Pilskalna plakumā un nogāzē konstatēts 25-35 cm biezs kultūrslānis, kurā it kā atrasts pirksta gredzens. Iespējams, ka Vidrižu Kaniņu kalns saistāms ar Indriķa Livonijas hronikā minēto Lēdurgu, jo pašā Lēdurgā pilskalns nav zināms.

Apkārtnes plans M 1:200 000

- Atrasts jauns pilskalns // *Latvis*. - 1932. - 1. jūl.
 Vidrižos atrasts pilskalns // *Jaunākās Ziņas*. - 1932. - 5. jūl.
Andruss A. Tālas senatnes liecinieki // *Progress* - 1978. - 21. nov.
Urtāns J. Kaniņu kalns // *Progress* - 1988. - 1. dec.
Urtāns J. Ziemeļvidzemes pilskalni. - R.: Avots, 1991. - 26. lpp.
Mugurēvičs Ē. Komentāri // *Indriķa hronika*. - R.: Zinātne, 1993. - 415. lpp.

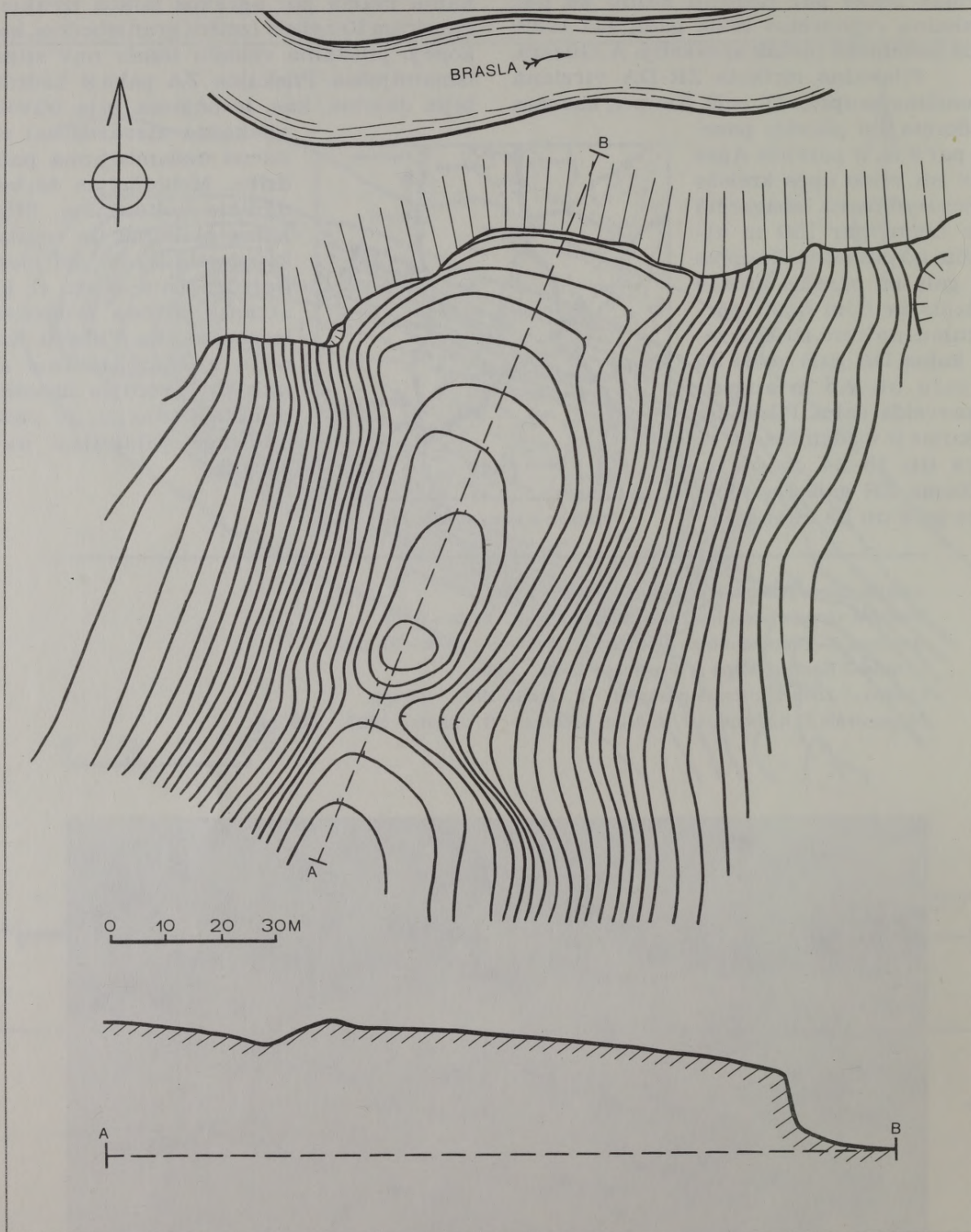

Vidrižu Kaniņu kalns

RĪGAS RAJONS

2. Melnā ieža pilskalns

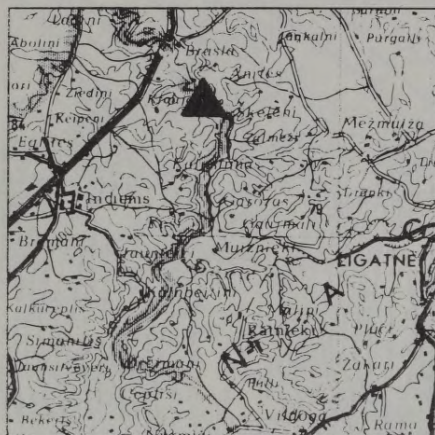
Koordinātas 24° 56' 15" 57° 16' 54"

Skatīt lineāro mērogu, griezumu augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1988. gada uzmērījuma

Melnā ieža pilskalns atrodas Rīgas raj. Krimuldas pagastā Braslas upes labajā krastā, ap 1 km uz DA no Braslas spēkstacijas aizsprosta. Pilskalnam nosaukums dots pēc smilšakmens ieža, kas veido pieminekļa ZA krauju. Pieminekli 1987. gadā atklāja G. Eniņš.

Melnā ieža pilskalns atrodas mežainā, gravām izvagotā apvidū, un bez zinātāja piemineklis ir grūti atrodams. Tas izveidots ZA-DR virzienā orientētā paliksnī - kauprē starp divām dziļām gravām, kas krīt pret Braslas upi. Šis paliksnis, kas ir 300-400 m garš un augšpusē vietām tikai ap 30-40 m plats, pret Braslas upi paplašinās. Šaurākajā vietā kaupri pārrokot ar ap 20 m garu, 10 m platu, 2 m dziļu grāvi un no tā izraktās zemes plakuma pusē uzmetot 1,3 m augstā un 15 m

Apkartnes plans M 1:200 000

garā valnī, norobežots noapaļoti iegarens 80 m garš un 50 m plats pilskalna plakums, kurš par 6-7 m ir nolaidens pret Z respektīvi pret Braslas upi. Plakums pret upi izbeidzas ar ap 30 m augstu smilšakmens klinti - Melno iezi. Gravu nogāzes abās pilskalna pusēs ir pietiekami stāvas, ap 20 m augstas un nav īpaši pa-stāvinātas. Ieeja pilskalna plakumā vedusi gar valņa R galu. Abu gravu nogāzēs

un pret Braslas upi ir ierobi, kas, šķiet, veidojušies kā ūdens izskalojumi. Zem izgāzto koku saknēm pilskalna plakumā konstatēta vienīgi sarkanīga smilts. Melnā ieža pilskalna datējums nav zināms. Tā jau no dabas izdevīgais novietojums nav prasījis stipri veidotus nocietinājumus. Pilskalna tuvumā atrodas Virtaku iezis ar iekaltām zīmēm.

Eniņš G. Ko slēpj rakstī? II // Avots. - 1988. - Nr. 7. - 33. lpp.

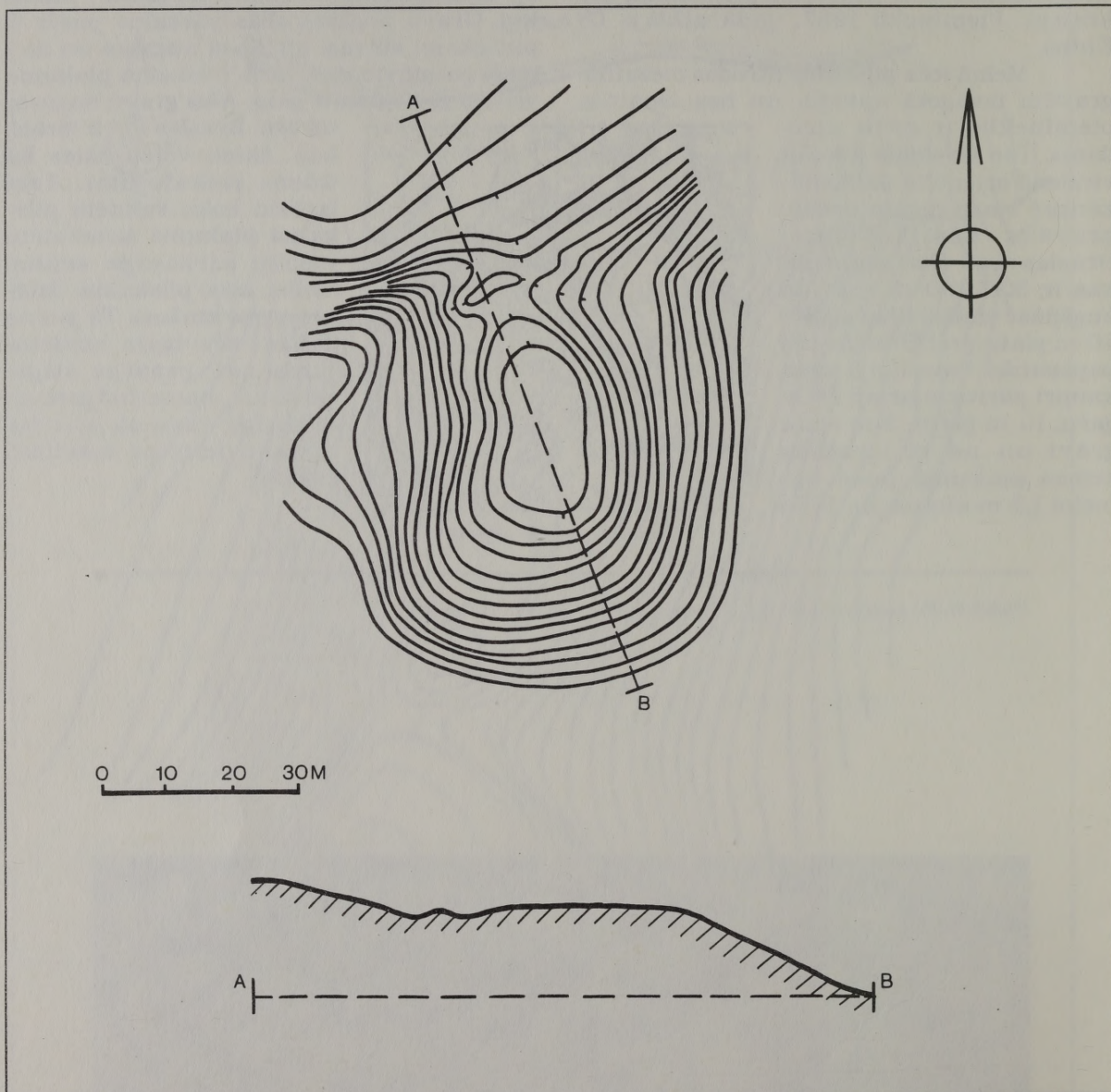

Melnā ieža pilskalns. Skats no plakuma puses uz valni

RĪGAS RAJONS

3. Turaidas Rata kakts

Koordinātas 24° 50' 09" 57° 10' 27"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1991. gada uzmērījuma

Turaidas Rata kakti, saukts arī par Taurētāju kalniņu, atrodas Rīgas raj. Siguldas pilsētas teritorijā, Gaujas labā krasta augstienes stūrī, Vikmestes upītes gravas kreisajā krastā. Turaidas Rata kakti vai Rata kalns, kā tiek apzīmēti arī plašāka augstiene Gaujas labajā krastā, literatūrā minēti jau kopš 19. gs., bet Rata kaktu, apzīmējot to par "pilskalnveidīgu darinājumu", 1946. gadā plašāk aprakstījis K. Rozītis.

Rata kalns ir Gaujas senielejas, Vikmestes upītes gravas un tās sāngravas norobežots ZA-DR virzienā orientēts augstienes paliksnis, kura DR stūrī pāris desmit metru zem augstienes palikšņa virsmas līmeņa iekārtots pilskalns. Zemes stūris šaurākajā vietā no plakuma puses norobežots ar 2-3 m dziļu grāvi, kurš iesliecas arī kalna nogāzēs, un vairāk nekā metru augstu valni, kura priekšā ir vēl otrs aizmilzis grāvis. Citas pilskalna

nogāzes jau no dabas ir stāvas un vairākus desmitus metru augstas, tāpēc tās īpaši nav pastāvinātas. Pilskalna garenī iepaļais, kopumā izlīdzinātais, lai arī grubeļainais plakums ir ap 30 x 10 m liels. Tā DA malā ir liela postījuma bedre. Viss pilskalna plakums, grāvji un valņi ir cilvēku nostaiģāti un zaudējuši augsnes kārtu. K. Rozītis 1946. gadā

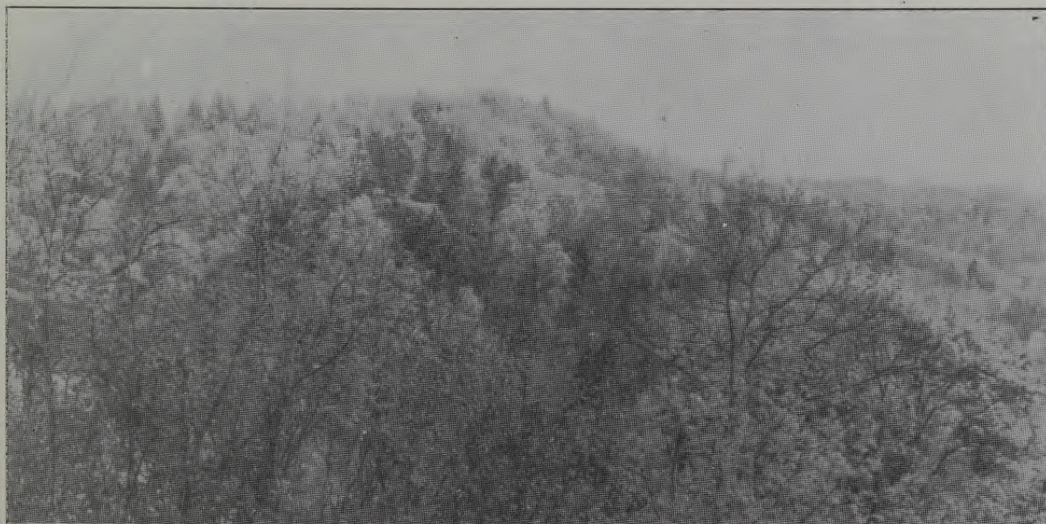

Apkārtnes plāns M 1:200 000

rakstīja, ka Rata kaktu norobežo divi valņi un divi 2 m augsti grāvji, kas jau toreiz K. Rozītim likās pielīdzināti. Līdz mūsdienām valņi un grāvji acīmredzot ir vēl vairāk pielīdzināti, jo pāri plakumam un valņiem ved tūristu iestaigātas takas. Pilskalna plakumā kultūrslāņa nav. Lai arī piemineklim ir nelieli izmēri, pilskalnam netradicionāls novietojums un tautas tradīcijā tas tiek uzlūkots par

soda vietu, tomēr tā mākslīgi veidotie valņi, grāvji un izlīdzinātais plakums liek to uzskatīt par īstu pilskalnu, kam varbūt vēlāk ir bijusi arī soda vietas funkcija.

Plaudis A. Pilskalns, slēptuve vai soda vieta? // Aprinča Avīze [Rīga], - 1991. - 2. okt.

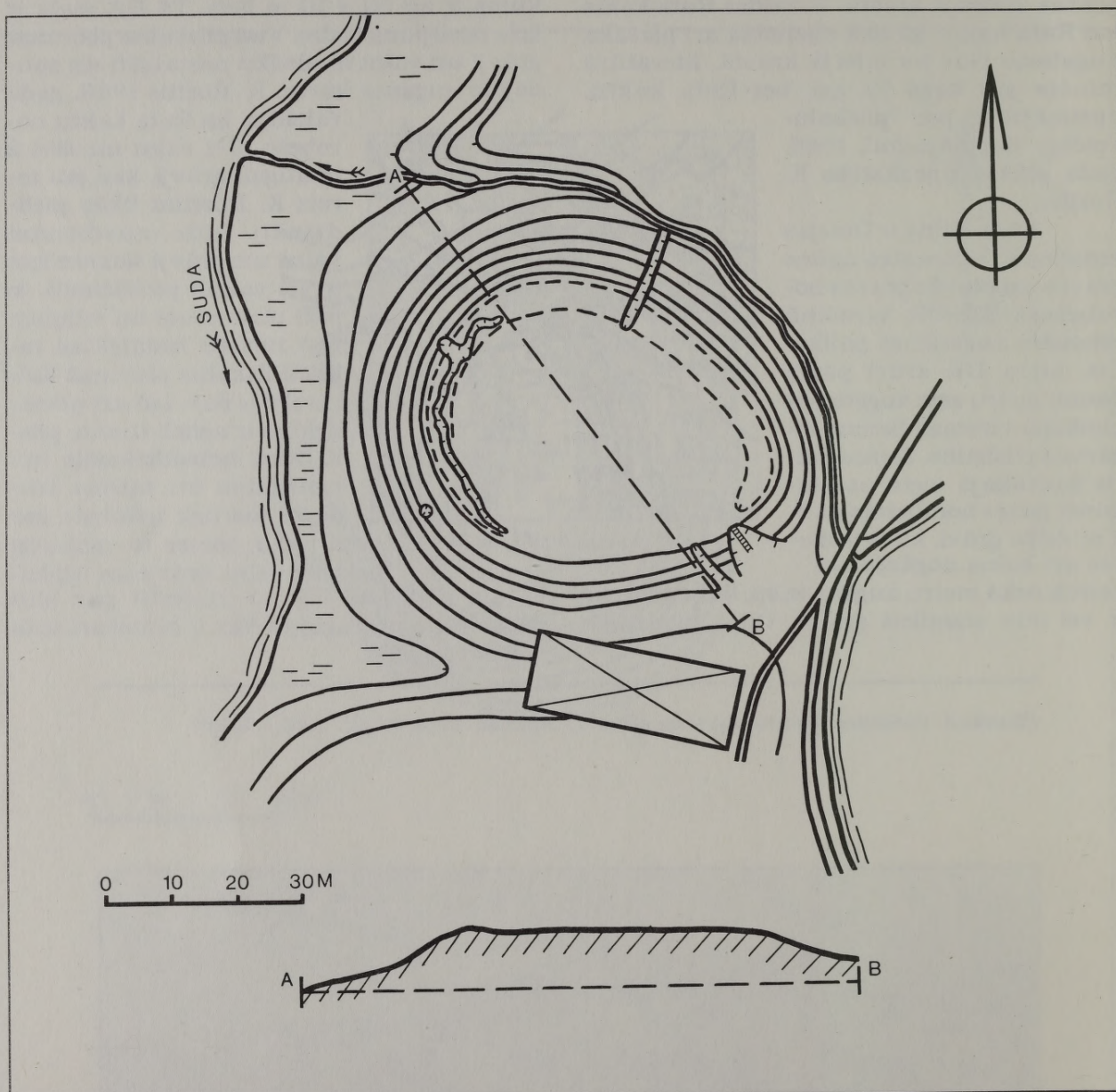

Turaidas Rata kakti

RĪGAS RAJONS

4. Mālpils pilskalns

Koordinātas 24° 56' 49" 57° 00' 24"

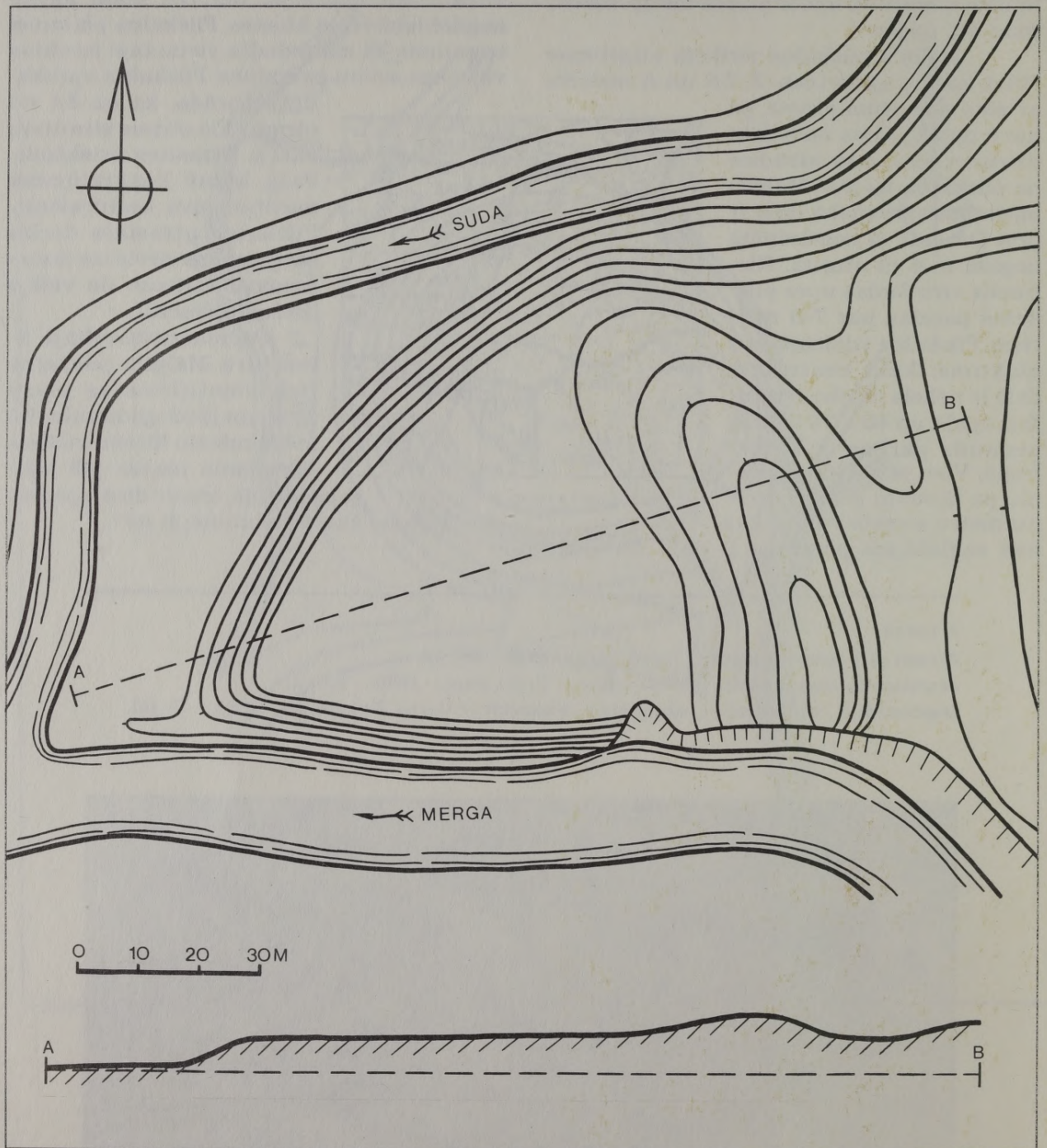

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1m
Izzīmēts pēc 1993. gada uzņēmējuma

RĪGAS RAJONS

5. Sidgundas pilskalns

Koordinātas 24° 55' 46" 56° 57' 13"

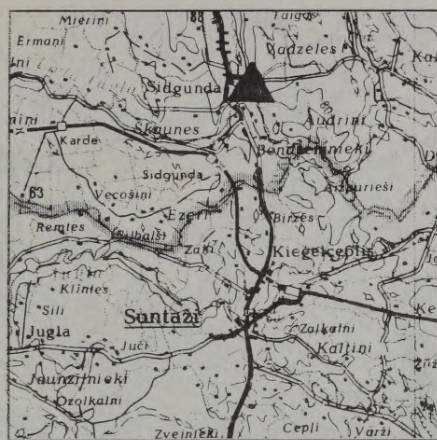
Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1942. gada uzmērijuma

Sidgundas pilskalns, saukts par Vecokalnu, atrodas Rīgas raj. Mālpils pagastā, 0,5 km uz A no Sidgundas. Pirmo plašāko informāciju par Sidgundas pilskalnu 1939. gadā sniedza K. Rozītis; 1942. gadā pilskalnu aprakstīja P. Stepīns.

Sidgundas pilskalns ierīkots Sudas un Mergupes satekas stūrī. Pilskalna sāns pret Mergupi ir īpaši stāvs un pilskalna vaļņa rajonā nobrucis. Pretējā pusē pret Sudas upi pilskalna pakājē izveidojusies zema palienes pļava, bet 7 m augstā pilskalna nogāze, šķiet, vēl mākslīgi pastāvināta. Abas nogāzes aizaugušas krūmiem. Pilskalna trīsstūrveidīgo plakumu (platums 60 m, garums 70 m) A pusē pret Sudas upi norobežojusi dabīga staigana ieplaka, bet pret Mergupi ieplaka ir vēl māks-

slīgi padziļināta. No ieplakas izraktā zeme uzņemta līdz 5 m augstā valnī, kas ir stāvs uz ārpusi, bet pret plakumu - daudz nolaidenāks. Visaugstākais valnis ir pret D pusi, bet Z pusē strauji paliek lēzenāks. Iespējams, ka šeit piecju pilskalnam vairāk sargāja staigana ieplaka. Šķiet, ka pilskalna plakums agrākos laikos arts. Kā pilskalna plakumā,

tā arī ārpus vaļņa ir kultūrslānis, kurā iegūtas ripas trauku vēlās lauskas, logu stiklu lauskas, bronzas krustiņš un bronzas zīmogredzens. Ārpus pilskalna tā tiešā tuvumā ir eventuālas kapelas vieta ar kapsētu, kur atrastas XVI - XVIII gs. monētas. Ne katrā gadījumā ir strikti atzīmēts, vai senlietas atrastas pilskalnā vai ārpus tā, tomēr kopumā šķiet, ka Sidgundas pilskalns ir vēlo laiku arheoloģijas piemineklis.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

jas piemineklis.

A 11789; A 11790; A 12812.

Atrasti divi jauni pilskalni // Brīvā Zeme. - 1939. - 24. jūl.

Bogdanova G. Mālpils ciema arheoloģijas pieminekļi // Darba Balss [Rīga]. - 1984. - 12. jūl.

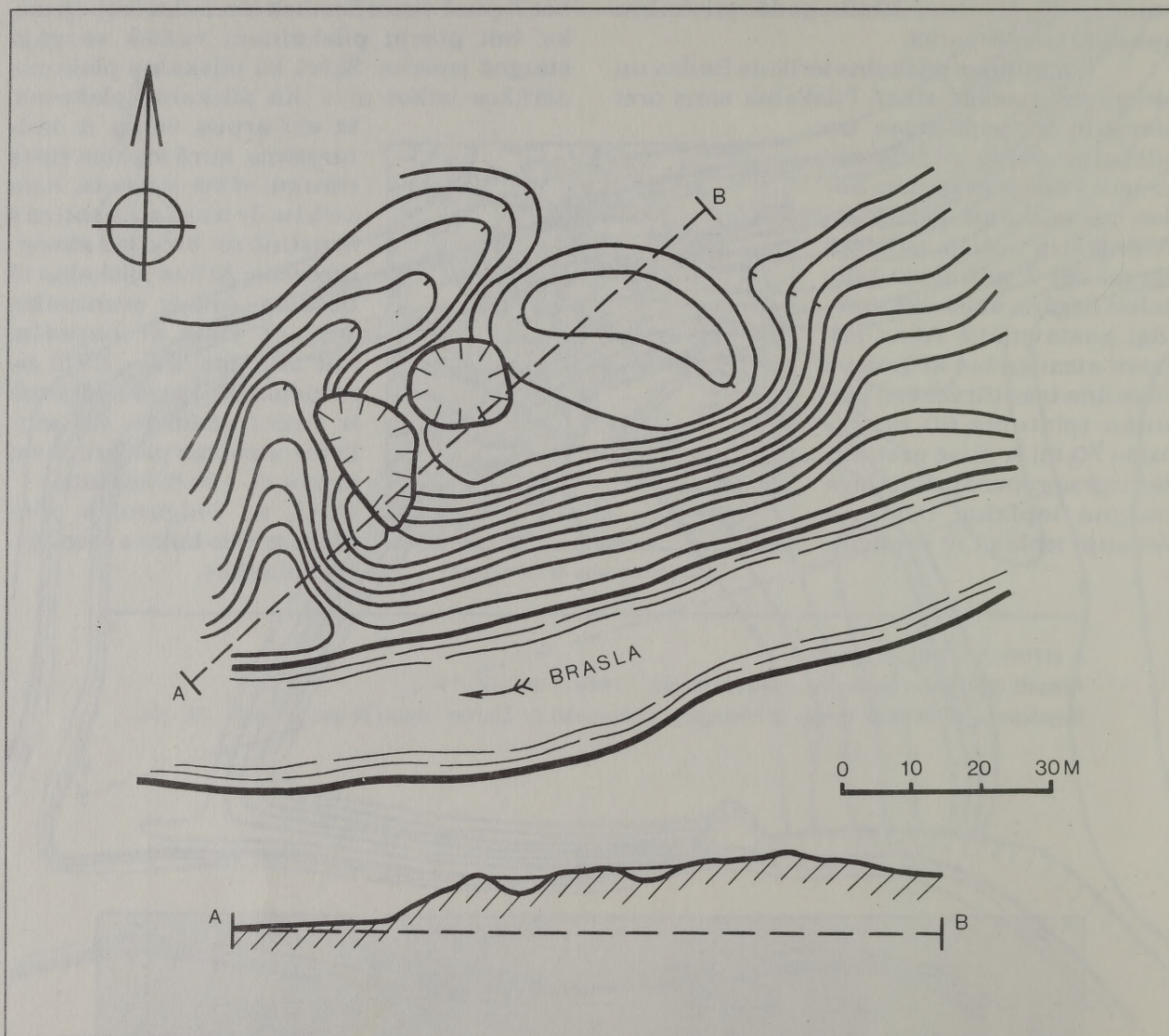

Sidgundas pilskalna valnis no ārpuses

CĒSU RAJONS

6. Vējiņu pilskalns

Koordinātas 24° 54' 19" 57° 20' 28"

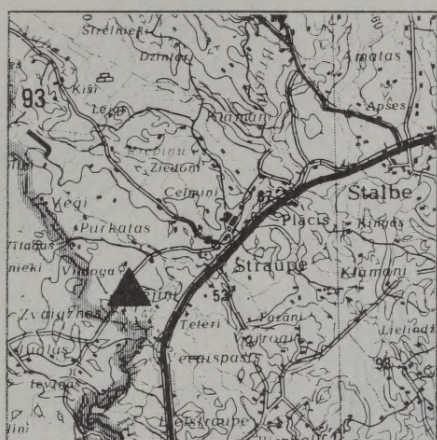
Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1985. gada uzņēmējuma

Vējiņu pilskalns atrodas Cēsu raj. Straupes pagastā, ap 3 km uz R no Straupes, Braslas upes labajā krastā, 300 m uz Z no Vējiņu mājām. Pirmās ziņas par pilskalnu 1985. gadā sniedza A. Urtāns un G. Eniņš. Plašāk pilskalnu 1986. gadā aprakstīja J. Urtāns.

Vējiņu pilskalns ierīkots Braslas upes un tās labā krasta sāngra-vas sadūrē. Pilskalna plakums pacēlas 10 m virs Braslas upes līmeņa. No apkārtnes pilskalns atdalīts ar 33 m garu un no ārpuses 2,5 m augstu valni. Kādreiz valņa priekšā bijis arī grāvis, bet tas aizarts, un tā palie-

kas jaušamas tikai Braslas upes ielejas malā. Trīsstūrveida plakumam, kas ir 55 m garš un gar valni 35 m plats, ir ap 2 m kritums DR virzienā. Liela daļa Vējiņu pilskalna plakuma izpostīta ar divām lielām iegruvušām kritenēm. Pilskalna DA pakājē pie Braslas upes atklāts 0,9 m biezs kultūrslānis ar viduslaiku atradumiem, pilskalna plakumā pie

valņa kultūrslānis ir 0,8 m biezs, bet attālāk no valņa kultūrslāņa biežums samazinās līdz 0,6 m. Tajā atrastas bezripas gludo un švikāto trauku lauskas, kas ļauj Vējiņu pilskalnu attiecināt uz I g.t.p.m.ē.-m.ē.I.g.t.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

A 12664.

Urtāns J. Pētījumi Valmieras rajonā un Sēlpils ciemā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1984. un 1985. gada pētījumu rezultātiem: Arheoloģija. - R.: Zinātne, 1986. - 119. lpp.

Urtāns J. Braslas krastā, Vējiņu pilskalnā // Lauku Dzīve. - 1986. - Nr. 8.

Васк А. В. Керамика эпохи поздней бронзы и раннего железа Латвии. - Рига: Зинатне, 1991. - С. 137 (Nr. 40).

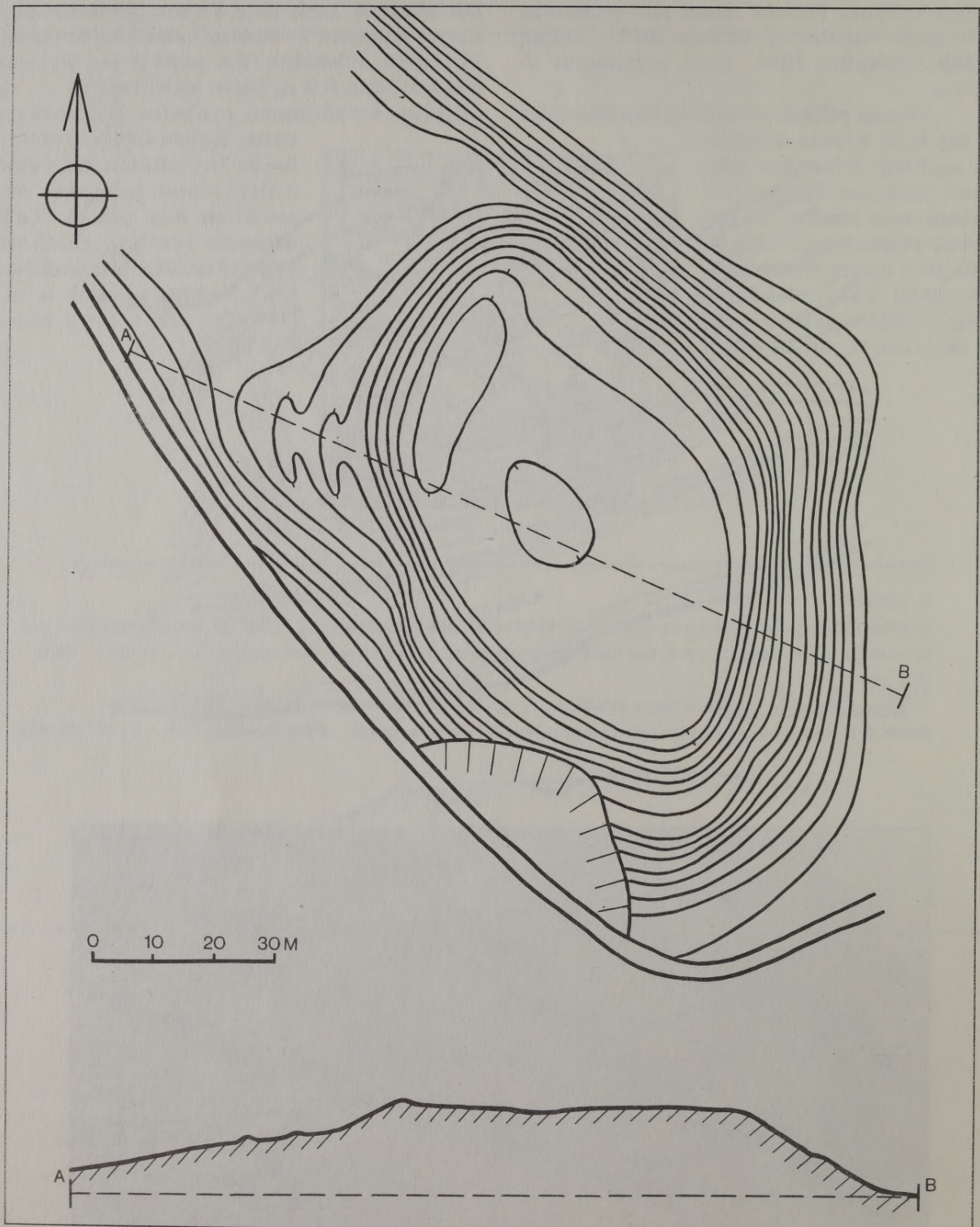

Vējiņu pilskalns

CĒSU RAJONS

7. Ķētu pilskalns

Koordinātas 25° 43' 12" 57° 12' 48"

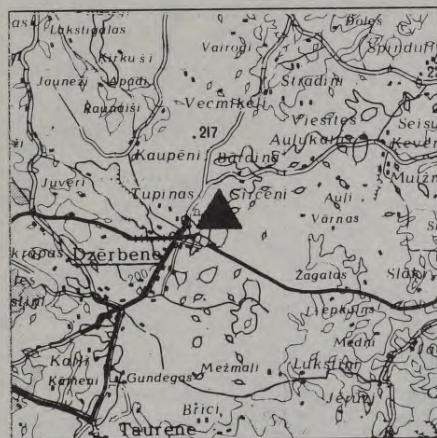
Skatīt lineāro mērogu, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1993. gada uzņēmuma

Ķētu pilskalns atrodas Cēsu raj. Dzērbenes pagastā, 200 m uz D no Ķētu mājām un 800 m uz ZA no Dzērbenes dzelzceļa stacijas. Pirmās ziņas par pilskalnu 1931. gadā sniedza L. Gailītis; 1971. gadā Ķētu pilskalnu apzināja un plašāk aprakstīja J. Apals.

Ķētu pilskalns ierīkots lielākas augstienes Z malas izcēlumā, kas ir norobežots. 10-15 m augsts, kokiem un brikšņainiem krūmiem apaudzis mākslīgi pastāvēnāts kalns. ZR pusē, kur tas ir tikai 7 m augsts, mazliet ieliekto pilskalna plakumu aizsargā nedaudz izplūdis apmetru augsts un 30 m garš valnis. Plānā ovālais pilskalna plakums, kas ir 65 x 45

m liels, Z pusē ir par pāris metriem nolaidens. R pusē, kur kalnam bijusi "aste", 4 m zem plakuma līmeņa izveidots 0,5 m augsts un 10 m garš valnis. Otrs tāds pats valnis izveidots 1-2 m zem pirmā valņa. Otrs valnis pilskalna D nogāzē pāriet ap 30 m garā terasē. Apmēram tur, kur D nogāzē pirmā terase izbeidzas, 3 m zem tās ierīkota otra ap 20 m gara terase. Iespējams, ka terases iezīmē seno uzejas vietu.

Pilskalna plakumā ir 0,4-0,7 m biezs kultūrslānis, kurā atrastas bezripas apmeto trauku lauskas, kas ļauj Ķētu pilskalna izmantošanu attiecināt uz m. ē. i g. t.

Apkārtnes plans M 1:200 000

A 12886.

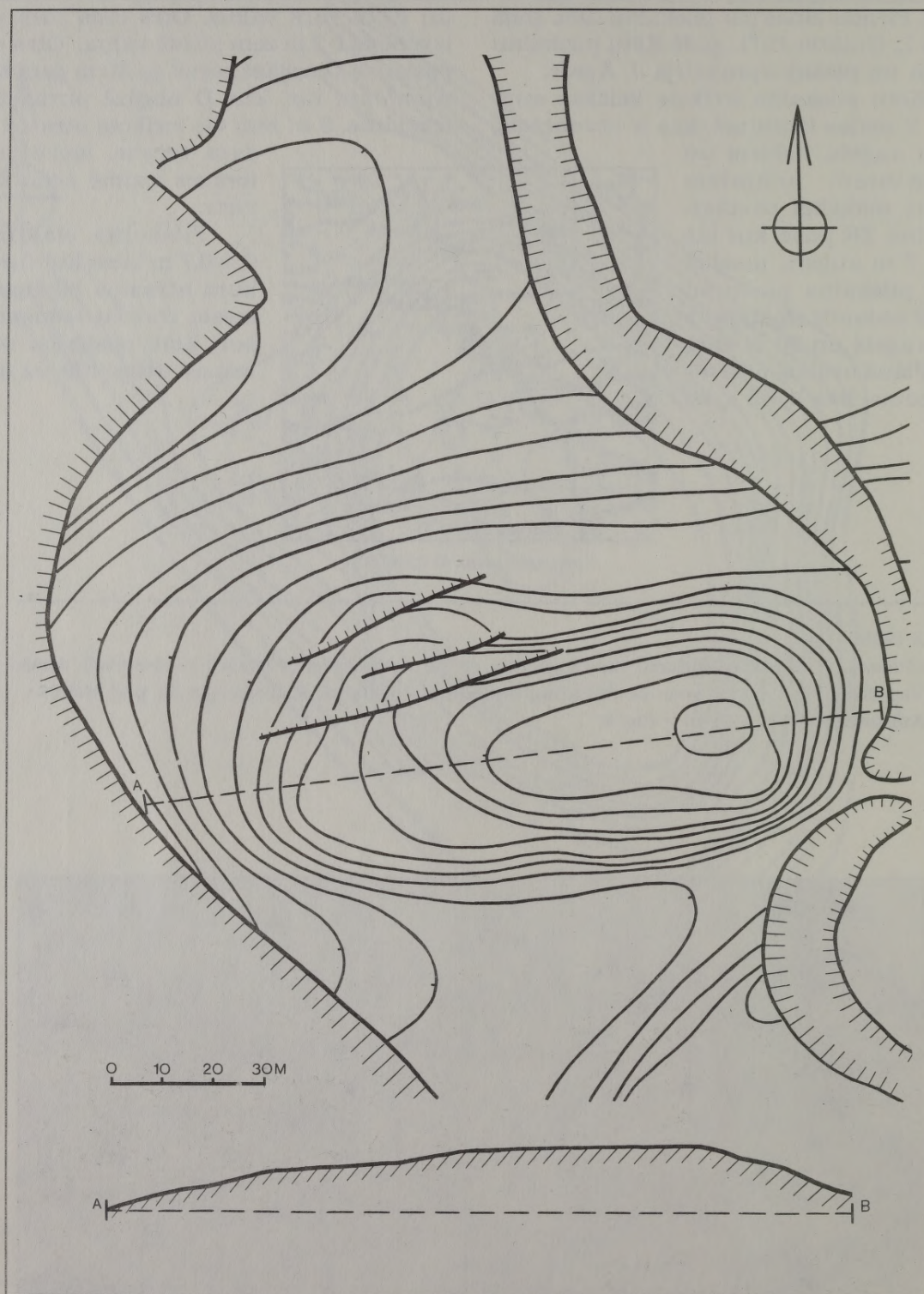
Urtāns J. T. Latvian Hillforts: the Originality of the Archaeological Reality // Zestiende Kroon-Voordracht gehouden voor de Stichting Nederlands museum antropologie en praehistorie. - Amsterdam, 1994. - P. 46. - Fig. 8.

Ķētu pilskalns

CĒSU RAJONS

8. Tīrumvieksēļu pilskalns
Koordinātas 25° 05' 24" 57° 09' 39"

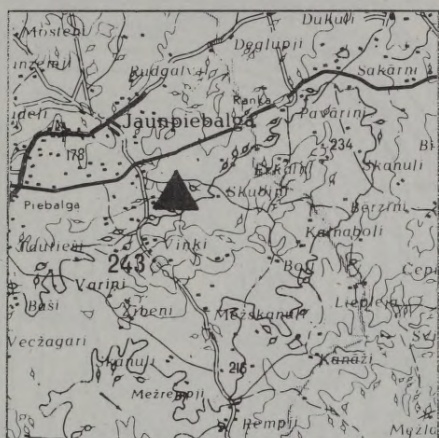
Skatīt lineāro mērogu, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1987. gada uzmērījuma

Tīrumvieksēļu pilskalns, saukts arī par Dobu kalnu un Krāsnsaugšu, atrodas Cēsu raj. Jaunpiebalgas pagastā, 2,5 km uz DA no Jaunpiebalgas, pie Vieksēļu ciemata Tīrumvieksēļu māju zemē. Pilskalnu 1985. gadā atklāja un aprakstīja G. Toropina.

Tīrumvieksēļu pilskalns ir savrups A-R virzienā orientēts, kokiem daļēji apaudzis kukulveidīgs kalns, kas atrodas starp divām stāvi norobežotām dūksnainām ZZR-DDA virzienā orientētām gravām. Iespējams, ka šīs gravas ir vēl mākslīgi padziļinātas, lai pastiprinātu pilskalna aizsardzību. Pilskalns vēl XX gs. 20.-30. gados arts un savu sākotnējo formu daļēji zaudējis. Īpaši stāvas un, šķiet, pat mākslīgi stāvinātas ir kalna D un A nogāzes, kamēr citas nogāzes ir noartas daudz lēzenākas. Stāvākajā D

pusē virs tuvākās apkārtnes kalns paceļas par 9 m, bet lēzenākajā Z pusē - par 15 m. Pilskalna plakums ir ap 65 x 20 m liels; tā A gals par apmēram 1,5 m paceļas virs pārējā plakuma līmeņa. Arī R galā ir nepilnu metru augsts pacēlums. Visvairāk noarta jā R nogāzē 3-4 m zem plakuma līmeņa iespējams saskatīt terases paliekas, bet Z nogāzē cita zem

citās ir trīs terasveidīgas aparas. Kultūrslānis no pilskalna plakuma noarts nogāzēs un kalna pakājē. Visintensīvākais kultūrslānis ir pilskalna D pakājē, kur tas sasniedz 0,7 m biezumu. Kultūrslānis jaušams arī kalna lēzenās Z nogāzes pakājē. Iespējams, ka gan kalna Z, gan D pakājē bijušas abu gravu labi aizsargātas pilskalna priekšpilis vai apmetnes. Kultūrslāni atrastās

Apkārtnes plāns M 1:200 000

bezripas švīkātō, apmesto un gludo trauku lauskas ļauj pieminēkli attiecināt uz I g. t. p. m. ē. - m. ē. I g. t.

A 12679.

Toropina G. Aizsardzības darbs kapulaukā pie bij. Lielvārdes pārceltuves un arheoloģisko pieminekļu apsekošana Cēsu rajonā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1984. un 1985. gada pētījumu rezultātiem; Arheoloģija. - R.: Zinātne, 1986. - 111. lpp.

Васк А. В. Керамика эпохи поздней бронзы и раннего железа Латвии. - Рига: Зинатне, 1991. - С. 170 (Nr. 203).

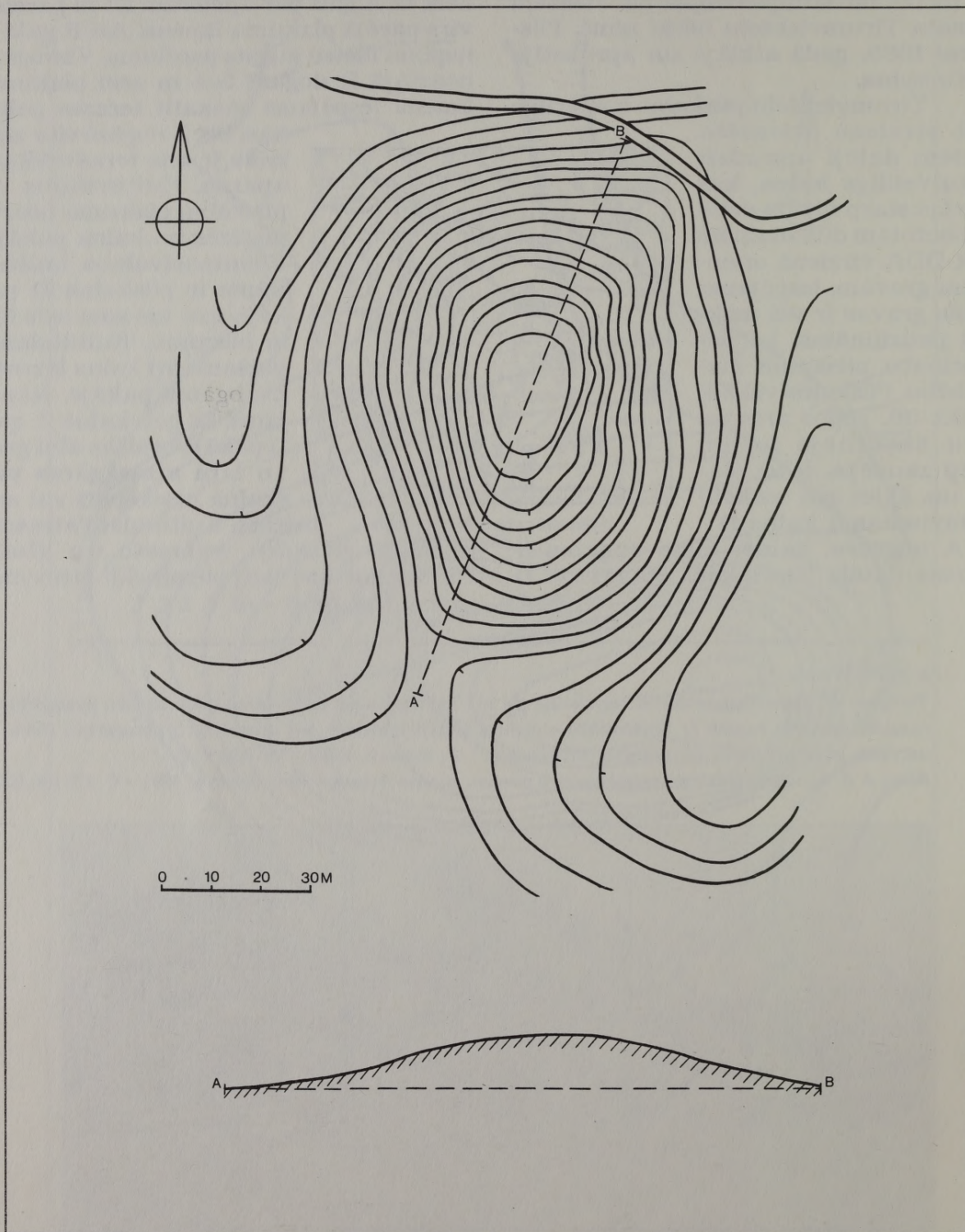

Tīrumvieksēļu pilskalns

OGRES RAJONS

9. Aderkašu pilskalns

Koordinātas 25° 21' 13" 56° 50' 41"

Skatīt lineāro mērogu, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1991. gada uzmērījuma

Aderkašu pilskalns atrodas Ogres raj. Taurupes pagastā, ap 1 km uz DA no Aderkašiem, 100 m uz A no Aderkašu kapsētas un 300 m uz Z no Aderkašu pareizticīgo baznīcas. Pieminekli 1945. gadā atklāja K. Rozītis.

Aderkašu pilskalns atrodas mežiem apaugušā kalnotā vietā Ogres upes labā krasta pietekas Taukatnes purvainās lejas labajā pusē. Senais nocietinājums ierīkots nedaudz Z-D virzienā orientētā no visām pusēm norobežotā un pastāvīgu konusveidīgā kalnā. Virs tuvākās apkārtnes tas paceļas 15-17 m, taču tā augstums virs A esošās Taukatnes upītes ielejas ir ievērojami lielāks. Aderkašu pilskalna plakums ir kumps, ovāls un mazpārveidots. Tā garums - 25 m, platums - 18 m. Pilskalnam ir divas terases. Pirmā terase izveidota 5 m zem plakuma līmeņa kalna

Z, A un D pusē. Otrā terase, kas atrodas 7-8 m zem plakuma līmeņa, veidota tikai pilskalna mazāk stāvājās D, DA un ZA nogāzēs. Pirmā terase pret pilskalna lēzenākajiem galiem paliek izteiktāka. Abu terašu platums - 3-5 m. Pilskalna R nogāze ir pietiekami stāva, un te terase nav veidota.

Apkārtnes plans M 1:200 000

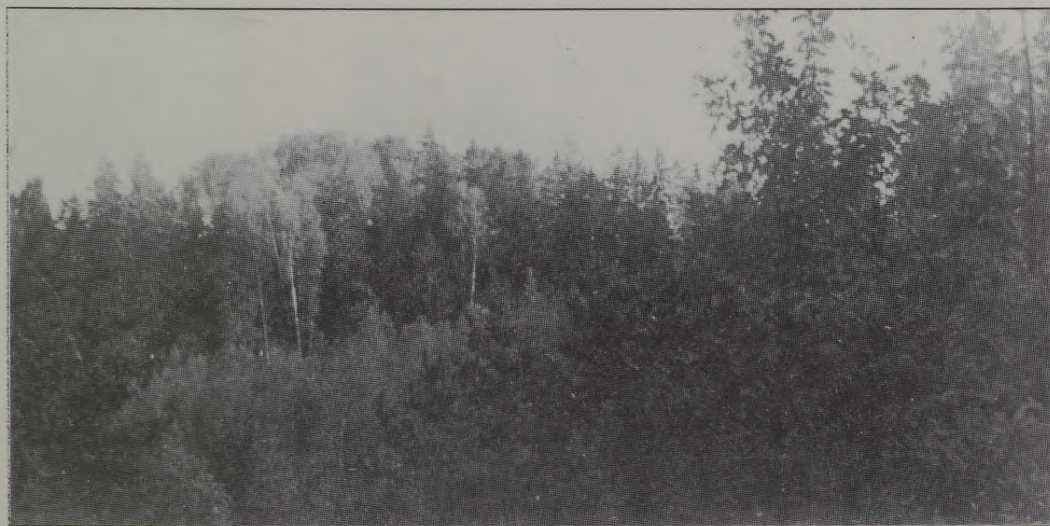
Kultūrlānis pilskalnā nav izteikti intensīvs vai biezs. Jūtams tas ir kalna A pusē. Uz pirmās terases pilskalna D pusē zem nogāzta koka saknēm atrastas vairākas tuvāk neraksturojamas drūpošas bezripas trauku lauskas. Nepilnu kilometru uz DA no Aderkašu pilskalna Ogres upes labajā krastā atrodas pazīstamie Ozolēnu (arī Lejasspeltu, Aderkašu) vēlā dzelzs

laikmeta senkapi. Iespējams, ka arī nelielais un samērā vāji nocietinātais Aderkašu pilskalns ir vienlaicīgs ar Ozolēnu senkapiem.

A 12489.

Urtāns J. Arheoloģisko pieminekļu apzināšana Ogres rajonā // Padomju Ceļš [Ogre]. - 1976. - 12. okt.

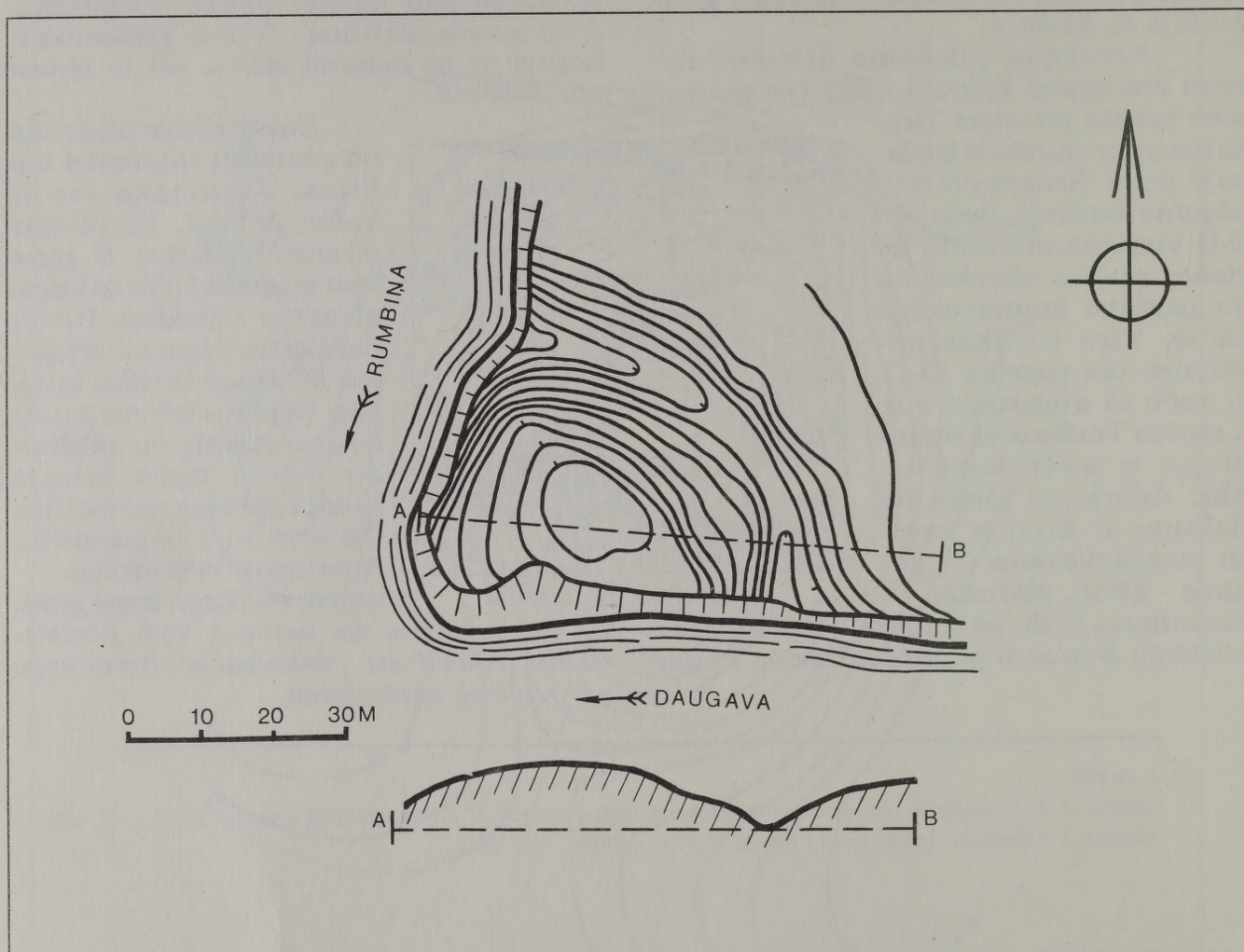
Urtāns J. Aderkašu pilskalns // Ogres Vēstis. - 1993. - 20. janv.

Aderkašu pilskalns

OGRES RAJONS

10. Lielvārdes Dievukalns
Koordinātas 24° 50' 35" 56° 42' 38"

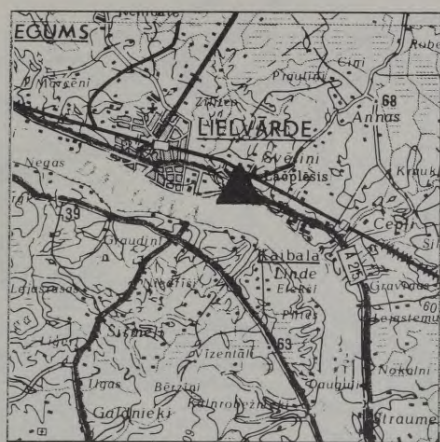
*Mērogs 1:1000, griezumu augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1983. gada uzmērījuma*

Lielvārdes Dievukalns, saukts arī par Cepures kalnu, Upurkalnu, Taurētāju kalnu un Karātavu kalnu, atrodas Ogres raj. Lielvārdes pagastā Rumbiņas upītes kreisajā krastā pie tās ietekas Daugavā. Pretim Dievukalnam pretējā Rumbiņas krastā ir Lielvārdes pilskalns ar viduslaiku pils drupām. Lielvārdes Dievukalnu kā pilskalnu pirmais 1942. gadā aprakstīja K. Rozītis. 1977.-1980. g. šajā pieminekļī notika arheoloģiskie izrakumi A. Zariņas vadībā. Iepriekš Lielvārdes Dievukalns tika uzskatīts par Lielvārdes pilskalnam atbilstošu kulta vietu.

Lielvārdes Dievukalna liela daļa ir nobrukusi Daugavā un Rumbiņas upītē, tāpēc pilskalna sākotnējie izmēri nav nosakāmi. Ap 20 m augstais zemes stūris Daugavas un Rumbiņas satekā no apkārtnes nodalīts ar puslokveidīgu 4-6 m dziļu grāvi, kurš paliek dziļāks pret Daugavu un Rumbiņu. Šādi nodalīts ap 8 m augsts kalns, kura plakuma platība ir tikai ap

400 m² liela. Vizuāli vaļņa paliekas konstatējam vienīgi kalna A nogāzē.

Arheoloģiskajos izrakumos noskaidrots, ka Lielvārdes Dievukalnā izšķirami 5 apdzīvotības slāņi. Pilskalns apdzīvots nepārtraukti no I g. t. p. m. ē. vidus līdz m. ē. VI-VIII gs. Augšējais slānis attiecas uz XII-XIII gs., kad pamestajā pilskalnā, pielīdzinot tā vaļņus, tika ierīkots vācu krustnešu nocietinājums, kura veidošanā izmantota mūrējuma tehnika. Agrākajā apbūves periodā Lielvārdes Dievukalna mala bija nocietināta ar līdz 2 m platu, 0,5 - 0,6 m augstu valni, kura priekšā bija 0,5 - 0,6 m dziļš grāvis. Vēlākos apbūves periodos palielināta nocietinājuma platība, vaļņa platums (6-8 m) un augstums (ap 4 m), valnis iekšpusē nostiprināts ar akmens krāvumu. Uz vaļņa konstatētas koka nocietinājumu konstrukciju paliekas.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

Šķiet, ka pieminekļa nosaukumi tautā veidojušies vēlākos laikos un liecina par kalna nozīmes maiņu viduslaikos.

VI 217.

Zarina A. Izrakumi Lielvārdē 1978. gadā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1978. gada pētījumu rezultātiem. - R.: Zinātne. 1979. - 97. - 100. lpp.

Zarina A. Izrakumi Lielvārdē 1979. gadā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1979. gada pētījumu rezultātiem. - R.: Zinātne. 1980. - 118. - 121. lpp.

Zarina A. Atradumi nocietinātā apmetnē Lielvārdes Dievukalnā // Latvijas PSR ZA Vestis. - 1982. - Nr. 5. - 58. - 71. lpp.

Zarina A. Izrakumi Lielvārdes Dievukalnā 1980. gadā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1980./81. gada pētījumu rezultātiem: Arheoloģija - R.: Zinātne. 1982. - 159. - 163. lpp.

Zarina A. Viduslaiku dzīvesvieta Lielvārdes Dievukalnā // Latvijas PSR ZA Vestis. - 1983. - Nr. 4. - 20. - 33. lpp.

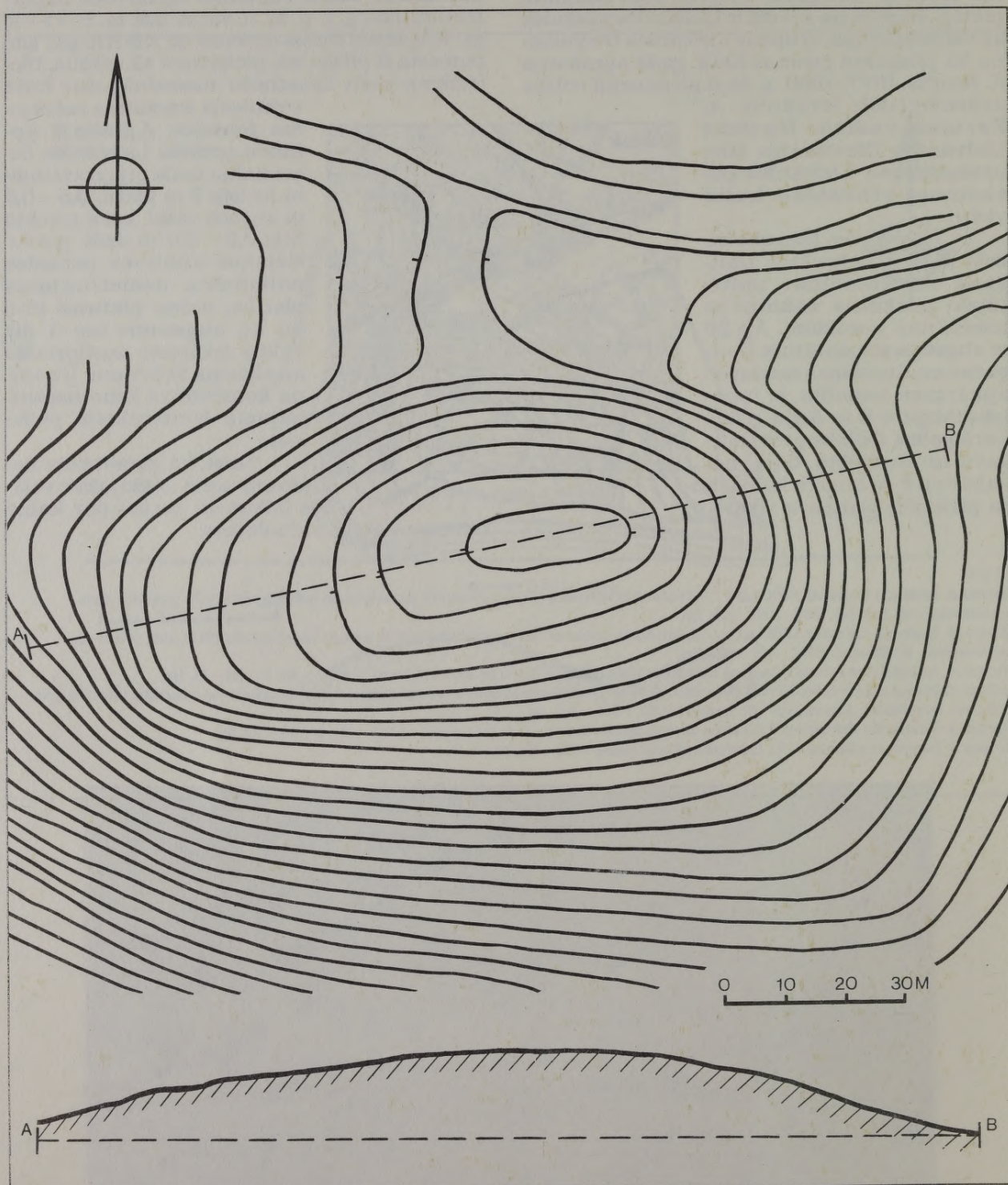
Urtans J. Daugavas pilskalns. - R.: Latvijas kultūras fonds. 1993. - Nr. 20.

Lielvārdes Dievukalns

AIZKRAUKLES RAJONS

11. Lielkalnu pilskalns
Koordinātas 25° 32' 51" 56° 47' 42"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1931. gada uzņēmuma

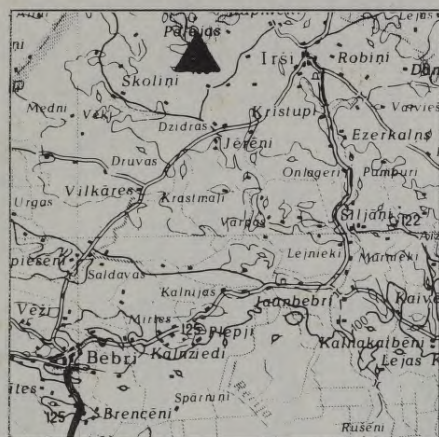
Lielkalnu pilskalns atrodas Aizkraukles raj. Iršu pagastā pie bij. Lielkalnu un Nomaļu mājām, 3 km uz R no Iršiem un 2,5 km uz D no Liepkalnes baznīcas. Pirmās ziņas par Lielkalnu pilskalnu Pieminekļu valdē ienāca jau 1925. gadā. 1931. gadā pieminekli uzmērīja un plašāk aprakstīja A. Gusars. II pasaules kara laikā Lielkalnu pilskalns stipri sapostīts ar dažādiem rakumiem, bet XX gs. 90. gados 2/3 pilskalna noraktas ar karjeru, tāpēc pilskalna apraksts galvenokārt balstīts uz A. Gusara sniegtajām ziņām.

Lielkalnu pilskalns ierīkots norobežotā kukulveidīgā 30 m augstā izcēlumā kalnotas augstienes D daļā. Pilskalna nedaudz kumpais un par 3 m pret R nolaidenais pla-

kums bija 70 x 30 m liels. Pilskalna R galā viena zem otras bija divas terases. Pirmā terase izveidota 3 m zem plakuma līmeņa, otrā terase - 2-3 m zem pirmās terases. Terases paliekas jaušamas arī kalna D nogāzē. Kādreiz pilskalns arts un tā eventuālie nocietinājumi citās kalna daļās nolīdzināti. Kā pašā pilskalnā,

tā arī tā Z pakājē, kur kādreiz bija tirums, kas mūsdienās, tāpat kā pats kalns, aizaudzis kokiem, konstatēts kultūrslānis, kurā atrastas bezripas gludo, gludināto, apmesto trauku lauskas, vārpstas vērppjamais māla skriemelis un beržamakmens. Pēc atradumiem Lielkalnu pilskalns attiecināms uz m.ē. I g.t.

Pēdējo gadu lielie postījumi Lielkalnu pilskalnā liek to uzlūkot par daļēji

Apkārtnes plāns M 1:200 000

iznīcinātu.

A 920; A 1603; A 1605; A 7587.

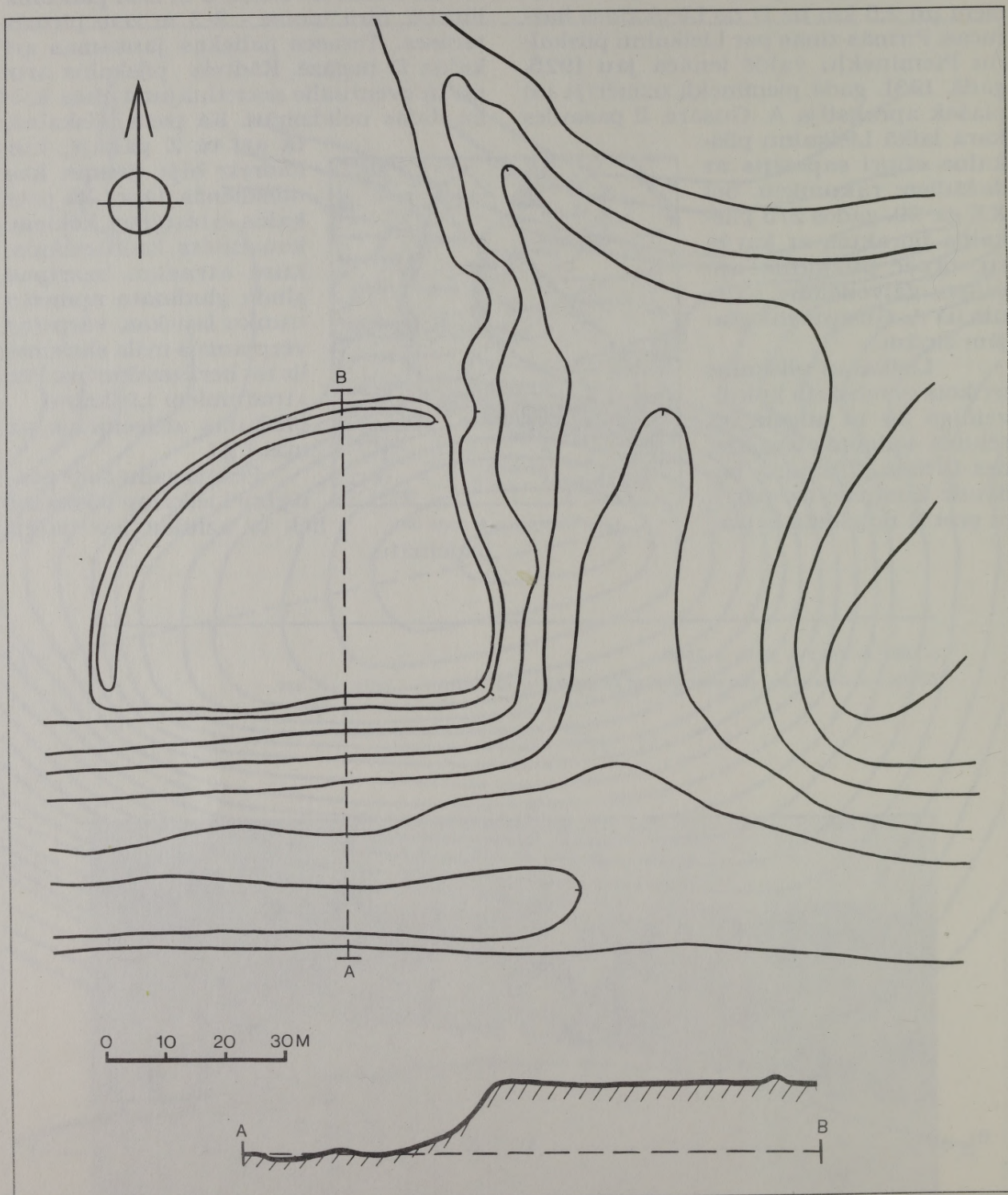
Urtāns J. Jau atkal nenosargājām! // Izglītība un Kultūra. - 1994. - 7. apr.

Lielkalnu pilskalns

AIZKRAUKLES RAJONS

12. Mežmalu pilskalns
Koordinātas 25° 37' 25" 56° 35' 10"

Mērogs 1:1000, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1977. gada uzņēmuma

Mežmalu pilskalns atradies Aizkraukles raj. Klintaines pagastā starp Daugavu un Rīgas-Daugavpils šoseju, 0,5 km uz DR no Mežmalu mājām. Nedaudz tālāk uz DA no pilskalna bija Krustliču mājas. 1,5 km uz A no Mežmalu pilskalna atrodas Oliņkalna pilskalns. Mežmalu pilskalns un tā apkārtnē 60. gadu otrajā pusē izmantota kā karjera vieta dolomīta ieguvei, pēc tam izstrādātais karjers applūdināts ar Pļaviņu HES ūdenskrātuves ūdeņiem. Pilskalnu atklāja 1963. gadā; tāni pašā gadā Ē. Mugurēviča vadībā Mežmalu pilskalnā 90 m² platībā divās vietās tika izdarīti pārbaudes izrakumi.

Ē. Mugurēvičs Mežmalu pilskalna novietni 1977. gadā aprakstīja šādi: "Mežmalu pilskalns atradās gravas malā, ko no vienas puses norobežo Daugavas stāvais senais krasts, kas šai vietā sasniedz 15 m augstumu, no otras puses 30 m platā un 150 m garā grava, kas šķēļ seno Daugavas krastu, tagadējo 2. terasi. Šīs divas no dabas izdevīgās vietas savieno zems. vietām tikai 0,5 m augsts zemes un akmeņu valnis. Pilskalna ziemeļaustrumu stūrī pie vaļņa konstatējams 1,5-2 m plats grāvis, kas skaidrāk saskatāms tikai 30-40 m garumā, kamēr valnis labāk izteikts tikai no tās vietas, kur grāvis nav novērojams.

Valņa garums 105 m. Tādējādi norobežots ap 5000 m² liels līdzens plakums."

Izrakumu gaitā pilskalna A nogāzē konstatēts 0,7 m biezs kultūrslānis, bet, griežot vaļņa un grāvja A galu, noskaidroja, ka valnis 2 m platumā un 0,6 m augstumā krauts no radzēm. Tā priekšā atsegts 2 m plats un 0,20-0,25 m dziļš grāvis. Izrakumos iegūto atradumu (māla vērpjamās vārpstas skriemeļi, dzelzs nazis, krelles, spieķadata, spirālgredzens, trauku lauskas u. c.)

analīze liecina, ka Mežmalu pilskalns apdzīvots no VII gs. līdz X gs. vidum. Tā iedzīvotāji - latgaļi - nodarbojušies ar lopkopību un medniecību, dzelzs un bronzas apstrādi. Netālu no pilskalna pie Mežmalu mājām bijis kapulauks, kas, iespējams, attiecas uz to pašu laiku.

Ē. Mugurēvičs, noslēdzot Mežmalu pilskalnā iegūtā arheoloģiskā materiāla analīzi, secināja, ka "Mežmalu kā dzīvesvietas un amatniecības centra izzušana ap 10. gs. vidu skaidrojama tādējādi, ka sakarā ar agro feodālo attiecību veidošanos dzīve koncen-

trējās tādos centros, ko varēja vieglāk nocietināt un kam bija plašāka dzīvei izmantojamā teritorija. Taisni ap šo laiku, kad dzīve apraujas Mežmalās, kā jaunais aplūkojamā novada centrs izvirzās Oliņkalns."

Apkārtnes plans M 1:200 000

VI 80.

Mugurēvičs Ē. Lokstenes ekspedīcijas 1963. gada arheoloģiskie izrakumi // Zinātniskās atskaites sesijas referātu tēzes par 1963. gada arheoloģiskām un etnogrāfiskām ekspedīcijām. - R., 1964. - 13. - 14. lpp.

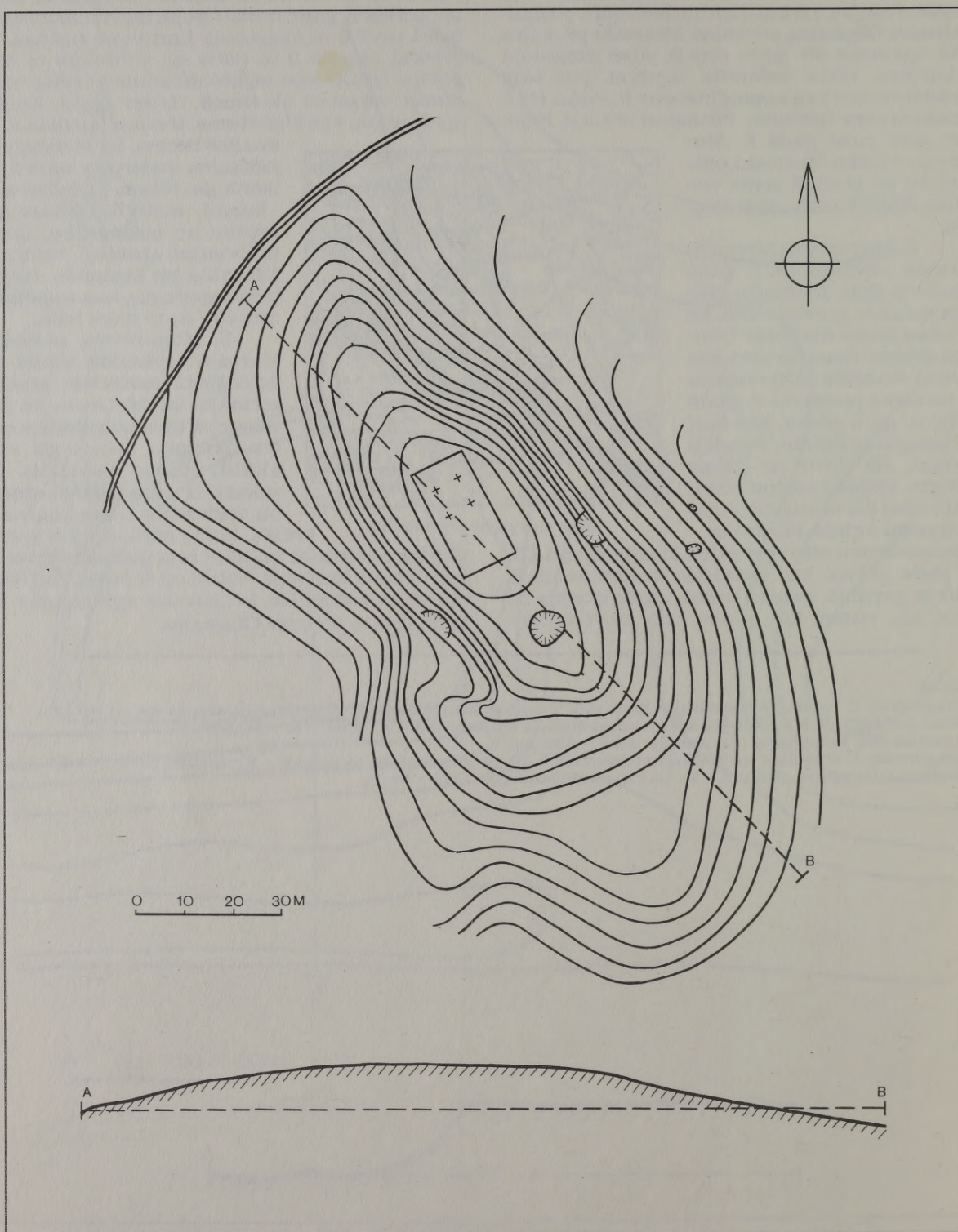
Latvijas PSR arheoloģija. - R.: Zinātne, 1974. - 335. lpp.

Mugurēvičs Ē. Oliņkalna un Lokstenes pilsnovadi: 3.-15. gs. arheoloģiskie pieminekļi. - R.: Zinātne, 1977. - 50.-53. lpp.

Urtāns J. Daugavas pilskalni. - R.: Latvijas kultūras fonds, 1993. - Nr. 14.

AIZKRAUKLES RAJONS

13. Stukmaņu Vinakalns
Koordinātas 25° 38' 47" 56° 36' 05"

Skatīt lineāro mērogu, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1991. gada uzņēmējuma

Par Vinakalnu sauc vairāku kokiem apaugušu Daugavai paralēlu kalnu virkni, kas sākas 200 m uz ZA no Stukmaņiem Aizkraukles raj. Klintaines pagastā. Stukmaņu Vinakalns situēts šīs kalnu virknes DR galā 300 m uz ZA no Stukmaņiem. Pilskalna ZA pakājē ir Vinakalna mājas. Pirmās ziņas par pilskalnu 1947. gadā sniedza K. Rozītis un 1948. gadā - A. Stubavs.

Stukmaņu Vinakalna pilskalns ierīkots ZR-DA virzienā orientētā kalnā, kurā kādreiz iekārtotas muižnieku kapenes, tāpēc tā reljefs stipri pārveidots. Virs tuvākās apkārtnes R, Z un A pusēs pilskalns paceļas 15 m augstumā, bet uz DA, kur ir Daugavas senkrasta nogāze, tas ir daudz augstāks. Pieminekļa plakums plānā ir garenī ovāls, izlīdzināts, un tā garums ir 60 m, platums - 20 m. Sānu nogāzes kalnam jau no dabas ir stāvas, tāpēc tās nav īpaši pārveidotas. DR nogāze kādreiz nobrukusi un nobrukumā 1959. gadā atklāts pilskalnu apliecināošs kultūrslānis un atrastas bezripas trauku lauskas. Pilskalna ZR galā 3 m zem plakuma līmeņa konstatējama ap 10 m plata terase. Iespējamie

zemes pārveidojumi pilskalna DA galā nolīdzināti, veidojot uzbraucamo ceļu uz kapsētu. Iespējams, ka arī te ap 5 m zem plakuma līmeņa bijusi terase. Otrā plaša, iespējams, dabīgi veidojusies terase (15 x 30 m) šajā pilskalna galā atrodas 9 m zem pilskalna plakuma līmeņa, tomēr, lai arī te būtu izdevīga vieta priekšpils ierīkošanai, kultūrslānis terasē nav konstatējams.

Gandrīz visu pilskalna plakumu 25 x 12 m platībā aizņem mūsdienās izpostītā Stukmaņu muižas īpašnieku dzimtas kapu vieta. Plakuma DA galā ir kāda lielāka postījumu bedre. Vairākas citas bedres vērojamas arī pilskalna nogāzēs.

Stukmaņu Vinakalnā atrastas bezripas trauku lauskas, krama šķemba un ugunī dedzis akmens kalts (?) pilskalna izmantošanas sākumu vedina attiecināt uz agro metālu laikmetu. 300 m uz ZA no pilskalna ir XIII- XVII gs. kapsēta, bet starp pilskalnu un Daugavu atrodas vai kādreiz atradušies

vairāki ievērojami senvēstures pieminekļi: Oliņkalna, Lokstenes un Mežmalu pilskalns, apmetne un kapulauks.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

A 12775.

Urtāns V. Aizsardzības izrakumi Vinakalna kapulaukā pie Stukmaņiem (XIII-XVII gs. s.) // Referātu tezes zinātniskai sesijai par 1959. g. arheoloģiskām un etnogrāfiskām ekspedīcijām. - R., 1960. - 7. lpp.

Urtāns V. Vinakalna kapulauks pie Stukmaņiem (13.-17. gs.) // Arheoloģija un etnogrāfija. - R.: Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1962. - 4. laid. - 17. lpp.

Mugurevičs Ē. Oliņkalna un Lokstenes pilsnovadi: 3.-5. gs. arheoloģiskie pieminekļi. - R.: Zinātne, 1977. - 12., 121. lpp.

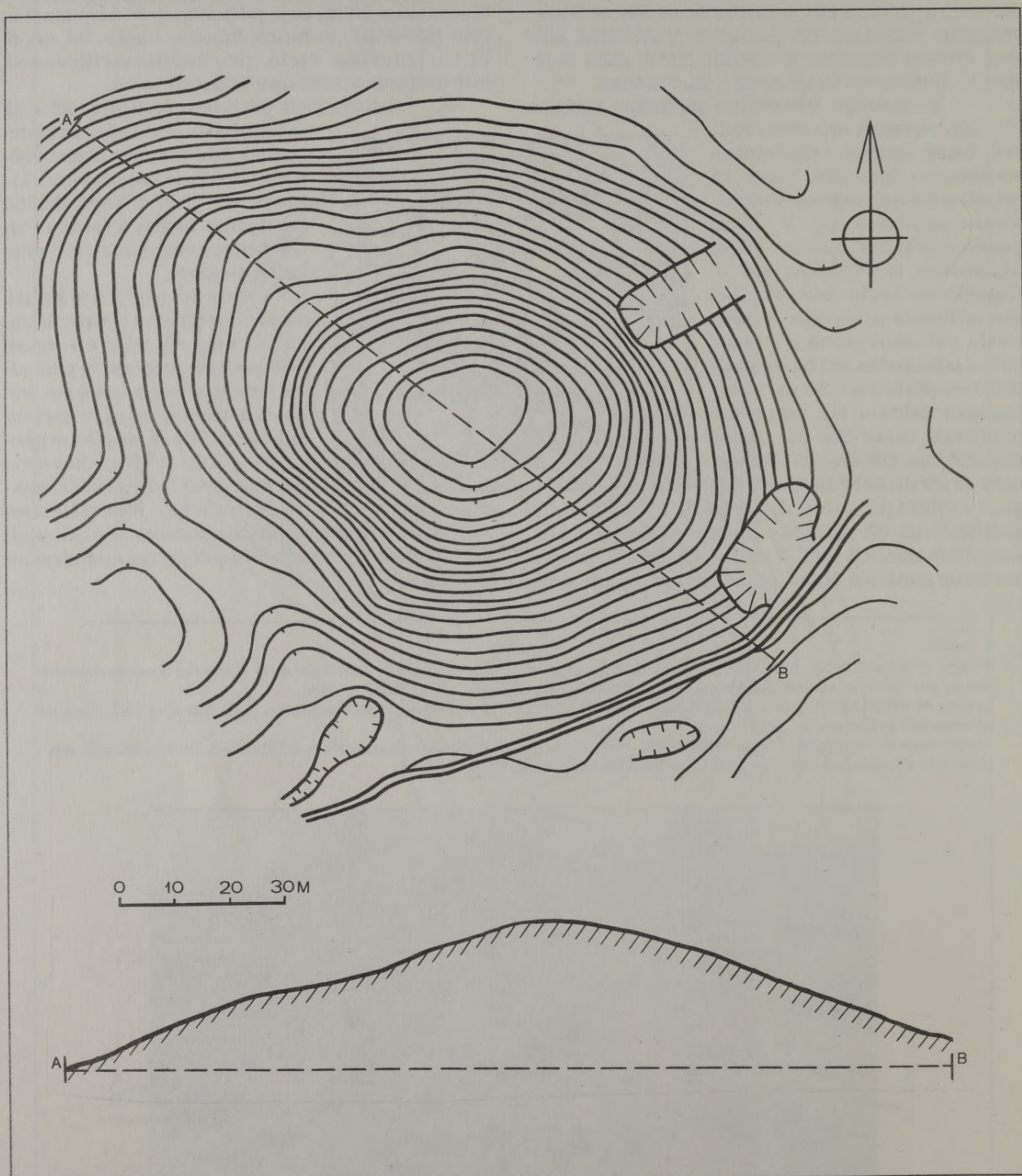
Urtāns J. Daugavas pilskalni. - R.: Latvijas kultūras fonds, 1993. - Nr. 12.

Stukmaņu Vinakalns

AIZKRAUKLES RAJONS

14. Pļaviņu pilskalns
Koordinātas 25° 42' 49" 56° 35' 03"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzņēmējuma

Ļaviņu pilskalns, saukts par Kaķkalnu, atrodas Aizkraukles raj. Klintaines pagastā, ap 1 km uz Z no Ļaviņām, starp Kaķkalnu un Ziemeļnieku mājām, pie liela autostrāžu riņķveida krustojuma (Ļaviņas-Ērgļi un Rīga-Daugavpils). Pirmās ziņas par pilskalnu 1990. gadā sniedza G. Skutāns; pieminēkli plašāk 1990. gadā aprakstīja J. Urtāns.

Kaķkalns, kas, domājams, ir pārveidots Kāķa kalna - soda vietas - nosaukums, ir apkārtne ļoti norobežots kokiem apaudzis (A pusē - 20 m, ZR pusē - līdz 30 m augsts) konusveidīgs kalns. Pilskalna virsma ir izlīdzināta. Neliels mazliet kumpais plakums A-R virzienā ir 30 m garš un pretējā virzienā 25 m plats. 3-4 m zem plakuma līmeņa visu kalna virsotni ieloko līdz 5 m plata pirmā terase. Pilskalna ZR nogāzē ir lēzenāka nekā pārējās nogāzes, tāpēc te 5 m zem pirmās terases izveidota otra līdz 20 m plata terase.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

Kultūrslānis pilskalna plakumā ir 0,4 m biezs, bet otrajā terasē tā biežums pārsniedz 0,5 m. Iespējams, ka otrā terasē izmantota kā priekšpils. Kultūrslānis klāj arī pilskalna nogāzes un konstatējams arī pilskalna DA pakājē.

Ļaviņu pilskalna ZA nogāzē kādreiz bijis slēpotāju tramplīns, kura ierakums 10 x 20 m platībā jūtami bojājis šo pilskalna nogāzi. Otrs lielāks rakums ir pilskalna DA pakājē.

Spriežot pēc atrastajām bezripas gludo un apmesto trauku lauskām, Ļaviņu pilskalns būtu attiecināms uz m. ē. I g. t.

Ļaviņu apkārtne izrādījās pilskalniem visai bagāta, jo līdzās jau iepriekš zināmajiem Oliņkalna un Lokstenes pilskalniem minami vēl trīs E. Brastiņa neregistrēti pieminēkli: Ļaviņu Kaķkalns, Stukmaņu Vīnakalns un Mežmalu pilskalns.

A 12788.

Urtāns J. Ļaviņu pilskalns // Staburags [Aizkraukle]. - 1991. - II. apr.

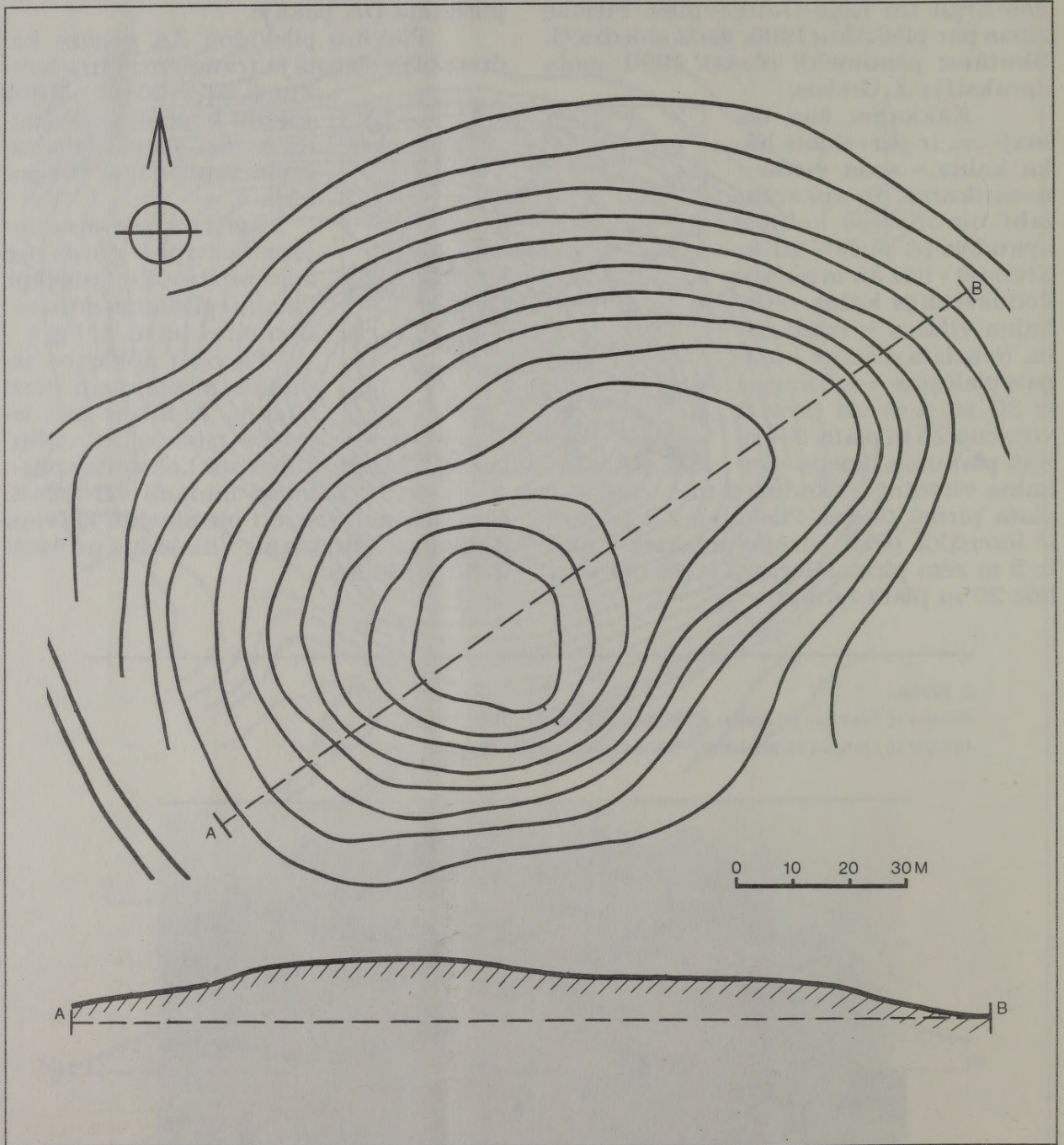
Urtāns J. Daugavas pilskalni. - R.: Latvijas kultūras fonds, 1993. - Nr. 41.

Ļaviņu pilskalns

ALŪKSNES RAJONS

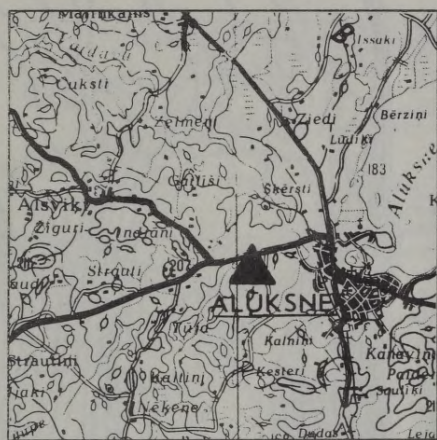
15. Celensku pilskalns
Koordinātas 27° 00' 04" 57° 25' 34"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1982. gada uzņēmējuma

Celensku pilskalns atrodas Alūksnes raj. Alsviķu pagastā, 300 m uz DR no Celensku mājām, 800 m uz R no Alūksnes pilsētas robežas un 300 m uz D no Alūksnes-Rīgas šosejas. Pirmās ziņas, ka pie Celenskiem atrodas Celišķu kalns, kas ir pilskalns, 1923. gadā Pieminekļu valdei sniedza J. Greste. Pieminekli plašāk 1978. gadā aprakstīja J. Urtāns.

Celensku pilskalns ir apkārtņē labi nodalīts, nedaudz iegarens ZA-DR virzienā orientēts līdz 30 m augsts kalns, kuru ietver slapjas pļavas un purvāji. Celensku pilskalna ZA galā ir 5 m augsts pacēlums, uz kura kādreiz bijusi 13 x 13 m liela zaļumballu vieta, kas izveidota, īpaši pārveidojot pacēluma reljefu. Šī pacēluma nozīme pilskalna aizsardzībā nav saprota-

Apkārtnes plāns M 1:200 000

ma, jo kalna nogāzes Z un ZA pusēs jau tāpat no dabas ir pietiekami stāvas. Kalna pretējā DR puse ir izlīdzināta, un te izveidots pilskalna plakums, kas ir nedaudz nolaidens pret DR. No šīs puses kalna augstums ir 20 m. Plakuma garums - ap 50 m, platums - ap 40 m. Pret kalna nogāzēm tas noslēdzas ar asu malu, kas

izveidojusies plakuma aršanas rezultātā. Kultūrslānis, kura biezums ir 25-35 cm, noarts plakuma malās un kalna nogāzēs. Iespējams, ka uzeja Celensku pilskalnā vedusi no ZR puses, jo te nogāzē saglabājusies taciņas vieta.

Pilskalnā atrastas bezripas apmesto un gludo trauku lauskas, kas ļauj tā apdzīvotību attiecināt uz m.ē.I g.t. Pieminekļi sākotnēji veidolu zaudējis zemes apstrādāšanas rezultātā.

A 12550.

Urtāns J. Arheoloģisko pieminekļu apsekošana Alūksnes un Balvu rajonos un pārbaudes izrakumi Lucas kalnā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1978. gada pētījumu rezultātiem. - R.: Zinātne, 1979. - 86. lpp.

Urtāns J. Celensku pilskalns // Zinātne un Tehnika. - 1983. - Nr. 6.

Atgāzis M. Pētījumi Alsviķu ciema Asaru senkapos un arheoloģisko pieminekļu apzināšana Alūksnes apkārtņē // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1982. un 1983. gada pētījumu rezultātiem: Arheoloģija. - R.: Zinātne, 1984. - 25. lpp.

Urtāns J. Alūksnes novada pilskalni // Oktobra Karogs [Alūksne]. - 1988. - 24. maijs.

Urtāns J. Ziemeļvidzemes pilskalni. - R.: Avots, 1991. - 61. - 62. lpp.

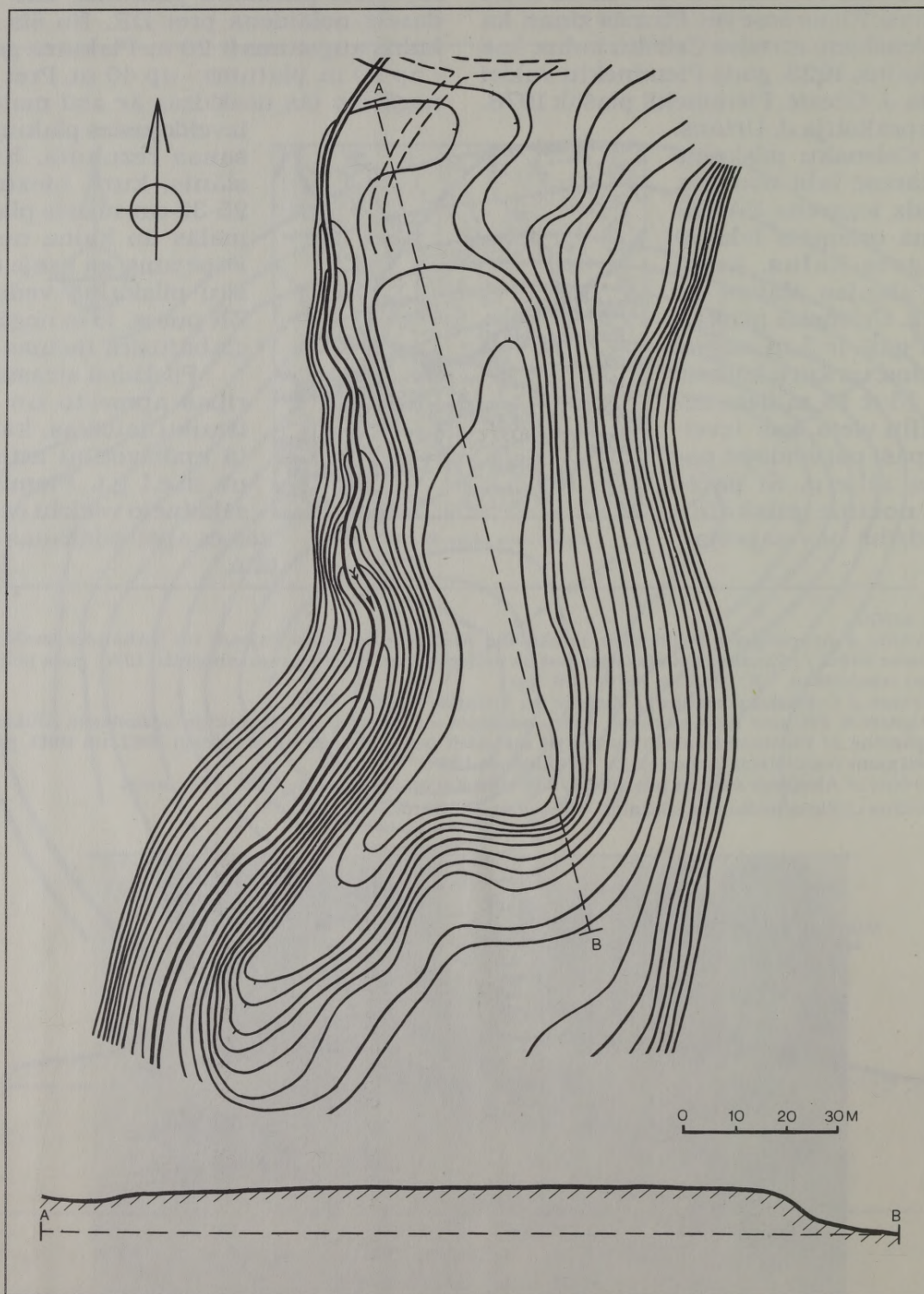

Celensku pilskalns

GULBENES RAJONS

16. Krāču pilskalns

Koordinātas 26° 27' 36" 57° 14' 31"

Skatīt lineāro mērogu, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzmērījuma

Krāču pilskalns atrodas Gulbenes raj. Lejasciema pagastā Gaujas kreisajā krastā pie Krāču mājām, 2,5 km uz DR no Sinoles. Pilskalnu 1961. gadā atklāja un plašāk aprakstīja J. Kučers. Tad arī pilskalnā izdarīti šurfējumi.

Krāču pilskalns ierīkots Gaujas senkrasta paliksnī starp Gaujas sengultni A pusē un uz Gauju krītoša strauta gravu R pusē. Dabīgi norobežoto zemes ragu ar līdzenu virsmu no Gaujas senkrasta malas šaurākajā vietā nodala ap 40 m gara un ap 10 m plata staigņa ieleja - grava. Nav droši nosakāms, vai ieleja veidojusies dabīgi vai arī tā veidota mākslīgi. Lai varētu tikt pilskalna plakumā, pāri pār ieleju jau jaunākos laikos, to daļēji aizberot, izveidota ieejas vieta. Pilskalna D gals, kas ir šaurs un nolaidens, krīt līdz tagadējam Gaujas tecē-

jumam. Pilskalna plakums, neskaitot D galu (60 x 15 m), kas orientēts ZA-DR virzienā, ir 130 m garš un 25-30 m plats. Pret Gaujas sengultni kalns ir 17 m, pret strauta gravu - 11 m augsts. Pilskalna plakumu vēl nesenos laikos lauksaimnieciski apstrādāja, bet kalna nogāzes aizaugušas ar krūmiem. Pieminekļa plakumā kon-

statēts kultūrslānis, kas intensīvāks ir R malā (šurfējumā noteikts, ka tas ir 0,7-0,8 m biezs), tomēr arī citur kalna plakumā ir kultūrslānis, lai gan ir arī vietas, kur kurmju rakumos vērojama tikai dzeltena smiltis. Pilskalnā atrasti divi vārpstas vērējamo skriemeļu fragmenti un bezripas kniebtā, apmestā un gludā keramika, kas kopumā attiecināma uz m. ē. I g. t.

Apkartnes plāns M 1:200 000

J. Kučers rakstīja, ka pilskalnā atrasti arī akmens cirvju fragmenti, tomēr muzejā šādi atradumi nav nonākuši.

A 11967.

Kučers J. Krāču apmetne // Dzirkstele [Gulbene]. - 1976. - 27. nov.

Radīšs A. Saglabāsim arheoloģijas pieminekļus // Dzirkstele [Gulbene]. - 1977. - 19. nov.

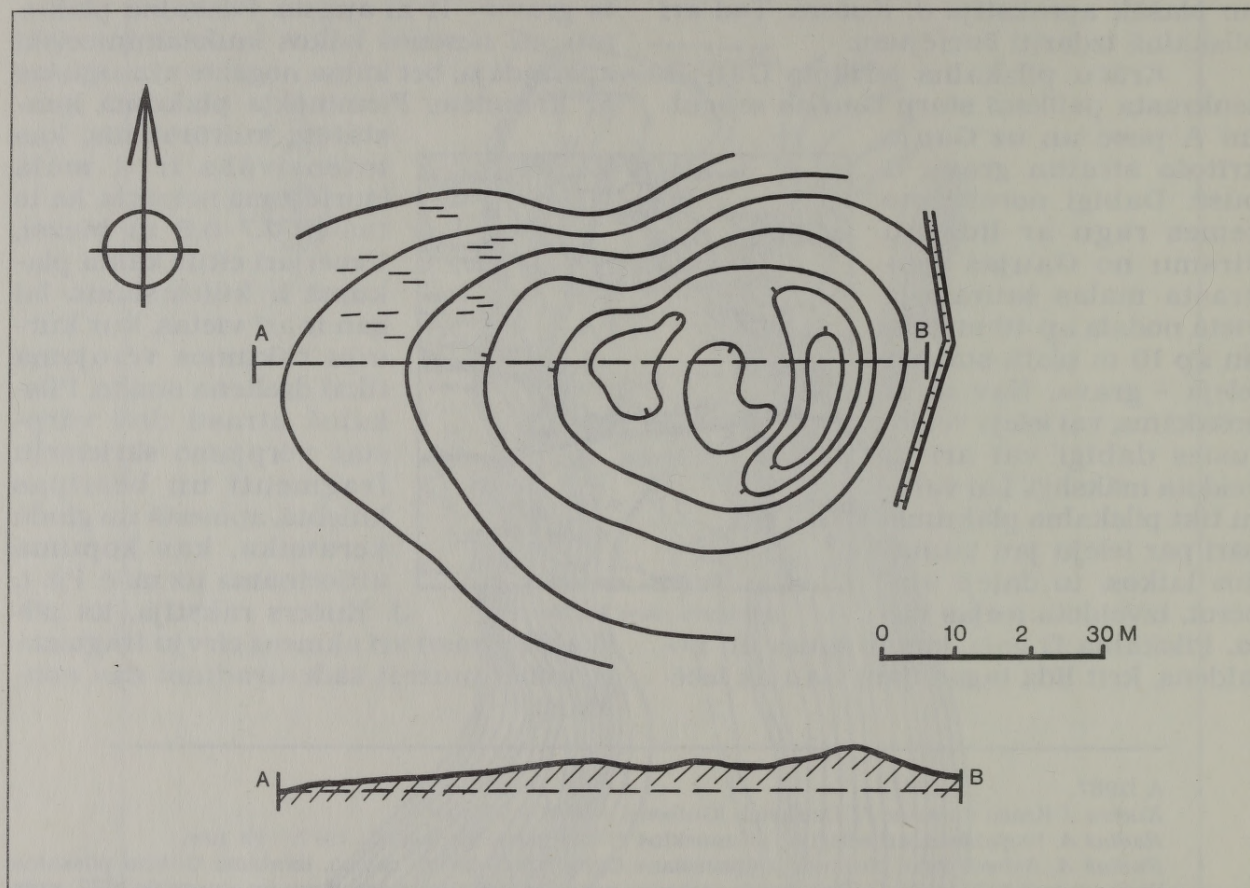
Radīšs A. Arheoloģisko pieminekļu apzināšana Ogres un Gulbenes rajonā, izrakumi Gūtiņu pilskalnā Preiļu rajonā 1977. gadā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1977. gada pētījumu rezultātiem. - R.: Zinātne, 1978. - 60. lpp.

Krāču pilskalns

GULBENES RAJONS

17. Veišu Bļodas kalns
Koordinātas 26° 33' 09" 57° 09' 13"

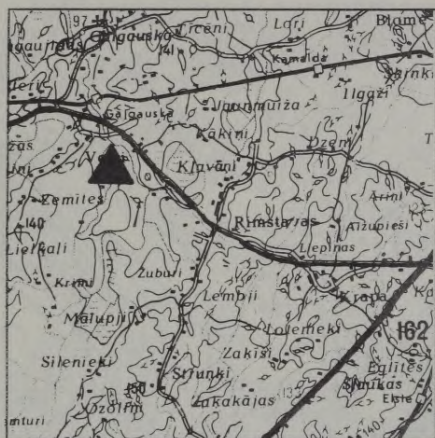
*Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzmērījuma*

Veišu Bļodas kalns atrodas Gulbenes raj. Galgauskas pagastā, ap 2 km uz DR no Veišiem, tā saukta jā Vietassilā. Ap Bļodas kalnu ir vairākas zemnieku saimniecības, bet meža stūri, kurā tas atrodas, sauc par Gailasti. Pirmās ziņas par Bļodas kalnu 1986. gadā sniedza O. Miezītis. Tajā pašā gadā pilskalnu plašāk aprakstījis J. Urtāns.

Veišu Bļodas kalns bija apaudzis priedēm, bet tās 1985. gadā nocirstas. Tas ir 5-6 m augsts kalns, kuru no visām pusēm ietvēra purvainas lejas (daļa purvāju tagad meliorācijā nosusināti). A-R virzienā orientēto kalnu pa visu tā plakuma (kura caurmērs ap 40 m) malu ieloko ap metru augsts lēzens valnis, kas visaugstākais ir kalna R pusē. Šis apļveidīgais valnis arī devis kalnam nosaukumu -

Bļodas kalns. Pilskalnu veido viegla smiltis; kultūrslānis pilskalnā nav konstatējams, lai gan smiltīs vietām sastopamas atsevišķas oglītes. Ieejas vieta pilskalnā varēja būt bijusi no Z puses, kur pāri pār staignāju ved it kā zemes uzbērums - kalna mēle.

Veišu Bļodas kalna R valnī bija no akmeneim māla javā izbūvēta caurmērā 0,7 m liela akmens velvīte, kas tagad iznīcināta. Pēc teikas Bļodas kalnā nogrimusi baznīca. Kultūrslāņa trūkums liez izteikt kādus spriedumus par pieminekļa datējumu. Kopumā Bļodas kalna nocietinājumu veids Latvijas pilskalniem nav raksturīgs. Pēc izskata Veišu Bļodas kalns atgādina austrumbaltu teritorijās sastopamos tā sauktos purvu pilskalnus.

Apkārtnes plans M 1:200 000

Urtāns J. Atklāts jauns pilskalns // Zinātne un Tehnika. - 1988. - Nr. 3.

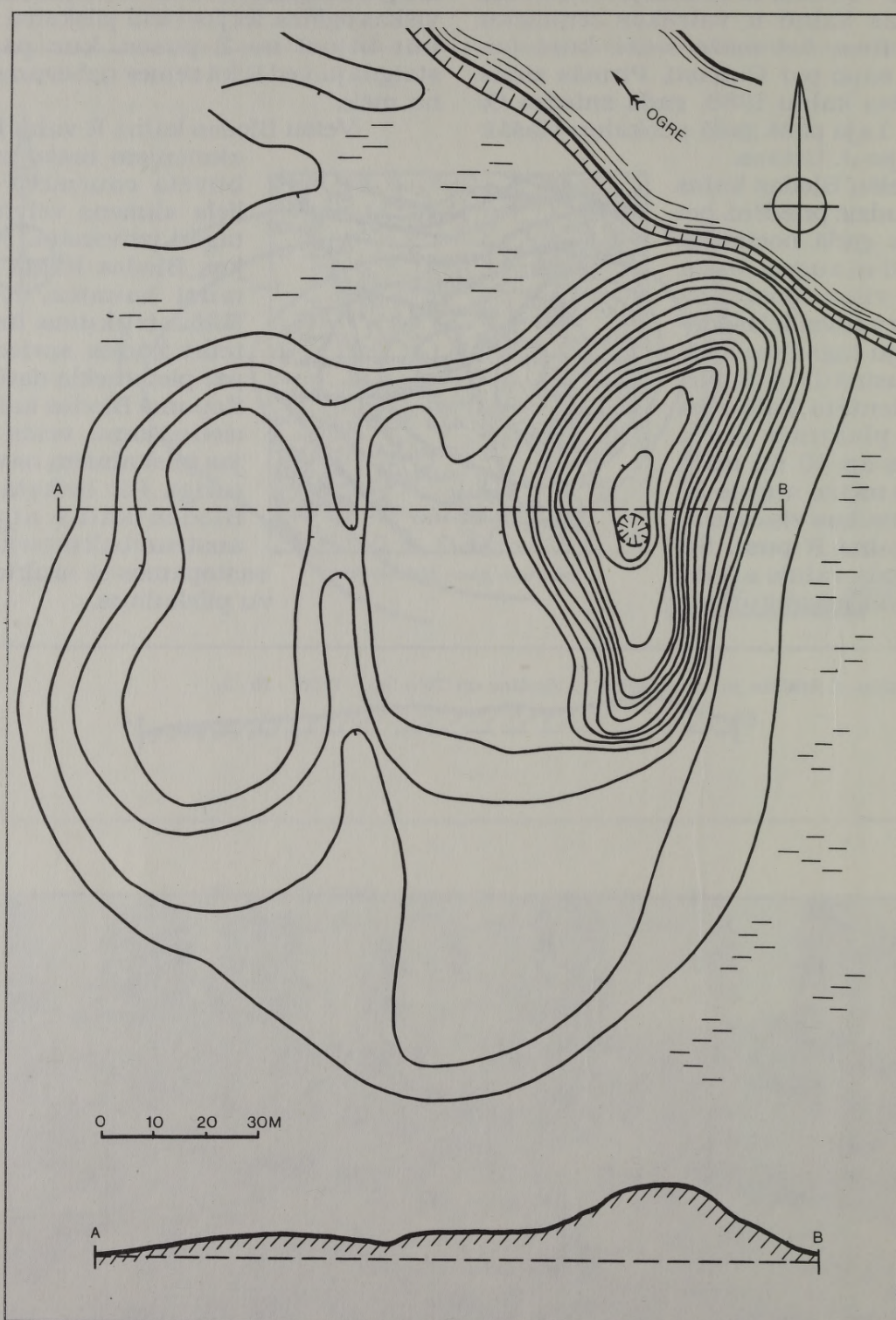

Veišu Bļodas kalns

MADONAS RAJONS

18. Priekšēnu pilskalns

Koordinātas 25° 33' 59" 56° 52' 09"

Skatīt lineāro mērogu, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzņēmējuma

Priekšēnu pilskalns, tautā saukts par Pumpiņkalnu vai Pūpolu kalnu, atrodas Madonas raj. Sausnējas pagastā, 6 km uz Z no Liepkalnes, Ogres upes kreisajā krastā, 300 m uz Z no Vecpriekšēnu mājām. Pirmās ziņas par Priekšēnu pilskalnu 1935. gadā sniedza J. Mustaps. Plašāk pilskalnu 1981. gadā aprakstīja J. Urtāns.

Priekšēnu pilskalns ir atsevišķs 10 m augsts aptuveni Z-D virzienā orientēts kalns, gar kura Z galu tek Ogres upe. Pilskalns situēts Ogres vecupes ielokotā salā, kura virs palienes pacelās par 4 m. Cauri pilskalnu ietverošajam purvājam uz Ogres upi tek strauts. Pilskalnam rietumos pieslēdzas apmetnes vieta, kas

no pārējās salas nodalīta ar dabīgu 3 m dziļu grāvi - ieleju. Pilskalnam no dabas ir stāvas malas, un tāpēc valņi, grāvji vai terases pilskalna nostiprināšanai nav veidoti. Izstieptu trīsstūri plānā atgādināšam pilskalna plakumam (60 x 20 m) ir ap 1-2 m liels kumpums. Plakumā un apmetnē

pilskalna pakājē konstatēts intensīvs melns kultūrslānis, kurā atrastas bezripas trauku lauskas.

Priekšēnu pilskalna datējums nav droši zināms, tomēr kalna veids, bezripas keramika un ziņas, ka kapulaukā pie Vecpriekšēniem atrasts akmens cirvis, varētu liecināt, ka piemineklis attiecināms uz pilskalnu pastāvēšanas agrākajiem periodiem.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

Urtāns J., Čudars D. Arheoloģisko pieminekļu apsekošana Madonas rajonā un pieminekļu uzmērīšana Alūksnes rajonā // Zinātniskās atskaite sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1980./81. gada pētījumu rezultātiem: Arheoloģija. - R.: Zinātne, 1982. - 139. lpp.

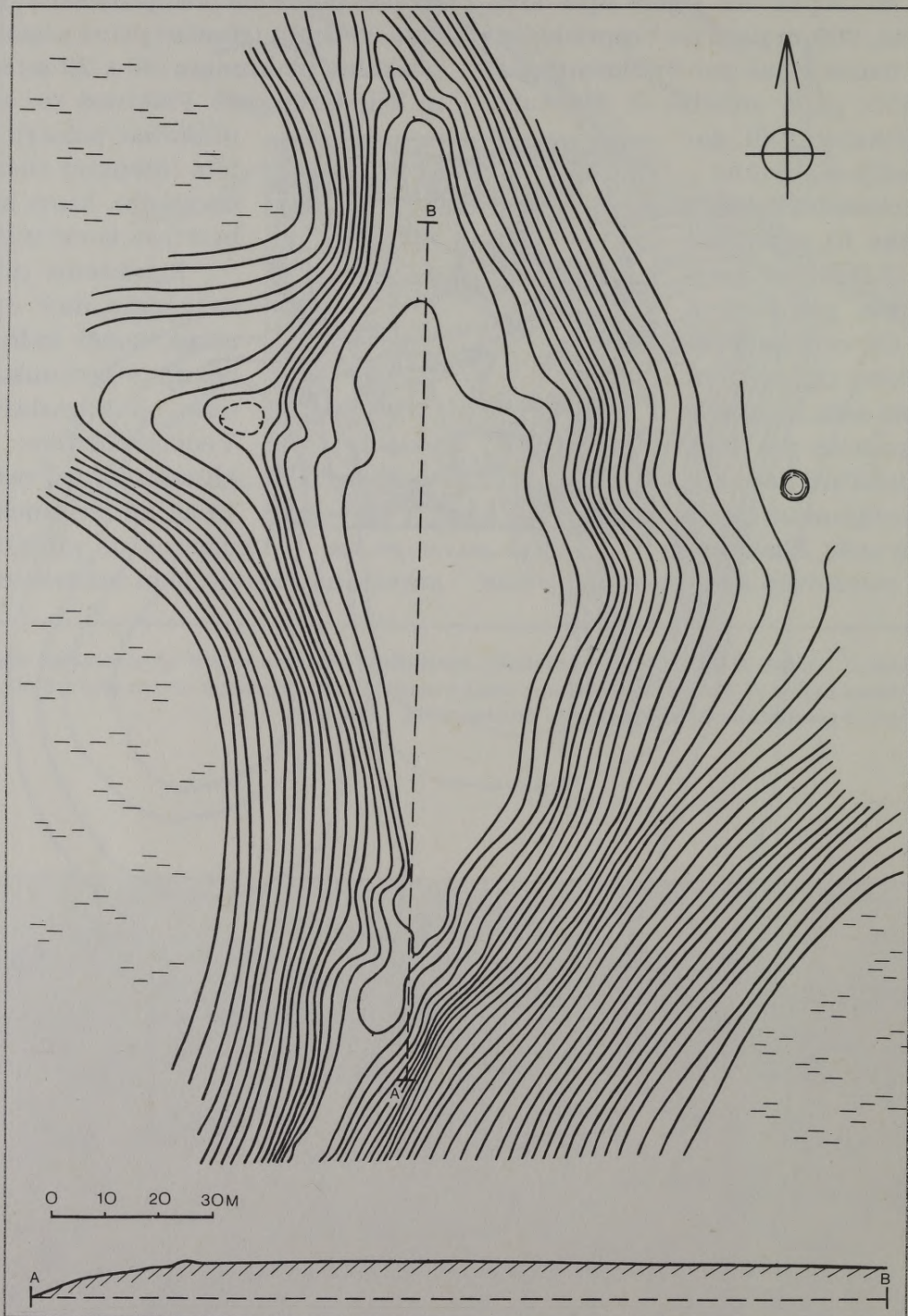

Priekšēnu pilskalns

MADONAS RAJONS

19. Lazdonas pilskalns

Koordinātas 26° 09' 54" 56° 48' 39"

Skatīt lineāro mērogu, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1992. gada uzņēmuma

Lazdonas pilskalns atrodas Madonas raj. Lazdonas pagastā Smeceres silā, 5 km uz R no Lazdonas un 1100 m uz DA no Smeceres kroga pie Madonas-Pļaviņu šosejas. Pirmās ziņas par pilskalnu 1928. gadā sniedza V. Mangulis.

Lazdonas pilskalns slēpts dziļi mežā, un kalnotajā reljefā to bez zinātāja ir grūti atrast. Pilskalns ierīkots Z-D

virzienā orientētas kaupres D galā, kas Z pusē no šaurās kaupres turpinājuma atdalīts ar diviem sekliem grāvjiem un atbilstošiem valņiem, kuri jaunākos laikos sapostīti meža izstrādes darbos. Iespējams, ka 25 m no šīs nocietinājuma līnijas ap 3 m plato kaupres muguru pārgriezis vēl viens grāvis un valnis, kuru paliekas jaušamas kaupres nogāzes malā. Arī pilskalna D galā vēl saglabājušās grāvja

un valņa paliekas. A un R nogāzēs 5-6 m zem plakuma līmeņa vērojama terase, kas veidota kā turpinājums pilskalna Z gala iekšējam grāvim. A nogāzē pret pilskalna vidusdaļu terase pāriet ap 20 x 25 m lielā zemes mēlē, kurai vidū ir iedobe. Iespē-

jams, ka te bijusi ieejas vieta pilskalnā. Šķiet, ka pilskalna nogāzes augšdaļā mākslīgi pastāvinātas.

Pilskalna plakums izlīdzināts ar nelielu nolaidenumu D daļā. Plakuma garums - 145 m, platums vidusdaļā - 37 m, bet uz abiem galiem plakums sašaurinās līdz 10 m. No ZA, ZR un DA puses pilskalna pakājei pieslēdzas purvi. Visaugstāk - 34 m - pilskalns paceļas pār ZR pusē esošo purvu; citās pusēs pilskalna plakums virs tuvākās apkārtnes paceļas par 15-20 m. Pilskalna R pakājē ir arī mūsdienās meža zvēru izmantota caurmērā ap 3 m liela ūdens bedre, gar kuras malām redzami akmeņi.

Pilskalna plakumā, kura platība - ap 0,4 ha, un nogāzēs, īpaši DR un R pusē, vērojams intensīvs melns kultūrslānis. Šeit atrastas vairākas bezripas trauku gludās un apmetās lauskas, kas ļauj pieminēt izmantošanas laiku attiecināt uz m. ē. I g. t. Par pilskalnu fiksēti vairāki teiku fragmenti.

Apkārtnes plans M 1:200 000

A 12840.

Madonas novadpētniecības muzejs, inv. Nr. A 516.

Urtāns J. Lazdonas pilskalns // Stars [Madona]. - 1993. - 17. apr.

Urtāns J. Lazdonas pilskalns // Latvijas Vēstures institūta žurnāls. - 1994. - Nr. 1. - 170. - 173. lpp.

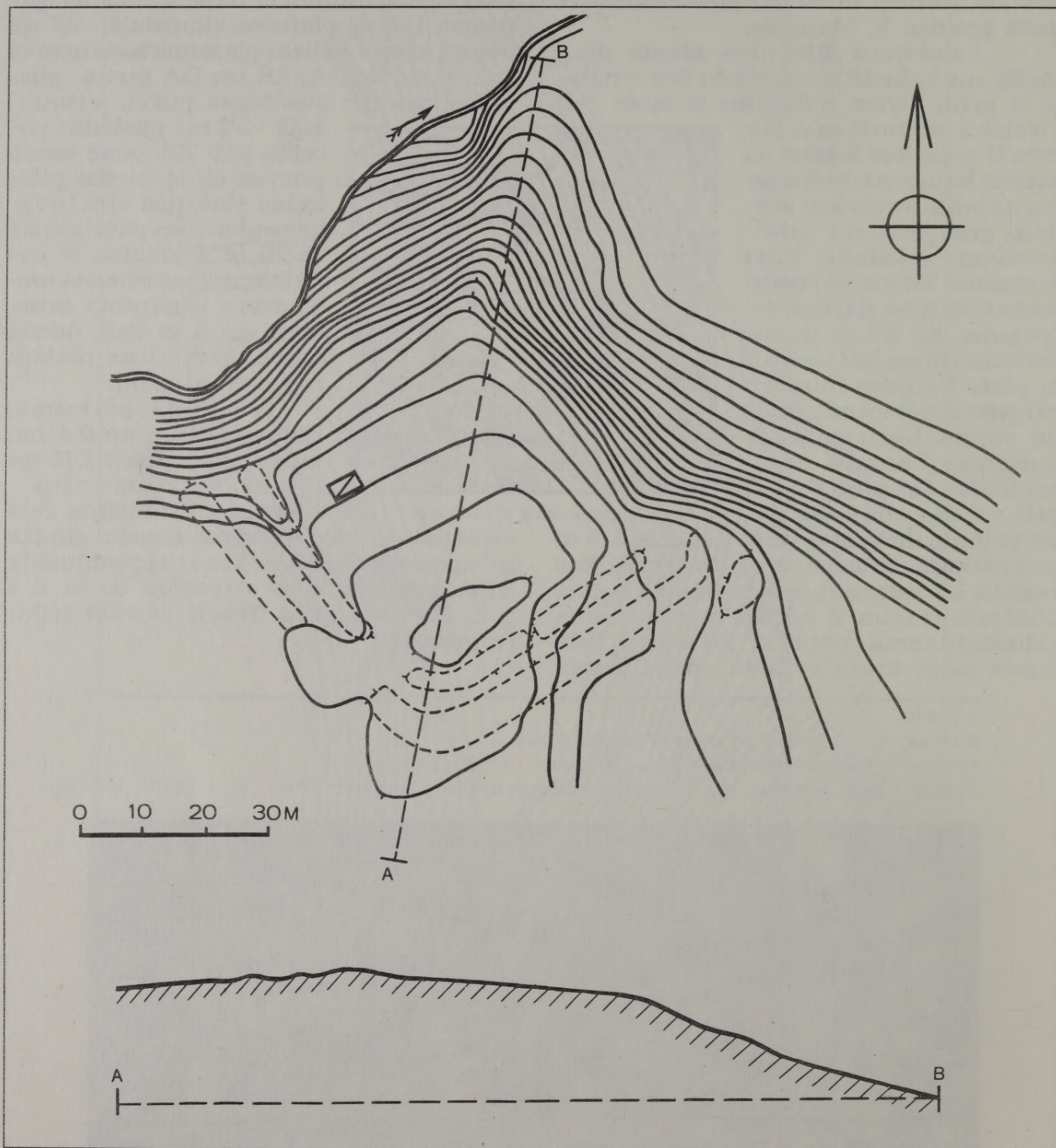

Lazdonas pilskalna valnis

JĒKABPILS RAJONS

20. Aknīstes pilskalns

Koordinātas 25° 44' 27" 56° 10' 07"

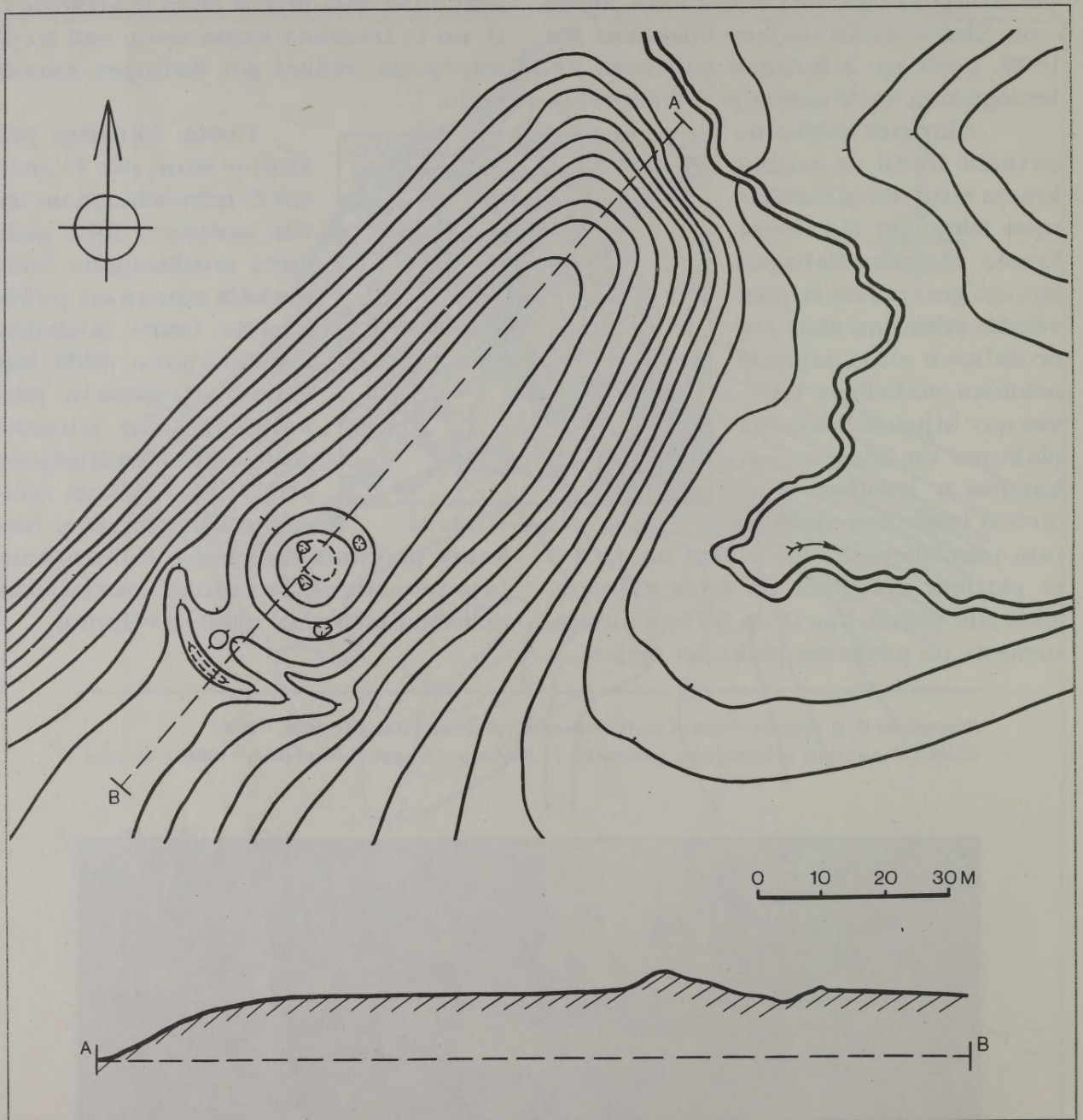

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1991. gada uzņēmējuma

BALVU RAJONS

21. Makšinas Kauguru kalns

Koordinātas 27° 27' 55" 57° 15'

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1928. gada uzņēmējuma

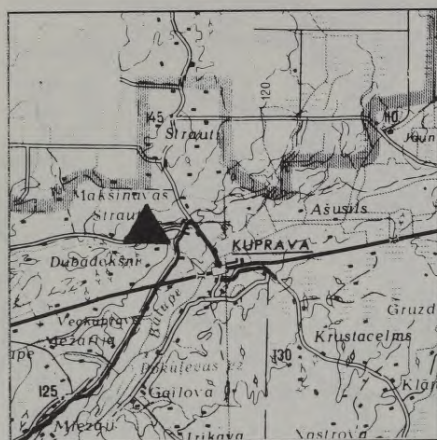
Makšīnavas Kauguru kalns atrodas Balvu raj. Viksnas pagastā, ap 1 km uz DR no Makšīnavas sādžas un 2 km uz ZR no Kupravas. Kādreiz uz D no pilskalna bija Bērziņu mājas. Pilskalnu 1928. gadā apzināja un plašāk aprakstīja A. Gusars.

Pilskalns ierīkots Makšīnavas upītes (kas kalnu aptek no A puses) labajā krastā, kur ir ZA-DR virzienā orientēta kaupre. Virs upītes kaupre paceļas 11 m augstumā. No kaupres turpinājuma DR pusē pilskalna plakums atdalīts ar ap 20 m garu un 2 m augstu izplūdušu valni, kura priekšā ir ap 6

m plats un 2 m dziļš pārrakums. Aiz tā ir otrs metru augsts puslokveidīgs valnis. Kalna nogāzes vienādi stāvas uz visām pusēm, vienīgi DA nogāze nedaudz lēzenāka, jo te kādreiz arts. Galvenajā valnī ir vairākas lielas rakumu bedres.

Pilskalna plakuma malā konstatēts 0,4 m biezs kultūrlānis.

Makšīnavas Kauguru kalnā senlietas nav atrastas, un tā datējums nav zināms. Šajā mežainajā Latgales Z daļā vispār ir maz senvēstures pieminekļu, arī pilskalnu. Līdz XX gs. sākumam Kauguru kalns bija apaudzis ar mežu, kas vēlākos laikos nolīsts.

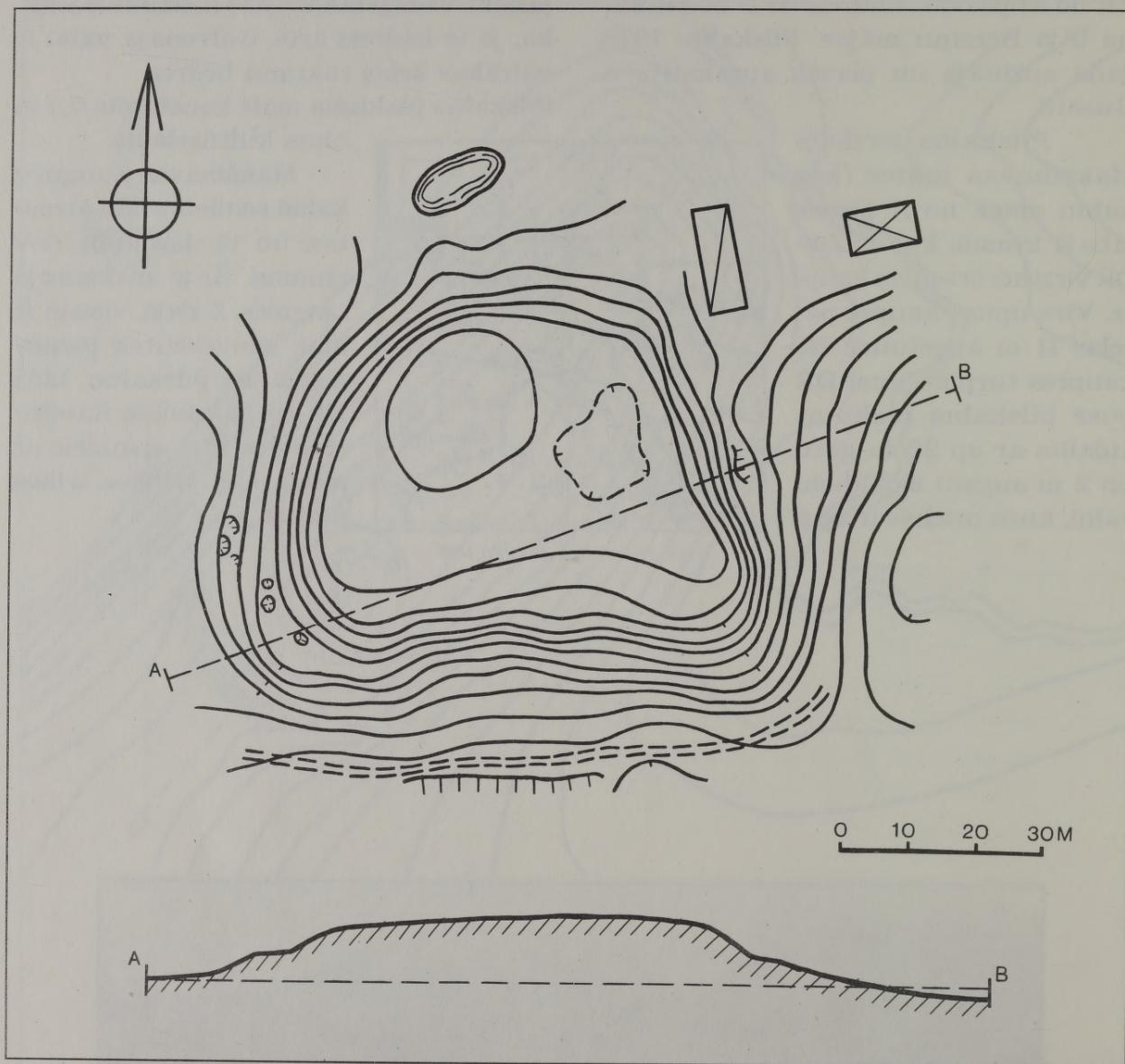
Apkārtnes plāns M 1:200 000

Makšīnavas Kauguru kalns

BALVU RAJONS

22. Porskovas Mistra kalns
Koordinātas 27° 35' 30" 57° 01' 42"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1993. gada uzņēmējuma

Porskovas Mistra kalns atrodas Balvu raj. Šķilbēnu pagastā Porskovas sādžā, ap 2 km uz DR no Rekovas. Pieminekļa ZA pakājē ir Porskovas sādžas viensēta. Pilskalnu 1952. gadā atklāja E. Šnores un S. Tarakanovas vadītā ekspedīcija.

Mistra kalns ir reljefā norobežots kalns, kas atrodas strauta veidotas ielejas kreisajā malā. Pilskalna viszemākā daļa ir pret Z, kur tas pacēlas tikai par 6-7 m, tomēr šeit kalna mala ir īpaši stāva, iespējams, nostāvināta. Pret D pilskalns ir 11 m augsts. Pilskalna A un R pusē ap 5 m zem plakuma līmeņa kalna nogāzē ir terases, kuras sarakātas ar vēlāku laiku bedrēm. Iespējams, ka R terases malā bijis arī neliels valnītis.

Pilskalna plakums (55 x 40 m) visumā ir ļoti izlīdzināts. Tā A pusē ir neliela ieplaka, bet ZR daļa lēzeni paceļas

par apmēram metru. Plakuma DA gals veido asu stūri. Visās pusēs, izņemot D pusi, plakums krasi pāriet nogāzē. Iespējams, ka šī asā mala veidojusies kā apara, jo agrākos laikos pilskalna plakums arts. Ieejas vieta pilskalnā, šķiet, bijusi no ZA puses, kur vēl tagad saglabājusies uzeja. Pilskalnā, kuru veido viegla smilts, ir

vairākas aizmilzušas rakumu bedres, kas kopējo pieminekļa siluetu nav mainījušas. Kā pilskalna plakumu, tā arī nogāzes un terases klāj vieglā smilts zemē veidojies melns, irdens kultūrslānis, kurā atrastas ar ripu darinātu trauku lauskas. Tas varētu liecināt, ka Porskovas Mistra kalns ir vēlā dzelzs laikmeta otrās puses vai pat vēl vēlāku laiku nocietinājums. Par

pēdējo iespējamību liecina

ziņas, ka kalnā it kā esot uzraktas arī monētas.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

A 12867.

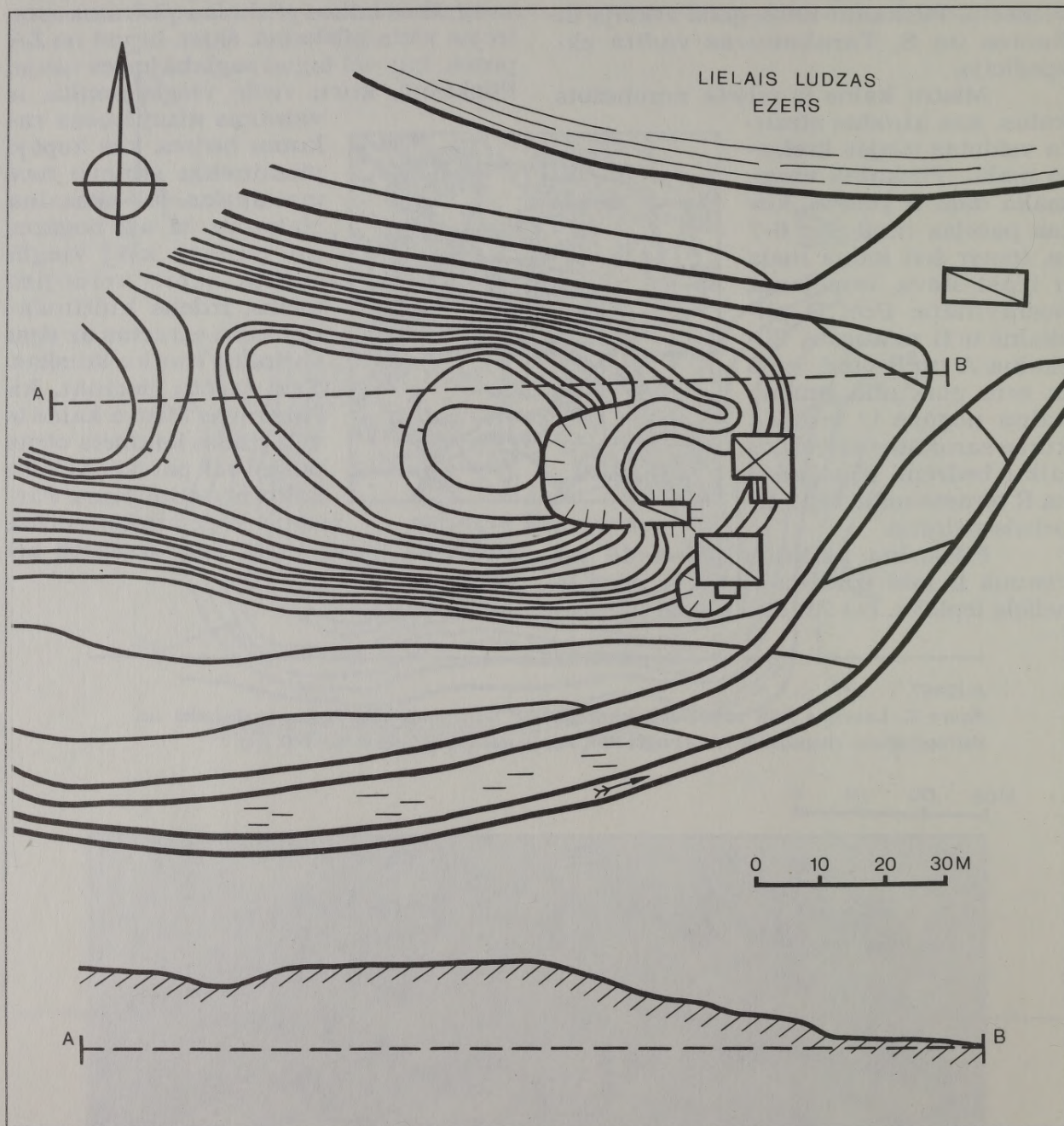
Šnore E. Latvijas PSR arheologu piedalīšanās Baltijas kompleksā arheoloģiskā un antropoloģiskā ekspedīcijā // Latvijas PSR ZA Vēstis. - 1957. - Nr. 4. - 170. lpp.

Porskovas Mistra kalns

LUDZAS RAJONS

23. Jurizdikas pilskalns
Koordinātas 27° 44' 50" 56° 32' 45"

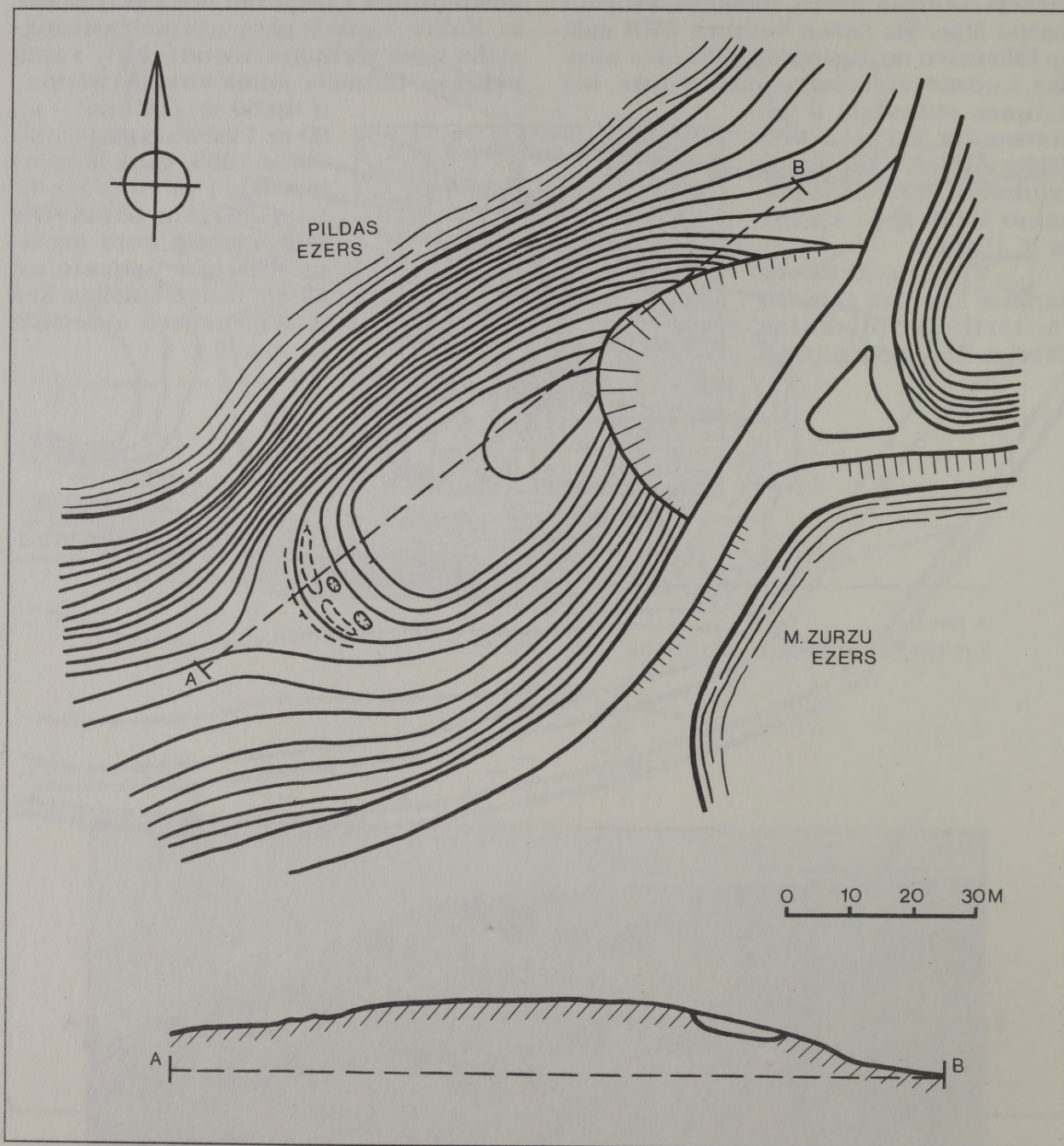

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1987. gada uzmērījuma

LUDZAS RAJONS

24. Silovu pilskalns

Koordinātas 27° 41' 21" 56° 28' 05"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1987. gada uzņēmējuma

Silovu jeb Juzefinovas pilskalns, saukts par Baznīckalnu vai Greizo kalnu, atrodas Ludzas raj. Ņukšu pagastā Silovu sādžā, 3 km uz A no Ņukšiem. Pirmās ziņas par pilskalnu sniegtas jau XX gs. 20. gados.

Silovu pilskalns ierīkots ZA-DR virzienā orientētā kauprē starp Pildas ezeru ZR pusē un Mazo Zuru ezeru DA pusē. Gar pilskalna DA pakāji ved lielceļš no Ņukšiem uz Ludzas-Nirzas lielceļu. Pilskalna ZA gals norakts ar lielu grantsbedri. Kalns paceļas 15 m virs ezeriem.

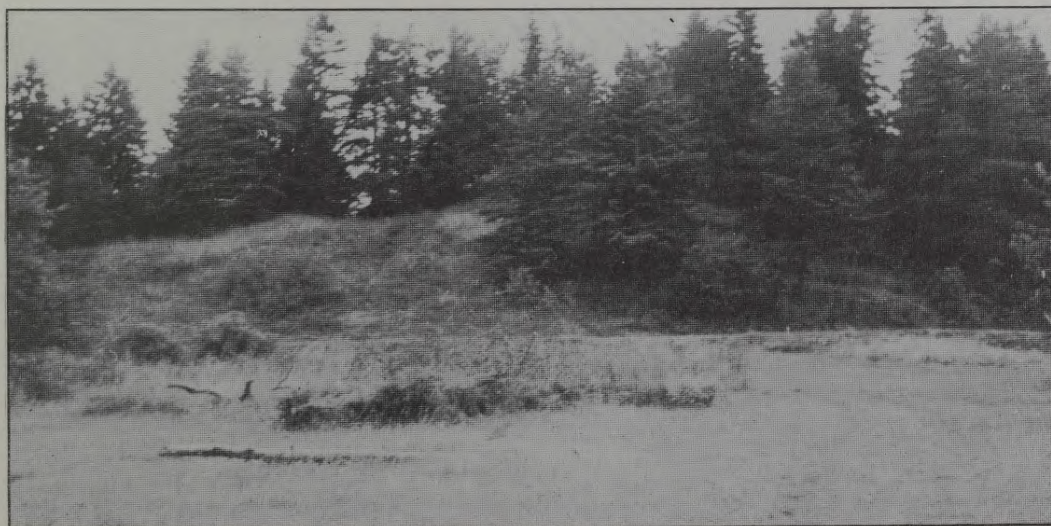
Īpaši stāva ir Z nogāze; D nogāze ir lēzenāka, jo tā kādreiz arta. Pilskalna plakums ir noapaļoti četrstūrains, ap 40 m garš un 25 m plats. DR pusē, kur kalns bijis vislēzenākais, 3 m zem plakuma līmeņa izveidota terase, kuras malā ir nepilnu metru augsts valnis. Terasē un valnī ir sarakāti ar tagad aizmilzušām bedrēm.

Pilskalnā iegūtas bezripas trauku lauskas ar apmesto virsmu, tāpēc to varētu attiecināt uz m. ē. I g. t. Pēc teikas Silovu pilskalnā nogrimusi baznīca.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

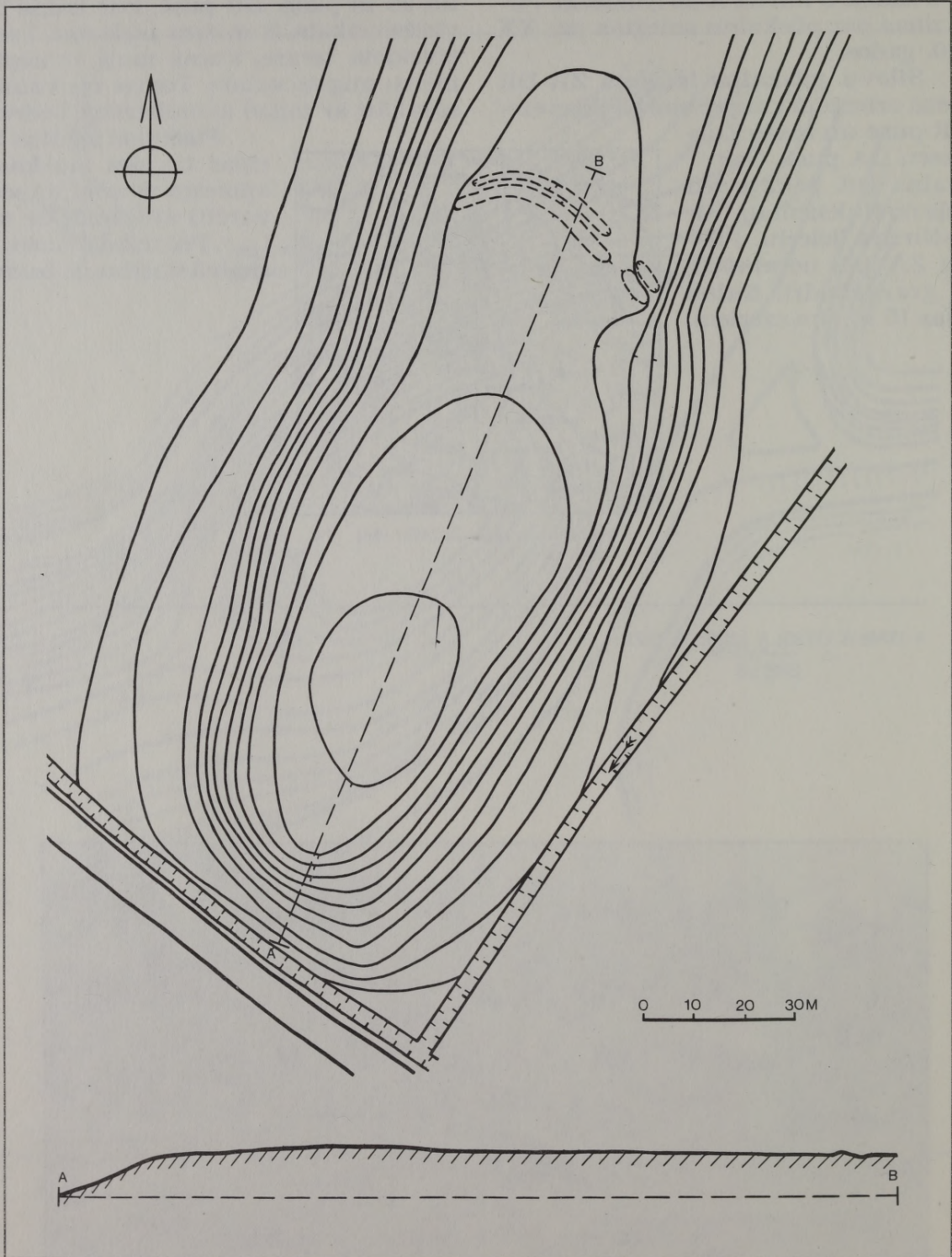
A 1189; A 11785; A 12291; A 12711.

Silovu pilskalns

RĒZEKNES RAJONS

25. Piziču Pilsētas vieta
Koordinātas 26° 55' 24" 56° 39' 30"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzņēmējuma

Piziču Pilsētas vieta, kas atrodas Rēzeknes raj. Viļānu pagastā Piziču sādžā, ir Piziču pilskalna nocietināta priekšpils. Šī vieta atrodas ap 2 km uz ZR no Viļānu pilsētas robežas. Piziču pilskalns XX gs. gandrīz pilnīgi norakts grantī. 1981. gadā pilskalna atliekas arheoloģiski izpētīja.

Piziču pilskalns un Pilsētas vieta ierīkoti garā kauprē abpus Rīvulas upītei, kas šķel kaupri. Upītes labajā krastā atradās pilskalns, bet kreisajā krastā atrodas kokiem noaugusi Pilsētas vieta. Šādā vārdā tautā saukta 170 m gara ZA-DR virzienā orientēta kaupres daļa, kuru DR galā nodala Rīvulas upīte, bet ZA galā - puslokā rakts grāvis un no tā

zemēm veidots valnis. Grāvī un valnī izveidota ieejas vieta pilskalna plakumā. Garenais, DR galā mazliet kumpais plakums ir 140 m garš un 40-50 m plats. Tas paceļas 10 metru virs tuvākās apkārtnes. Pilskalna nogāzes ir samērā nolaidenas, jo vēl 20. gados Piziču Pilsētas vieta tika arta. Varbūt tāpēc kultūrslānis plakumā ir pelēcīgs un neizteiksmīgs.

Literatūrā Piziču Pilsētas vieta minēta tikai garāmejojot, aprakstot Piziču pilskalnu. Izrakumi Piziču pilskalnā parādīja, ka tas datējams ar XII-XIII gs. Domājams, ka arī Piziču Pilsētas vieta varētu attiekties uz to pašu laiku.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

Brastiņš E. Latvijas pilskalni: Latgale. - R., 1928. - 149. lpp.

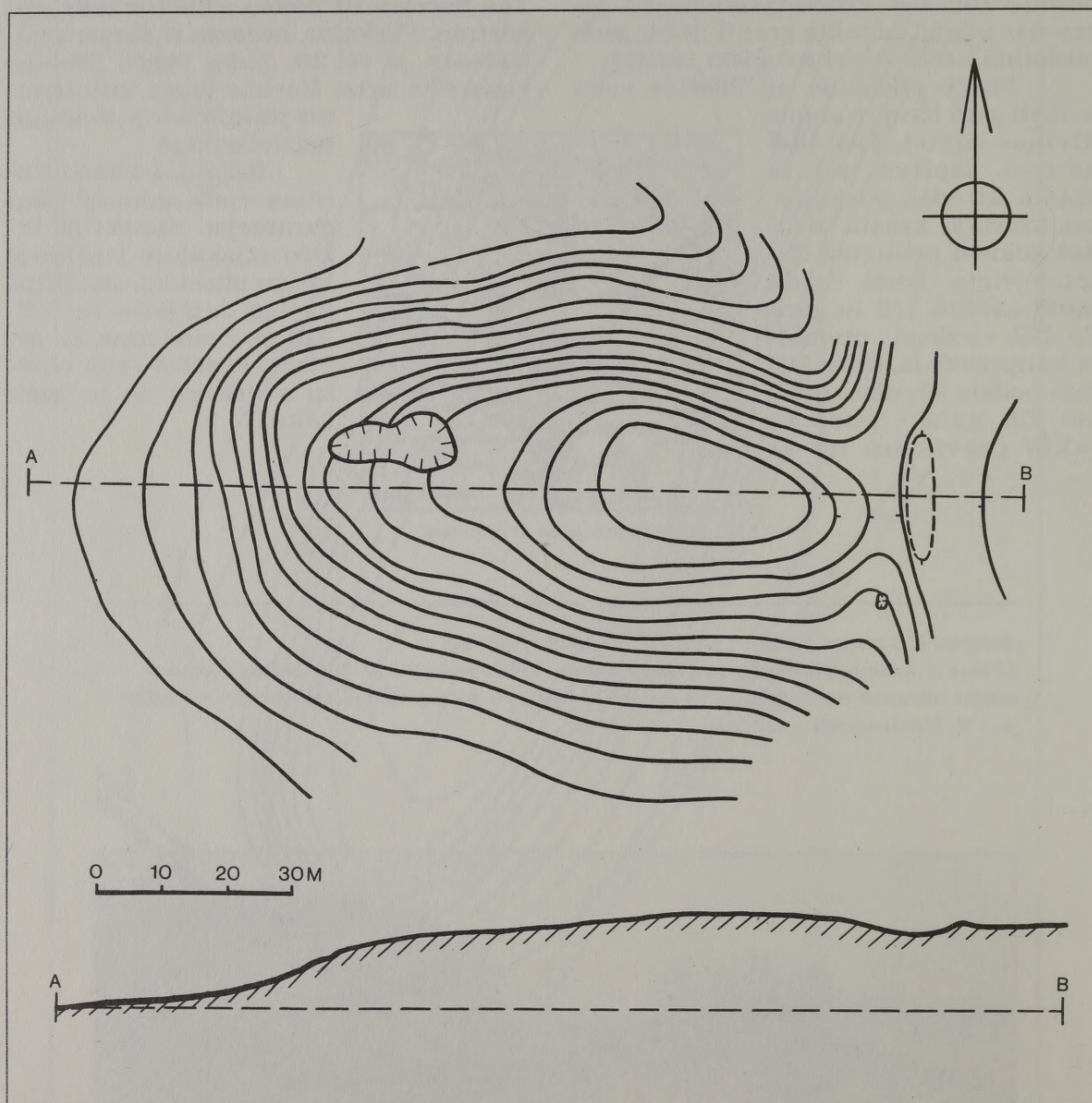
Urtāns J. Arheoloģiskie izrakumi Piziču Kaupra kalna pilskalnā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1980./81. gada pētījumu rezultātiem: Arheoloģija. - R. Zinātne, 1982. - 134. lpp.

Piziču pilskalna paliekas (pa kreisi) un Pilsētas vieta (pa labi)

RĒZEKNES RAJONS

26. Kantinieku pilskalns
Koordinātas 27° 09' 22" 56° 34' 30"

*Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1993. gada uzņēmējuma*

Kantinieku pilskalns atrodas Rēzeknes raj. Kantinieku pagastā Kantinieku sādžā, ap kilometru uz ZA no Kantinieku pagasta centra. Pirmās ziņas par pilskalnu 1957. gadā sniedza S. Seiļš. Plašāk pieminēkli 1978. gadā aprakstīja A. Radiņš.

Kokiem un krūmiem apaugušais Kantinieku pilskalns izveidots A-R virzienā orientētas līdz 15 m augstas kaupres R galā. Kaupri A pusē šauru zemes mēle saista ar plašāku augstieni. Starp augstieni un pilskalnu, kā arī pilskalna R un D pusē ir purvainas lejas. Ap 250 m uz D no pilskalna pa purvaino ieleju tek Livžankas upīte. Pilskalna plakums no kaupres turpinājuma A virzienā ir nodalīts ar 3 m dziļu grāvi, no kura zemēm netradici-

onāli grāvja ārpusē izveidots ap metru augsts valnis. Pilskalna nogāzes, īpaši Z pusē, ir pastāvinātas, bet R galā 3 m zem plakuma līmeņa izveidota terase, kas paliek šaurāka ZR nogāzē, līdz Z nogāzē izzūd. Pilskalna garenī ovālais plakums ir kumps, ar 4-5 m kritumu pret R. Kā pilskalna plakumu, tā arī nogāzes, īpaši Z nogāzi, klāj intensīvs kultūrslānis, kurā atrastas bezripas trauku lauskas ar gludo, švīkātā un nagiespiedumiem rotāto virsmu, kas ļauj Kantinieku pilskalnu aptuveni datēt ar I g.t.p.m.ē. - m.ē. I g.t.

Kantinieku pilskalna R galā ir 15 x 9 m liela, tagad aizaugusi postījuma bedre. Cita bedre vēl nesēn izrakta pilskalnu atdalošā pārrakuma D galā.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

A 12875.

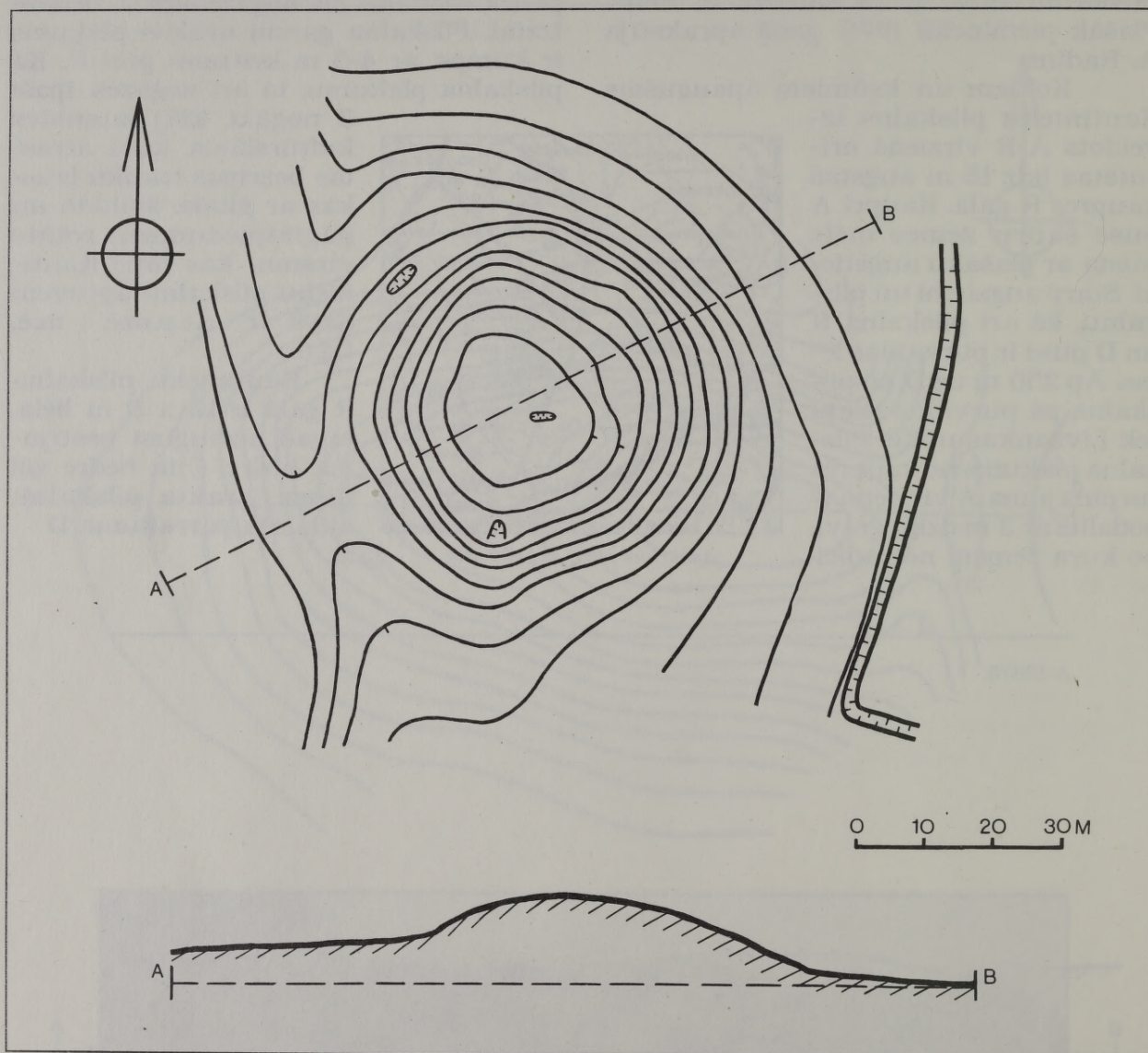

Kantinieku pilskalns

RĒZEKNES RAJONS

27. Lošu pilskalns

Koordinātas 27° 09' 25" 56° 25' 36"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzņēmējuma

Lošu pilskalns atrodas Rēzeknes raj. Silmalas pagastā Lošu sādžā, ap 2,5 km uz ZA no Prezmas, tagad nosusinātā Lošu ezera D krastā. Pirmās ziņas par pilskalnu 1936. gadā sniedza F. Svīkša. Plašāk pilskalnu 1978. gadā aprakstīja A. Radiņš.

Lošu pilskalns ir savrupš, apaļš, kokiem apaudzis 7-12 m augsts kalns. DR pusē pilskalns ar, šķiet, mākslīgi padziļinātu ieleju nodalīts no lielākas augstienes. Kalna malas jau no dabas ir pietiekami stāvas, tomēr pilskalna pakāji no D, R, Z un ZA pusēm ieloko terase. Izlīdzinātā apaļā plakuma caurmērs ir 22 m. Tā centrā atrodas caurmērā 1,2 m liels akmens, pie kura izrakta bedre. Dažas citas bedres ir pilskalna D un A sānos. Pilskalna plakumā, nogāzē un

ZA pakājē 20 x 40 m platībā konstatēts melns, intensīvs, ap 0,5 m biezs kultūrslānis. Ap 200 m uz ZR no pilskalna konstatēts vēl kādas citas apmetnes kultūrslānis. Visa Lošu pilskalna tuvākā apkārtnē meliorācijā izlīdzināta un tiek lauksaimnieciski apstrādāta.

Spriežot pēc Lošu pilskalnā un tā pakājē atrastajām bezriepas apmeto, tekstilo, gludo trauku un ripas trauku lauskām, pilskalns datējams ar I g. t. p. m. ē. - m. ē. II g. t. pirmajiem gadsimtiem.

Tautas nostāstos Lošu pilskalns apzīmēts par naudas poda noslēpšanas vietu. Podu mēģināts arī izrakt. Rokot atrastas ogles. Iespējams, ka daļa pilskalnā izrakto bedru ir mantraču rakumi, kas tieši apliecina nostāstus par

naudas poda meklēšanu.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

A 11185; A 12825; A 12868.

Basankoviča L. Nūstosti par Prezmu muižas apkotni: Pilskalns vaco nauda // Mōras Zeme. - 1990. - 4. dec.

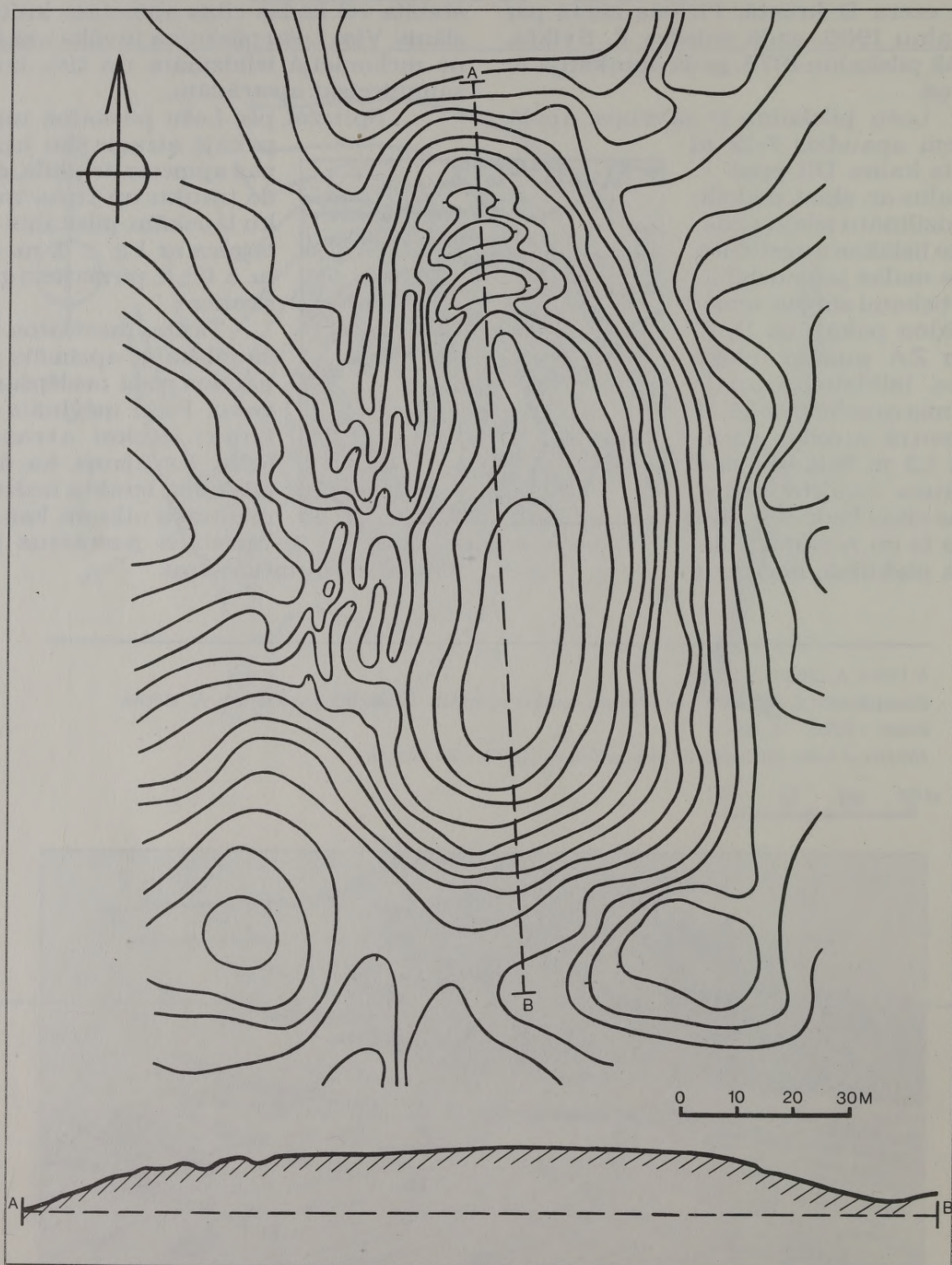
Urtāns J. Lošu pilskalns // Mōras Zeme. - 1993. - 20. marts.

Lošu pilskalns

RĒZEKNES RAJONS

28. Leimanišķu Baterijas kalns
Koordinātas 27° 07' 18" 56° 23' 12"

Skatīt lineāro mērogu, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1941. gada uzmērījuma

Leimanišķu Baterijas kalns atrodas valsts mežā, kas saukts par Šentes kalniem, Rēzeknes raj. Maltas pagastā pie Leimanišķu sādžas, ap 3 km uz DA no Maltas un 0,8 km uz A no Maltas-Pušas lielceļa. Pilskalnu 1941. gadā pirmais plašāk aprakstīja P. Stepiņš.

Leimanišķu Baterijas kalna pilskalns ierīkots Z-D virzienā orientētā norobežotā kalnā, kas R pusē ar lēzenu ieplaku atdalīts no plašākas augstienes. Pilskalns Z un R pusē ir stipri nocietināts; citas kalna nogāzes, kas jau no dabas ir pietiekami stāvas, tik stipri nebija jāaizsargā. Baterijas kalna Z gals nocietināts ar trim grāvjiem un diviem valņiem. Pirmais grāvis, skaitot no pilskalna plakuma puses, A nogāzē izzūd terases veidā, bet R pusē strauji izbeidzas nogāzē. Otrais grāvis aiz pirmā valņa A pusē pāriet terasē, kas, vietām nenoteiktāka, ieloko visu pilskalna sānu, lai kļūtu izteiktāka D galā un R pusē pārietu grāvī. Šis grāvis, kam ir vairāku metru kritums uz Z, pamazām kļūst seklāks un tad lokveidīgi pa nogāzi saslēdzas ar Z gala

otro grāvī. Z gala otrais valnis, kura priekšā atrodas vēl trešais grāvis un tā priekšā neliela izlīdzināta terasīte, R nogāzē ar vāju lūzumu pāriet R puses pirmajā valnī. Tā priekšā ir otrais grāvis, kas pilskalna DR pusē pāriet ap 25 m garā šaurā terasē. R nogāzes otrā grāvja priekšā ir otrais valnism, un tā priekšā - trešais grāvis. Divi pēdējie grāvji un valnis, kļūdami seklāki, Z pārsniedz to vietu, kur pirmais R sānu valnis saslēdzas ar otro Z valni.

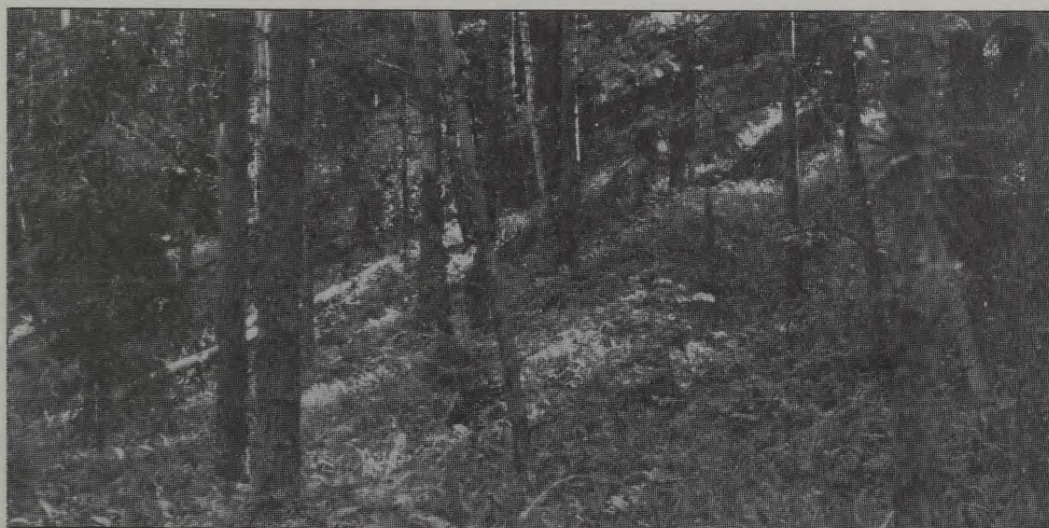
Šādi nocietināta pilskalna plakums ir nedaudz kumps, 150 m garš un 40 m plats, lai gan šķiet, ka plakuma izmantojamā platība varēja būt arī lielāka, jo pirmais R puses grāvis izveidots 3-4 m zem plakuma līmeņa. A pusē Baterijas kalns ir visaugstākais un sasniedz 15 m augstumu.

Apkārtnes plans M 1:200 000

Leimanišķu Baterijas kalnā kultūrslānis vizuāli nav konstatējams. Tūlīt zem velēnas ir gaiša smiltis. Baterijas kalnā it kā atrastas bezripas gludo trauku lauskas, kas ļautu pieminekli attiecināt uz m. ē. I g. t.

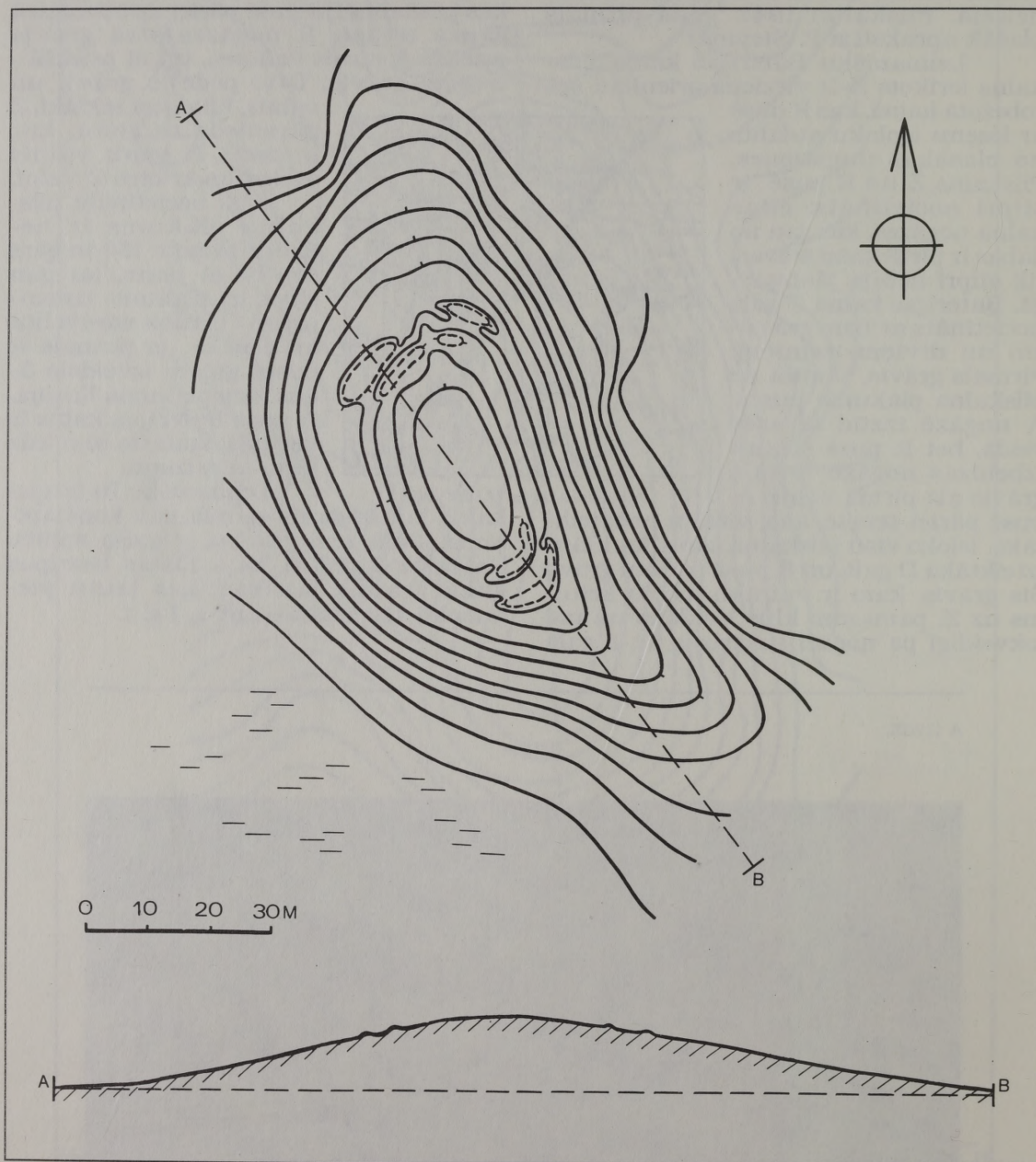
A 11763.

Leimanišķu Baterijas kalna nogāze

RĒZEKNES RAJONS

29. Leimanišķu pilskalns
Koordinātas 27° 07' 29" 56° 23' 19"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzmērījuma

Leimanišķu pilskalns, saukts par Āpšu vai *Barsuku* kalnu, atrodas Rēzeknes raj. Maltas pagastā pie Leimanišķu sādžas, ap 3 km uz DA no Maltas. Pilskalns situēts tā sauktajā Šentu mežā, ap kilometru uz A no Maltas-Pušas lielceļa. Pāris simt metru uz DA no pilskalna ir aizaugošais Kirzaka ezers. Pilskalnu 1961. gadā pirmais plašāk aprakstīja V. Urtāns.

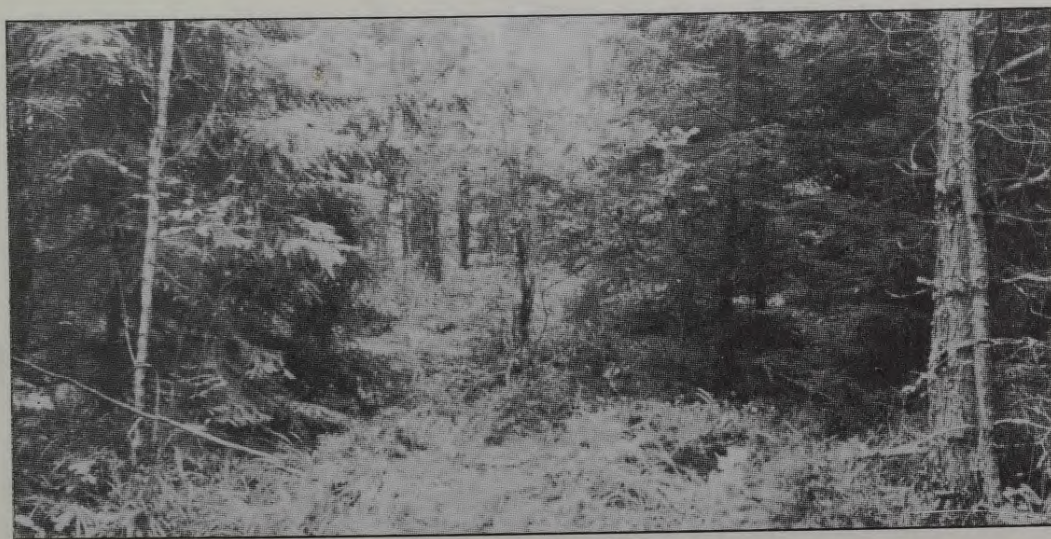
Leimanišķu pilskalns izvietots ZZR-DDA virzienā orientētā zemes mēlē, kuru no trim pusēm ietver purvs. Kalns paceļas 12 m virs purva. No zemes mēles turpinājuma ZZR galā pilskalns atdalīts ar diviem ap metru augstiem valņiem un attiecīgiem trim grāvjiem. Caur valņiem un grāvjiem - vairāk pilskalna Z pusē - ved ieeja. Pretējais

pilskalna gals, kas lēzeni noslid pret purvu, nodalīts ar diviem valņiem un grāvjiem, kuri ir nedaudz izplūdušāki un zemāki nekā ZZR gala nocietinājumi. Pilskalna DR un ZA nogāzes jau no dabas ir pietiekami stāvas un nav īpaši nocietinātas. Valņi un grāvji ietver plānā ovālu 30 m garu un 15 m platu izlīdzinātu plakumu.

Pilskalna plakuma zondējumos noskaidrots, ka kultūrslānis ir ļoti neizteikts un tikai pāris centimetru biezis. Leimanišķu Āpšu kalna datējums nav noteikts. Ap 600 m attālumā no šī pilskalna tanī pašā mežā atrodas otrs pilskalns - Leimanišķu Baterijas kalns. Turpat tuvumā Maltas upes krastā ir Leimanišķu akmens un bronzas laikmeta apmetne.

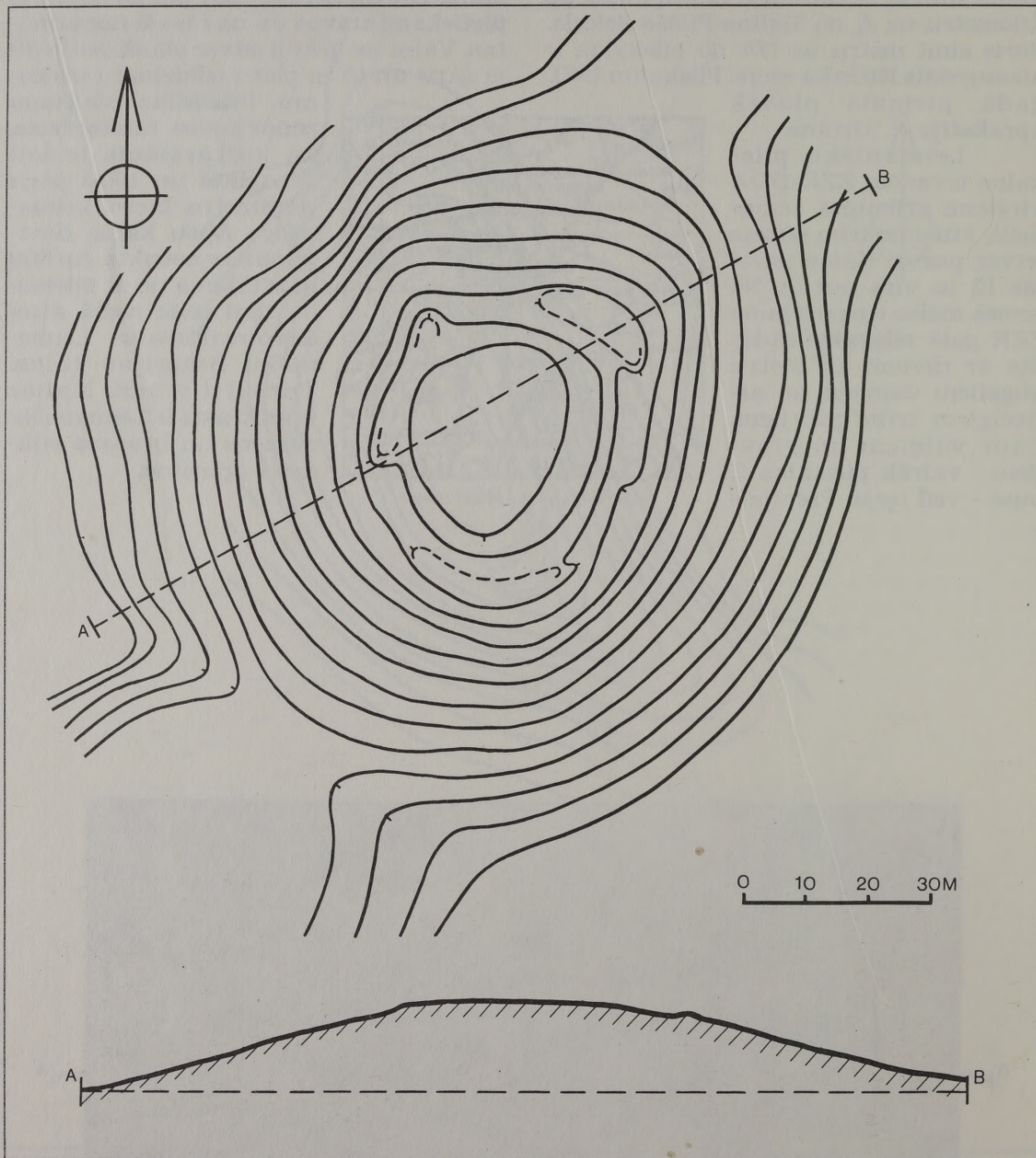
Apkārtnes plāns M 1:200 000

Leimanišķu pilskalna valnis

RĒZEKNES RAJONS

30. Pušas pilskalns
Koordinātas 27° 14' 09" 56° 14' 27"

Mērogs 1:1000, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1993. gada uzņēmuma

Pušas pilskalns (Pušas pilskalns I) atrodas Rēzeknes raj. Pušas pagastā, ap 0,5 km uz Z no Pušas. Pirmās ziņas par pieminekli sniegtas 1925. gadā; 1983. gadā pilskalnu plašāk aprakstīja A. Rudiņš.

Pušas pilskalns atrodas vienā no mežiem apaugušas kalnotas augstienes virsotnēm. ZA un DR pusē tas lēzeni savienots ar pārējo augstieni, bet citās pusēs kalna sāni jau no dabas ir stāvi. Virs tuvākās apkārtnes pilskalns paceļas par 10 m. Tā ZA-DR virzienā orientēto ieapaļo plakumu (40 x 20 m) ap 2 m zem plakuma līmeņa ieloko terase, kuras malās D, ZA un ZR pusē uzņemts nepilnu metru augsts valnis, un valņu iekšpusē izveidots sekls grāvis. A nogāzē ap

5 m zem valņiem un grāvjiem jaušama vēl viena izplūdusi terase. Vislēzenākā ir pilskalna D nogāze. Kalna plakumā kultūrslānis konstatējams tikai dažās vietās; nogāzēs kultūrslānis ir vienmērīgāks un intensīvāks. Atrastā bezripas gludā poda lauska tomēr nedod pietiekamu pamatu precīzākam pieminekļa datējumam.

Ar Pušas pilskalnu saistās teika par nogrimušo pili un ganuzēnu, kas ielīdis alā un redzējis pils valdnieces meitas ar viņu dārgumiem.

Ap 300 m no Pušas pilskalna ir vēl otrs kalns, kuru A. Gusars un P. Stepiņš apzīmējuši par pilskalnu (Pušas pilskalns II), tomēr šim kalnam nav izteiktu pilskalna pazīmju.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

A 12874.

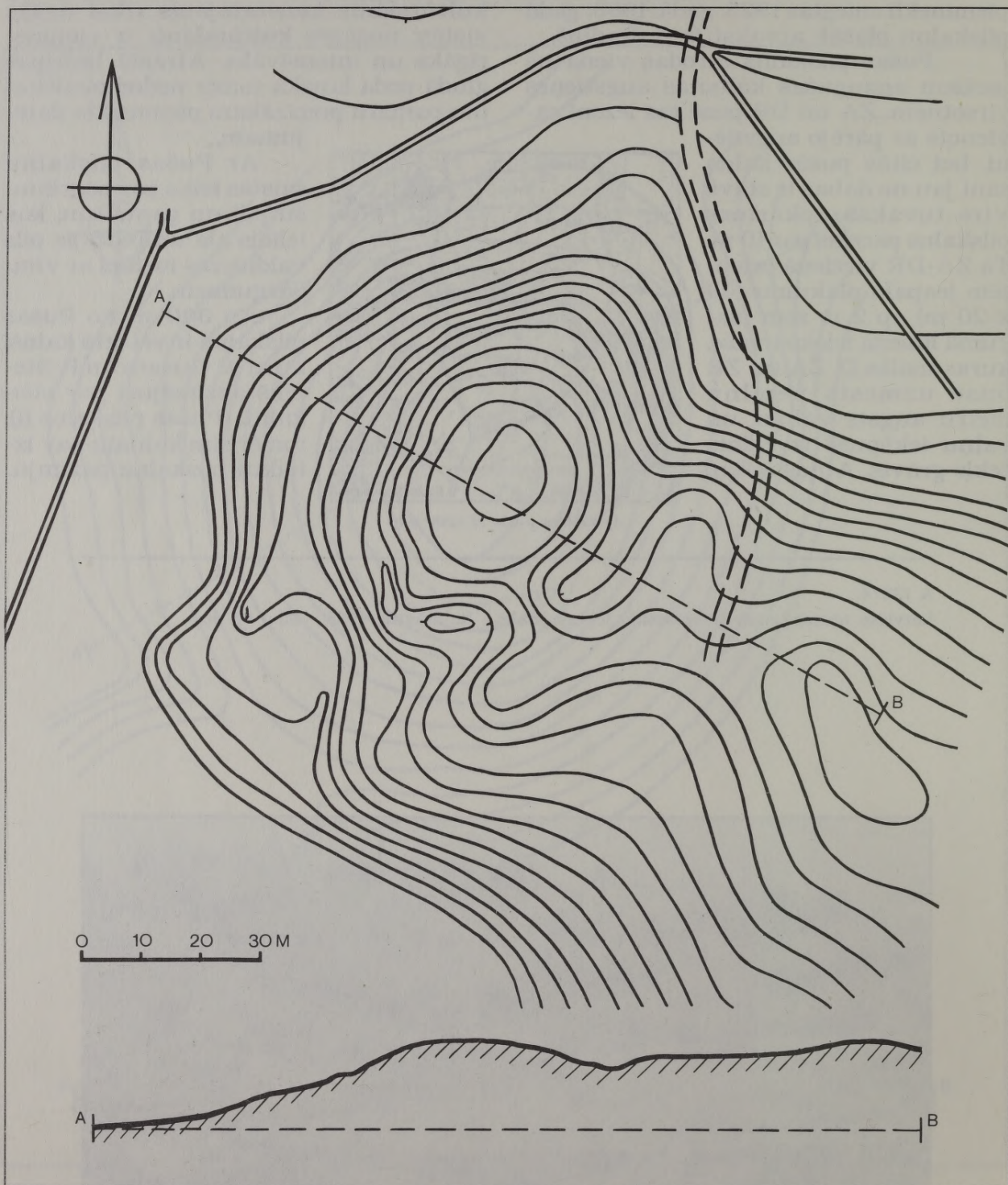
Latviešu tautas teikas: Vēsturiskās teikas: Izlase. - R.: Zinātne, 1988. - 65. - 66. lpp.

Pušas pilskalns

RĒZEKNES RAJONS

31. Smaganu pilskalns
Koordinātas 27° 19' 50" 56° 17' 46"

Mērogs 1:1000, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1941. gada uzņēmējuma

Smaganu (Smaģeņu) pilskalns atrodas Rēzeknes raj. Mākoņkalna pagastā Martušovkas sādžā, 150 m uz D no Smaģeņu ezera, 6 km uz R no Ļipuškiem un 0,5 km uz ZR no Bondaru pilskalna. Pilskalnu 1941. gadā atklāja un plašāk aprakstīja P. Stepiņš.

Kokiem apaugušais Smaganu pilskalns ierīkots nelielā, ieapaļā, savrupā 15 m augstā kalnā, gar kuru A pusē tek Smaģeņu un Pērkoņu ezerus savienojošs strauts. Pilskalna nedaudz kumpais plakums plānā ir ieapaļš: tā caurmērs - 30 m. Plakuma malas, īpaši D pusē, neiezīmējas pietiekami skaidri. Gandrīz visus pilskalna sānus ieloko terase, kas D pusē ir platāka, R - šaurāka, bet ZR un Z, kur

kalna nogāze ir bijusi visai lēzena, pāriet grāvī, aiz kura ir valnis. ZA pusē zem pirmās terases ir vēl otra - īsa terase. ZR pusē pāri grāvim izveidota ieejas vieta pilskalna plakumā; grāvis šajā vietā aizmilzis. Pilskalna A nogāze, kas izbeidzas purvainā pļavā, jau no dabas ir pietiekami stāva un papildus nav nocietināta.

Smaganu pilskalna plakumā konstatēts kultūrslānis un atrasta bezripas gludā trauka lauska, tomēr pilskalna datējums pagaidām nav nosakāms. Smaganu pilskalns, lai arī neliels pēc izmēriem, tomēr ir diezgan pamatīgi veidots.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

Tam ZR esošo ieapaļo kalniņu vietējie iedzīvotāji dēvē par Kara kapu kalniņu.

A 12870.

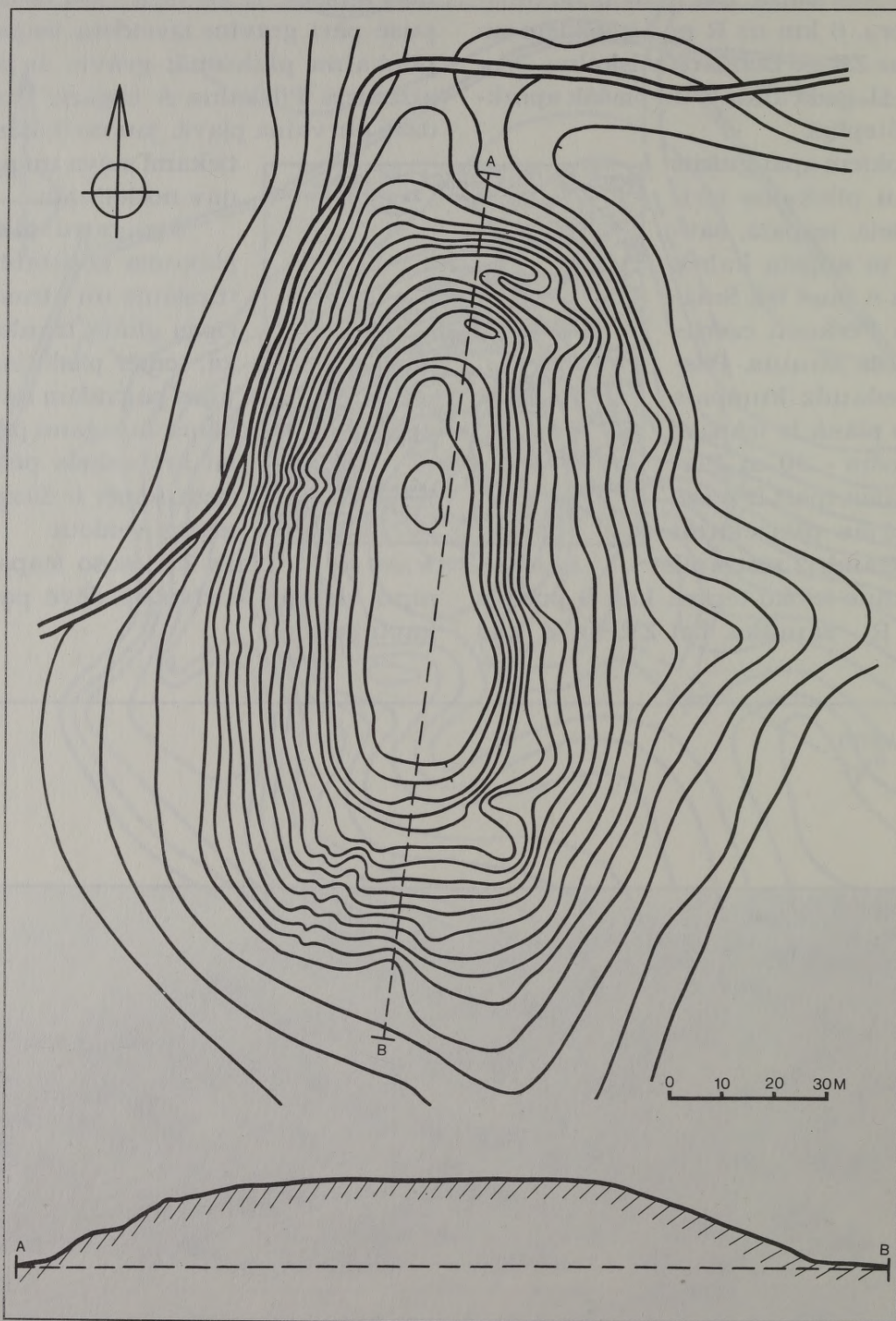

Smaganu pilskalns

RĒZEKNES RAJONS

32. Bondaru pilskalns

Koordinātas 27° 20' 20" 56° 17' 41"

Skatīt lineāro mērogu, griezumu augstums 1m
Izzīmēts pēc 1941. gada uzmērījuma

Bondaru pilskalns atrodas Rēzeknes raj. Mākoņkalna pagastā Bondaru sādžā, 5,5 km uz R no Ļipuškiem. Pērkoņu ezera Z pusē ap 200 m no ezera. Pirmās ziņas par pilskalnu publicētas 1924. gadā; 1941. gadā pieminēti plašāk aprakstīja P. Stepiņš.

Bondaru pilskalns ierīkots kokiem apaugušā savrupā 18 m augstā ZR-DA virzienā orientētā kalnā, kuru ietver purvainas zemienes. Kalna sāni mākslīgi pastāvināti, un 3-5 m zem plakuma līmeņa visu kalnu ieloko terase. ZR galā tās malā uzņemts neliels valnītis; A pusē terase ir plata un labi saglabājusies, bet R pusē, kur kalna nogāze no dabas ir stāvāka, terase kļūst šaura un gandrīz nemanāma. Pilskalna DA gals, šķiet, kādreiz terases vietā bijis nocietināts ar valni un, iespējams, grāvi,

taču šis kalna gals savā laikā ir arts un iespējamie nocietinājumi nolīdzināti, saglabājusies vienīgi terase. ZR galā zem pirmās terases izveidota vēl otra īsa terase. Pilskalna izlīdzinātais plakums ir 70 m garš un 25 m plats. Tas bojāts ar vairākām bedrēm un zvēru alām.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

Pilskalna plakumā konstatējams intensīvs kultūrslānis, kurā atrastas bezripas švikāto, apmesto un gludo podu lauskas. Visu kalna pakāji lielākā platībā ieloko apmetnes kultūrslānis, kurā atrastas bezripas apmesto un gludo trauku lauskas un alvas piekariņš. Spriežot pēc šiem atradu-

miem, Bondaru pilskalns datējams ar I g. t. p. m. ē. - m. ē. I g. t.

O, 5 km uz ZR no Bondaru pilskalna atrodas Smaganu pilskalns.

A 10611; A 11788; A 12872.

Zemniks. [Par Bondaru pilskalnu] // Latgolas Vārds. - 1924. - 9. apr.

Васкс А. В. Керамика эпохи поздней бронзы и раннего железа Латвии. - Рига: Зинатне, 1991. - С. 135 (Nr. 31).

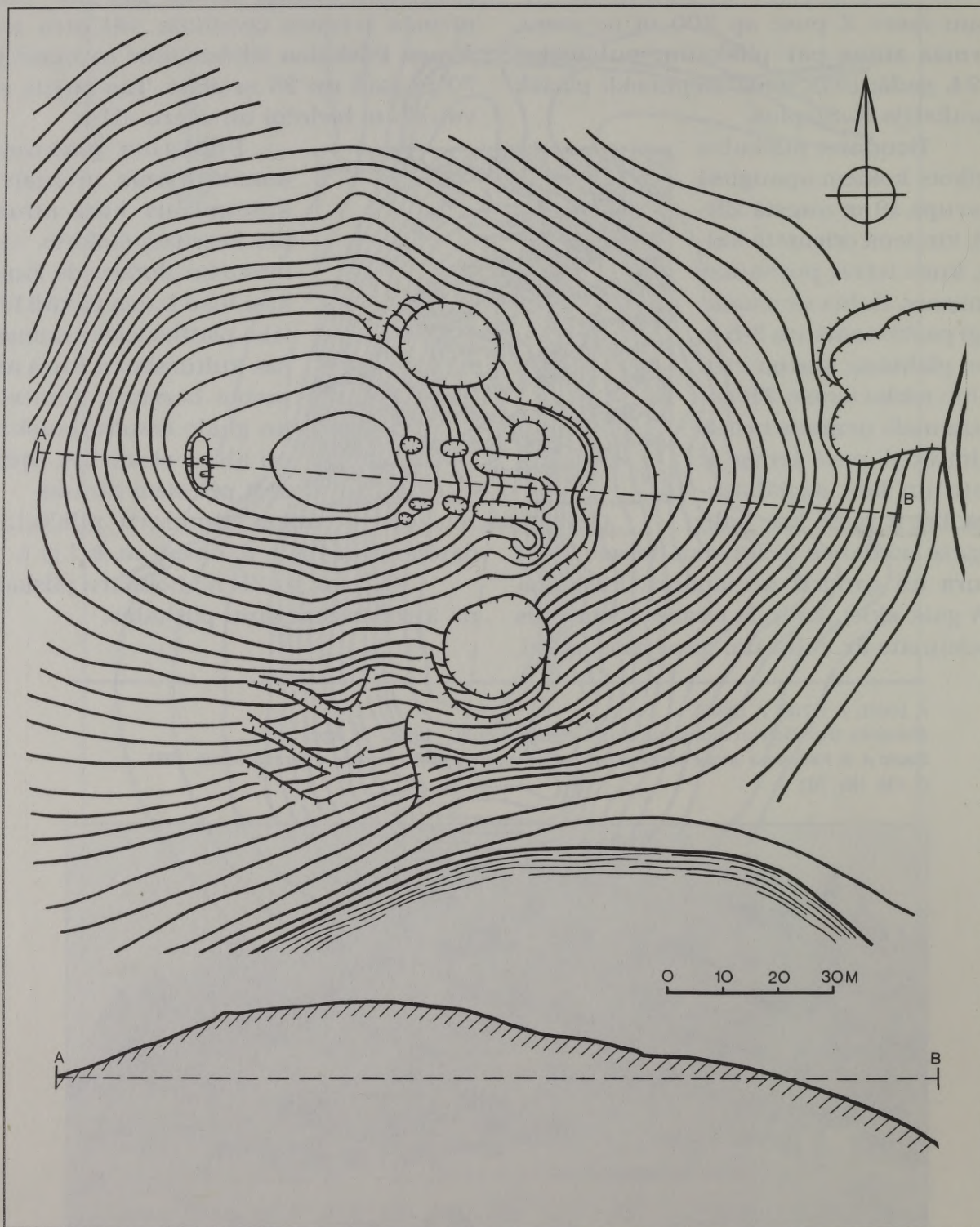

Bondaru pilskalns

RĒZEKNES RAJONS

33. Milkas pilskalns

Koordinātas 27° 23' 09" 56° 12' 39"

Skatīt lineāro mērogu, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzņēmuma

Milkas pilskalns, saukts par *Gorodoku*, atrodas Rēzeknes raj. Mākoņkalna pagastā Milkas sādžā, 2,5 km uz ZZR no Andrupenes. Pilskalnu 1941. gadā atklāja un plašāk aprakstīja P. Stepiņš.

Milkas pilskalns ir savrups kalns Salāju ezera R gala līča Z krastā netālu no Maltas upes iztekas no Salāju ezera. Kalns, kas orientēts A-R virzienā, paceļas 27 m virs ezera līmeņa. Pilskalna nogāzes ir vienādi stāvas, tikai A pusē kalns ir lēzenāks. Īespējams, ka te bijuši vaļņi un grāvji, tomēr šī pieminējuma daļa.

tāpat kā D nogāze, ir izpostīta ar kara laika rakumiem, un senos nocietinājumus, ja arī tādi bijuši, vairs nevar saskatīt. Pilskalna R galā 3 m zem plakuma līmeņa ir saglabājusies 1,5 m plata terase, kas, iespējams, turpinājusies arī gar Z nogāzi. Agrākos laikos kalns arts. Izplūdušais pilskalna plakums varēja būt ap 50 m

garš un ap 25 m plats. Kultūrslānis ir intensīvāks pilskalna Z un R malās. Te atrastas bezrīpas trauku lauskas ar apmesto virsmu, kas ļauj Milkas pilskalnu datēt ar m. ē. I g. t.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

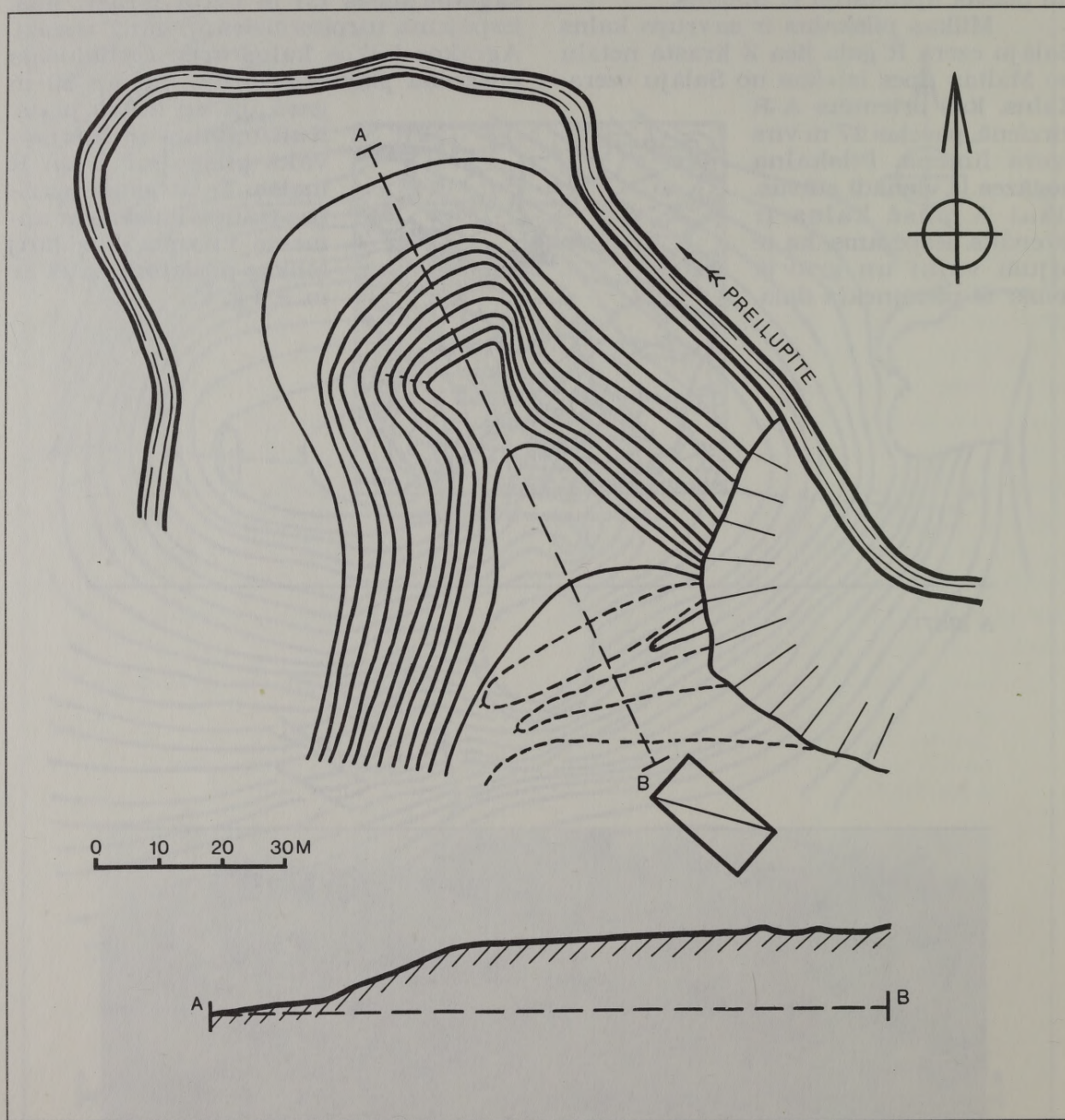
A 12871.

Milkas pilskalns

PREIĻU RAJONS

34. Anspoku pilskalns
Koordinātas 26° 45' 28" 56° 16' 17"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1977. gada uzņēmuma

Anspoku pilskalns atrodas Preiļu raj. Preiļu pagastā Anspoku sādžā, 50 m uz Z no bij. Anspoku "medību pils", Preiļu-Aglonas šosejas kreisajā pusē, ap 2 km no Preiļiem. Pieminekli 1977. gadā apzināja J. Urtāns.

Anspoku pilskalns ierīkots 10 m augstā zemes ragā, kuru no trim pusēm apņem Preiļupīte, bet no ceturtais puses tas norobežots ar diviem nelieliem vaļņiem un atbilstošiem grāvjiem. Pirmais valnis ir 0,7 m augsts, 31 m garš, starp to un otro valni ir 0,8 m dziļš grāvis. Otrais valnis ir 0,25 m augsts; otrā grāvja dziļums - 0,25 m.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

Pilskalna plakums ir trīsstūrveidīgs, tā garums - 37 m, platums gar valni - 32 m. Plakums ir izlīdzināts, ar divu metru kritumu ZR virzienā. Kalna nogāzes R, ZA un DA pusēs nobrukušas Preiļupītē.

Šurfējumā pilskalna plakumā konstatēts 0,35 - 0,37 m biezs mazintensīvs

kultūrslānis un atrastas uz podnieka ripas darinātu trauku lauskas, kas ļauj pilskalnu uzskatīt par vēlā dzelzs laikmeta nocietinājumu.

Apmēram 1 km uz D no Anspoku pilskalna tās pašas Preiļupītes kreisajā krastā atrodas pazīstamais Plivdu pilskalns.

Urtāns J. Arheoloģisko pieminekļu apsekošana Valkas un Preiļu rajonā un izrakumi Ciriša ezera Upursalā 1977. gadā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1977. gada pētījumu rezultātiem. - R.: Zinātne, 1978. - 81. - 82. lpp.

Urtāns J. Anspoku pilskalns // Muzeji un kultūras pieminekļi. - R.: Zvaigzne, 1979. - 48. - 49. lpp.

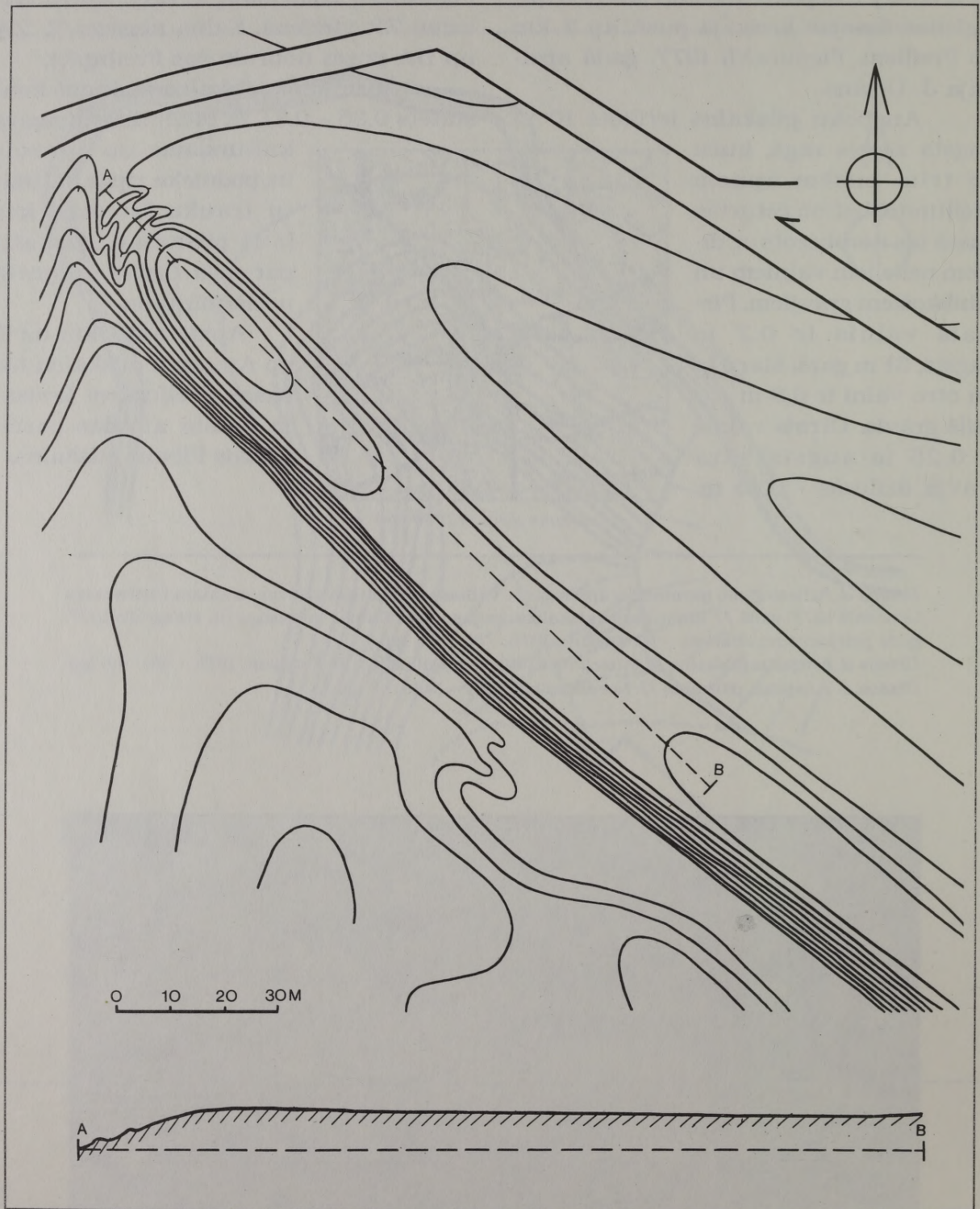
Urtāns J. Anspoku pilskalns // Novadnieks [Preiļi]. - 1990. - 5. jūn.

Anspoku pilskalna plakums

PREILU RAJONS

35. Kropovas Šancu kalns
Koordinātas 26° 54' 42" 56° 09' 48"

Skatīt lineāro mērogu, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1926. gada uzņēmuma

Kropovas Šancu kalns, saukts arī par *Zamek* vai Zvīdru šanci, atradās Preiļu raj. Rušonas pagastā pie Kropovas un Šancu sādžām, ap 2 km uz DA no Aglonas dzelzceļa stacijas. Pilskalnu pirmais 1926. gadā reģistrēja B. Brežgo. Pēc II pasaules kara pilskalns pilnīgi norakts. Tā apraksts sastādīts pēc B. Brežgo 1926. g. uzmērījuma un P. Stepiņa 1941. g. apraksta.

Kropovas Šancu kalns bija ierīkots ZR-DA virzienā orientētā kauprē pie vecā Aglonas-Aglonas dzelzceļa stacijas ceļa. Spriežot pēc B. Brežgo uzmērījuma, kauprē bijusi ap 250 m gara, bet tās virsma - ap 15 m plata. Pret DR kauprē bija 7 m, bet pret ZA - tikai 3-4 m augsta. Kauprē ZR gals bija nocietināts ar diviem pāri par metru augstiem vaļņiem un vismaz diviem grāv-

jiem. Pretējais kauprē gals, spriežot pēc B. Brežgo uzmērījuma, nebija nocietināts, tomēr P. Stepiņš rakstīja, ka pilskalns ir "samērā zems, nocietināts ar grāvjiem un vaļņiem *abos galos* (izcēlums mans - J.U.), kas pa daļai turpinās arī gar sāniem". Iespējams, kā pilskalns tika

izmantots tikai ap 70 m garais par pārējo kaupri pāris metru augstākais ZR gals.

B. Brežgo savā ziņojumā atzīmēja, ka 20. gadu sākumā Šancu kalnā "izrakti cilvēku kauli, dzelža šķēpi, 2 akmeņa cirvji un 2 akmeņa kalti". Spriežot pēc šo senlietu

visai plašā iespējamā datējuma (I - II g. t. p. m. ē. - m. ē. I g. t. un II g. t. sākums), arī Kropovas Šancu kalna pilskalnam varēja būt visai plašs datējuma diapazons.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

Urtāns J. Nopostītie pilskalni pie Aglonas // Mōras Zeme. - 1993. - 6. febr.
Urtāns J. Aglonas senvēsture // Acta Latgalica. - Rēzekne: Latgolas kultūras centra izdevniecība, 1993. - 8. laid. - 57. lpp.

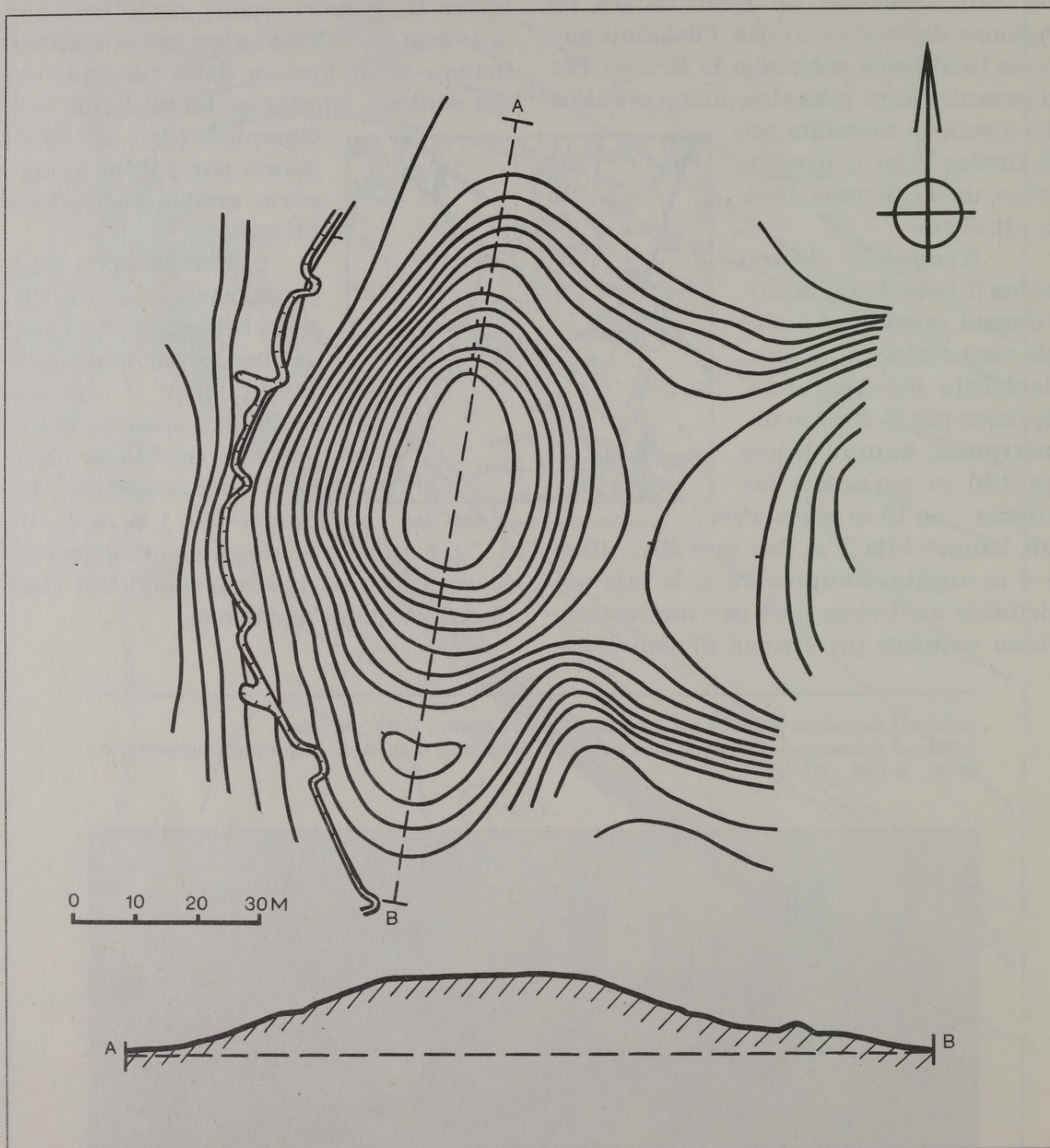

Kropovas Šancu kalns 1927. gadā

PREIĻU RAJONS

36. Ciriša Upursalas Upurkalns

Koordinātas 26° 58' 59" 56° 08' 51"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1977. gada uzmērījuma

Upursala atrodas Preiļu raj. Aglonas pagastā Cirišu ezera ZA daļā, ap kilometru uz R no Aglonas. Iepriekš tika uzskatīts, ka Upursalas Upurkalns ir cilvēka roku nepārveidota kulta vieta. 1977. gadā J. Urtāns Upursalu apsekoja un viņa vadībā Upurkalnā un tā pakājē tika izdarīti arheoloģiskie izrakumi. Noskaidrojās, ka Upurkalnam ir pilskalnu raksturojošās pazīmes.

Ciriša ezera ap 6 ha lielās plānā pakavveidīgās Upursalas R puse kā vairāku kalnu grēda paceļas 20 m virs ezera līmeņa. Grēdas Z gals ar dziļu dabīgu pāržmaugu atdalīts no tās turpinājuma D virzienā. Tādējādi jau no dabas izveidojusies pilskalna ierīkošanai izdevīga vieta. Kalnam, kurš pret ezeru ir 17 m, bet pret pāržmaugu - 7 m augsts, ir izlīdzināts 32 m

Apkārtnes plāns M 1:200 000

garš un 18 m plats plānā ovāls plakums. Pilskalna lēzenākā Z nogāze pastāvināta ar divām terasēm, no kurām pirmā atrodas 3 m, bet otrā - 6 m zem plakuma līmeņa. Otrā terase turpinās gar visu kalna R nogāzi, lai D galā pārietu grāvī. Tā priekšā uzņemts pāri par metru augsts valnis. Kokiem apaugušā pilskalna Z pakājē konstatēts apmetnes kultūrlānis. Upurkalna R pakājē gar ezera krastu kara laikā izrakta tranšeja.

Lai arī kalnam un salai ir zīmīgs nosaukums, tomēr arheoloģiska jos pētījums neatklāja neko tādu, ko varētu droši saistīt ar senā kulta tradīcijām. Pēc atrastajām senlietām Upursalas pilskalna izmantošana datējama ar I g. t. p. m. ē. - m. ē. I g. t. sākumu, bet apmetne kalna pakājē veidojusies ap m.ē. I g. t. vidū.

Lai arī kalnam un salai ir zīmīgs nosaukums, tomēr arheoloģiska jos pētījums neatklāja neko tādu, ko varētu droši saistīt ar senā kulta tradīcijām. Pēc atrastajām senlietām Upursalas pilskalna izmantošana datējama ar I g. t. p. m. ē. - m. ē. I g. t. sākumu, bet apmetne kalna pakājē veidojusies ap m.ē. I g. t. vidū.

A 12358.

Urtāns J. Ko slēpj Upursala? // Leņina Karogs [Preiļi]. - 1977. - 29. nov.

Urtāns J. Arheoloģisko pieminekļu apsekošana Valkas un Preiļu rajonā un izrakumi Ciriša ezera Upursalā 1977. gadā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnografu 1977. gada pētījumu rezultātiem. - R.: Zinātne, 1978. - 82. - 83. lpp.

Уртан Ю. Обследование памятников в Валкском и Прейльском районах // Археологические открытия 1977 года. - Москва: Наука, 1978. - С. 452-453.

Васкс А. В. Керамика эпохи поздней бронзы и раннего железа Латвии. - Рига: Зинатне, 1991. - С. 170-171 (Nr. 207).

Urtāns J. Latvijas senās svētnīcas. - R.: Latvijas enciklopēdija, 1993. - 96.-97. lpp.

Urtāns J. Aglonas senvēsture // Acta Latgalica. - Rēzekne: Latgolas kultūras centra izdevniecība, 1993. - 8. laid. - 57. lpp.

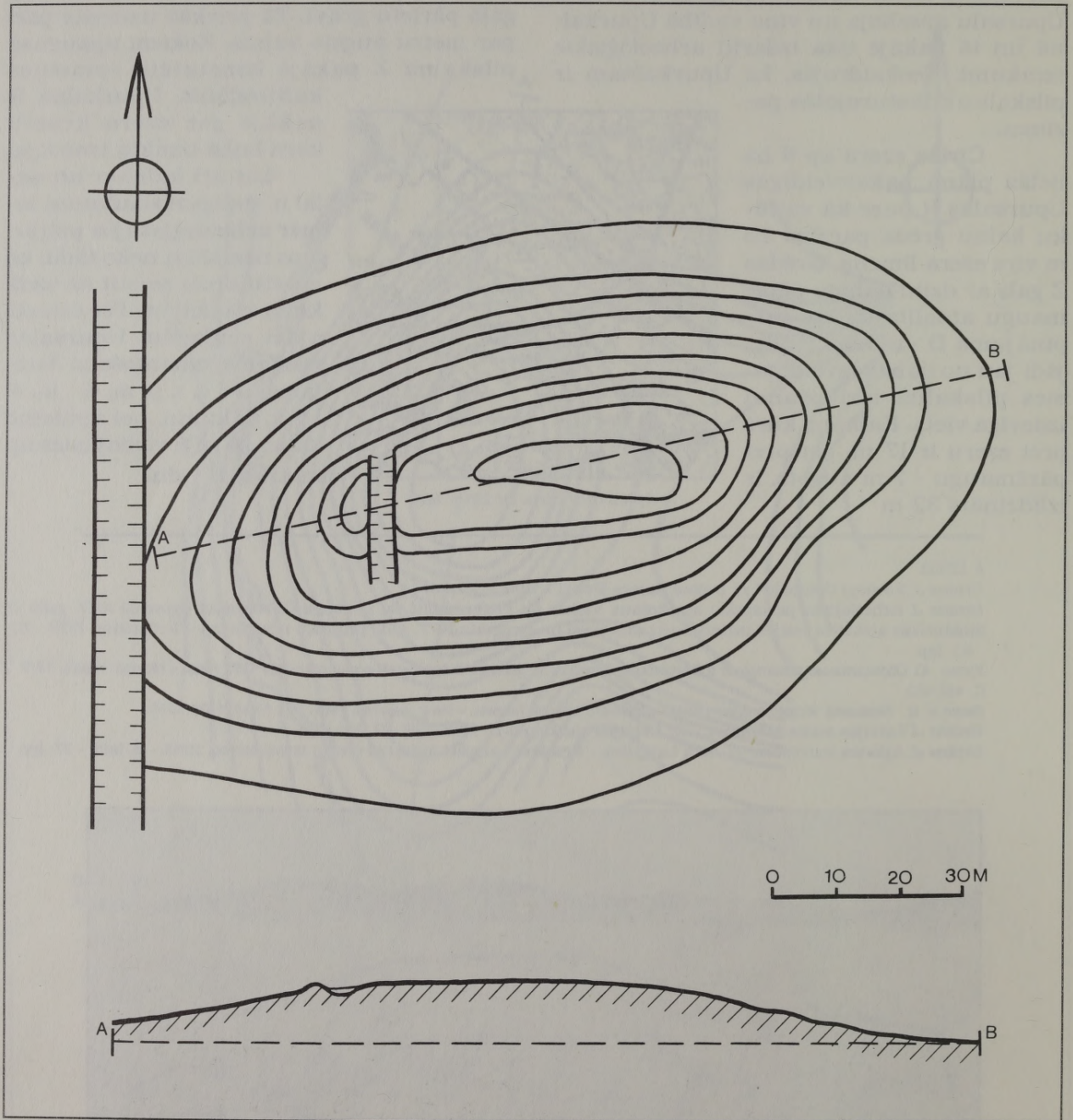

Ciriša Upursalas Upurkalns (viršotne pa kreisi)

PREIĻU RAJONS

37. Valaiņu pilskalns

Koordinātas 27° 02' 26" 56° 04' 58"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1988. gada uzņēmējuma

Valaiņu pilskalns, saukts par Zirņu kalnu vai Sauleskalnu, atrodas Preiļu raj. Aglonas pagastā Valaiņu sādžas purvā, kura Z un A malās ir Sauleskalnu un Akatnieku mājas. Valaiņu purvs atrodas 4 km uz DDA no Aglonas. Pirmais piemineklis 1941. gadā aprakstīja P. Stepiņš.

Valaiņu pilskalns ierīkots tagad kokiem apauguša krūmaina purva salā, kas orientēta A-R virzienā. Šī sala ir kukulveidīgs 130 m garš, 90 m plats un 9 m augsts kalns ar samērā lēzenām nogāzēm. Lēzenākais salas R gals pārrakts ar ap 4 m platu grāvi, kurš vidusdaļā, kur, iespējams, bijusi ieejas vieta, daļēji aizmilzis.

P. Stepiņš 1941. gadā te saskatīja divus grāvjus un valni, no kuriem pirmais bijis

1 m, bet otrais - 0,5 m dziļš. Tādēļ jādā atdalītais mazliet kumpais pilskalna plakums ir 50 m garš un 20 m plats. Salas pretējā A gala nogāzē jaušamas divas vāji izteiktas terasītes.

Ierīkojot Valaiņu pilskalnu, veiksmīgi izmantots kalna novietojums purvā,

kur lielāki kalna pārveidošanas darbi nebija nepieciešami. Pierakstītie nostāsti vēsta, ka kalns esot sanests ar maisiem, ka tajā esot slēpuši nozagtās līgavas un ka kalnā atrodama nauda. Aizstāvieties pret ienaidniekiem, no kalna metuši akmeņus.

Valaiņu pilskalna datējums nav zināms. Tā

savdabīgais novietojums

liek to uzskatīt par mazpārveidotu pilskalnu - purva slēptuvi.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

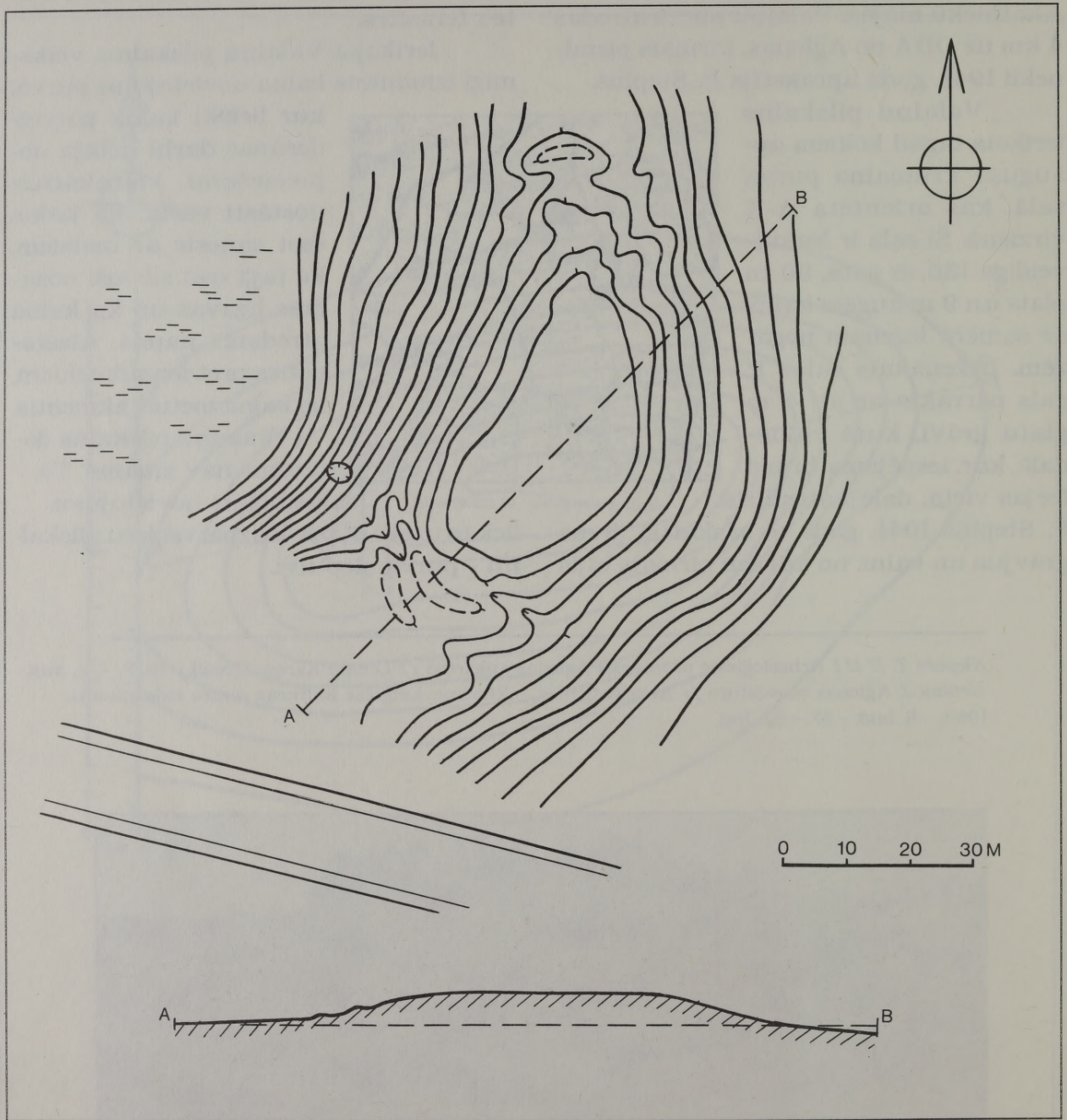
Klepere T. [? D.]. Arheoloģiskie pieminekļi Aglonas apkārtnē // Ļeņina Karogs [Preiļi]. - 1977. - 12. aug.
 Urtāns J. Aglonas senvēsture // Acta Latgalica. - Rēzekne: Latgolas kultūras centra izdevniecība, 1993. - 8. laid. - 57. - 58. lpp.

Valaiņu pilskalns

KRĀSLAVAS RAJONS

38. Okras pilskalns
Koordinātas 27° 15' 28" 56° 08' 09"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzmērījuma

Okras pilskalns atrodas Krāslavas raj. Kastuļinas pagastā, 1,5 km uz ZR no Vecokras, Dubuļu ezera DA galā Dagdas-Aglonas šosejas labajā pusē. Pirmais pilskalnu 1941. gadā aprakstīja P. Stepiņš.

Okras pilskalns, kas apaudzis ar priežu mežu, ierīkots DDR-ZZA virzienā orientētas 12-15 m augstas kaupres galā, kas krīt pret Dubuļu ezeru. Abpus kauprei ir purvāji. Kaupres DDR gals no apkārtnes atdalīts ar diviem grāvjiem un diviem valņiem. Divi līdzīgi grāvji un valņi, atdalot pilskalna plakumu no kaupres turpinājuma, izveidoti arī pretējā galā. Iespējams, ka te bijis vēl trešais grāvis un valnis, bet tie aizmīzuši un mūsdienās gandrīz vairs nav saskatāmi. No šīs puses pilskalna plakuma tuvākais grāvis gar abām pilskalna malām 3-4 m zem plakuma līmeņa pāriet terasē, kas ieloko gandrīz visu kalnu. Otra terase vērojama

pilskalna A nogāzē 6 m zem plakuma līmeņa. Abu terašu platums - ap 2 m.

Ieeja pilskalnā vedusi no ZZA puses; tās vietā valņi un grāvji noplacināti. Nocietinājumu ietvertais pilskalna plakums plānā ir ovāls, 35 x 15 m liels. Kultūrlānis plakumā pelēcīgs un mazinātīvs.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

Visi Okras pilskalna nocietināšanas zemes darbi atstāj nepabeigtības iespaidu. Iespējams, ka zemes nocietinājumi arī saņemti vēlākos laikos.

Okras pilskalna datējums nav zināms. Pārsimtmetru uz A no pilskalna atrodas uzkalniņu kapulauks, kurā ir ap 40 līdz 1,5 m augsti un caurmērā 5-8 m lieli kapu uzkalniņi.

Šāda veida uzkalniņi Latgalē attiecināti uz vēlo dzelzs laikmetu. Iespējams, ka gan senkapi, gan Okras pilskalns ir viena laika pieminekļi.

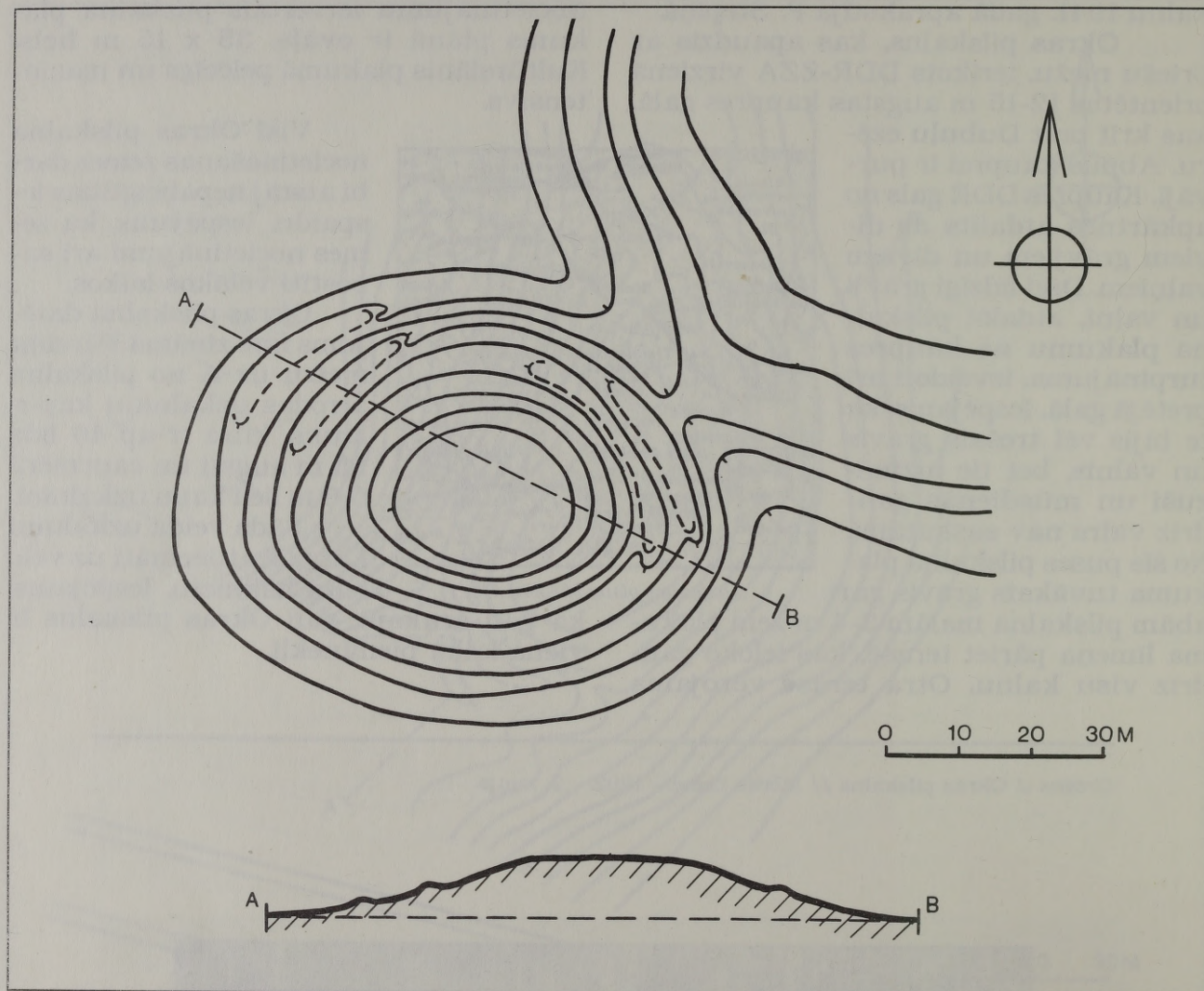
Urtāns J. Okras pilskalns // Mōras Zeme. - 1992. - 2. maijs.

Okras pilskalns

KRĀSLAVAS RAJONS

39. Stalidzānu Svilušais kalns
Koordinātas 27° 22' 03" 56° 11' 29"

Mērogs 1:1000, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzņēmējuma

Stalidzānu Svilušais kalns, kādreiz saukts arī par Kara kapiem, atrodas Krāslavas raj. Andrupenes pagastā valsts mežā, 1,5 km uz ZRR no Andrupenes. Stalidzānu sādža atrodas aiz meža apmēram kilometru uz Z no pilskalna. Pirmās ziņas par Svilušo kalnu kā par pilskalnu 1925. gadā sniedza O. Bērziņš; plašāk kalnu 1941. gadā aprakstīja P. Stepiņš.

Stalidzānu pilskalns ierīkots norobežotā ap 10 m augstā kalnā, kam Z un D pakāje ir purvainā; pretējās pusēs pilskalnam pieslēdzas līdzīgi pauguri. 2-3 m kumpais, plānā ovālais pilskalna plakums ir 45 m garš un

30 m plats. Pilskalna nocietinājuma sistēma sastāv no trim paralēliem grāvjiem un vaļņiem, kas ieloko visu kalnu, izņemot tā DR nogāzi, kura jau no dabas ir pietiekami stāva. Trešais grāvis un valnis pilskalna A pusē izveidoti jau pašā kalna pakājē. Vaļņi augstāki un grāvji dziļāki ir pilskalna ZA nogāzē, kas ir bijusi vis-

lēzenākā, kamēr citur tie zemāki un seklāki, līdz pāriet terasēs. Iespējams, ka ieejas vieta pilskalnā bijusi gar DR puses vaļņu un grāvju galiem.

Zemes sastāvs pilskalnā ir viegla smiltis; kultūrslānis ir neizteikts. Pieminekļa datējums nav zināms.

Apkārtnes plans M 1:200 000

Tukišs E. Andrupene // Ezerzeme [Krāslava]. - 1990. - 22. nov.

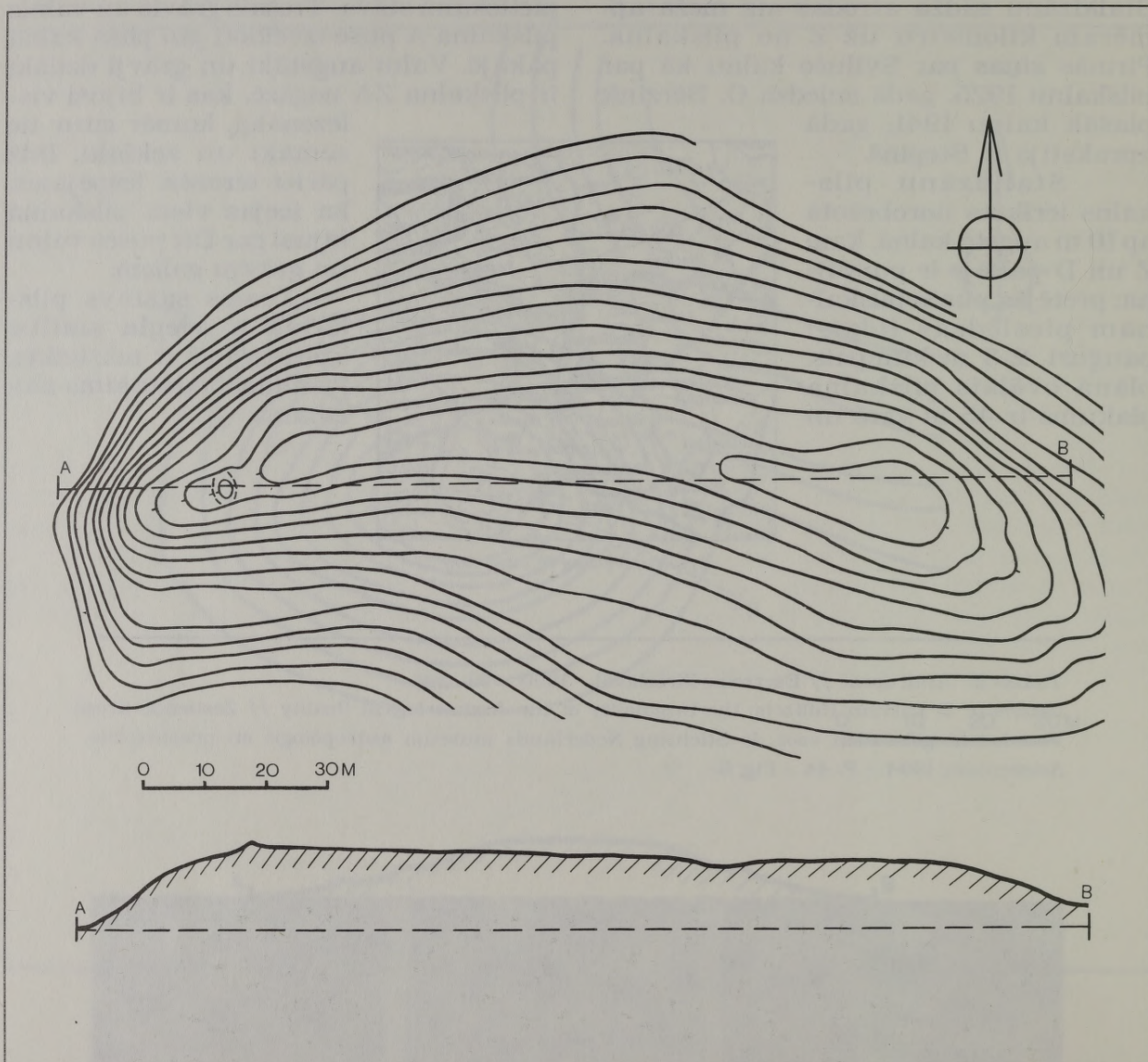
Urtāns J. T. Latvian Hillforts: the Originality of the Archaeological Reality // Zestiende Kroon- Voordracht gehouden voor de Stichting Nederlands museum antropologie en praehistorie. - Amsterdam, 1994. - P. 44. - Fig. 6.

Stalidzānu Svilušais kalns

KRĀSLAVAS RAJONS

40. Brīveru Garadkas kalns
Koordinātas 27° 26' 21" 56° 11' 36"

*Mērogs 1:1000, griezumu augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzmērījuma*

Brīveru Garadkas kalns atrodas Krāslavas raj. Andrupenes pagastā Brīveru sādžā, 3 km uz ZA no Andrupenes. Pirmais pilskalnu 1941. gadā plašāk aprakstīja P. Stepiņš.

Pilskalns ierīkots A-R virzienā orientētā kauprē, kura virs tuvākās apkārtnes paceļas par 13 m. Kaupres R gals, kas gan ir pietiekami stāvs, nocietināts ar apmetru augstu valni, kura abās pusēs ir grāvji. Kaupres pretējā gala nogāze ir samērā lēzena, bet pats A gals virs kaupres lēzeni paceļas par apmēram metru. Iespējams, ka te vērojamas kādreiz noartā vaļņa paliekas. Z nogāze ir pietiekami stāva, var būt, ka ZR daļā tā pat īpaši stāvināta, jo P. Stepiņš šajā vietā 1941. gadā bija saskatījis īsu terasi. Arī D nogāzē, kas kādreiz arta, 6 m zem

plakuma līmeņa vērojama aizplūdusi terase. Kopumā Brīveru Garadkas kalns ilgstošas aršanas rezultātā zaudējis sākotnējo formu. Pilskalna plakums ir ap 100 m garš un 15-20 m plats. Kultūrslānis saglabājies pieminekļa R galā un D nogāzē. Tas ir pelēcīgs, saarts, līdz 0,3 m biezs. Vietējie ļaudis stāstījuši, ka kādreiz visu

kalnu klājusi melna zeme - kultūrslānis. Domājuši, ka būs auglīgs dārzs, tāpēc sākuši apstrādāt, bet tā izrādījies ļoti plāna un ātri noarusies.

Brīveru Garadkas kalna R galā atrastas trīs bezripas gludo trauku lauskas, kas ļauj pieminekli attiecināt uz m. ē. I g. t. Zīmīgi, ka pilskalnam Z kādu pļavu ļaudis sauķuši par Šancu pļavu, bet strautiņa vietu uz R no pilskalna - par Šantu vai

Apkārtnes plans M 1:200 000

pilskalna - par Šantu vai Garadkas grāvi.

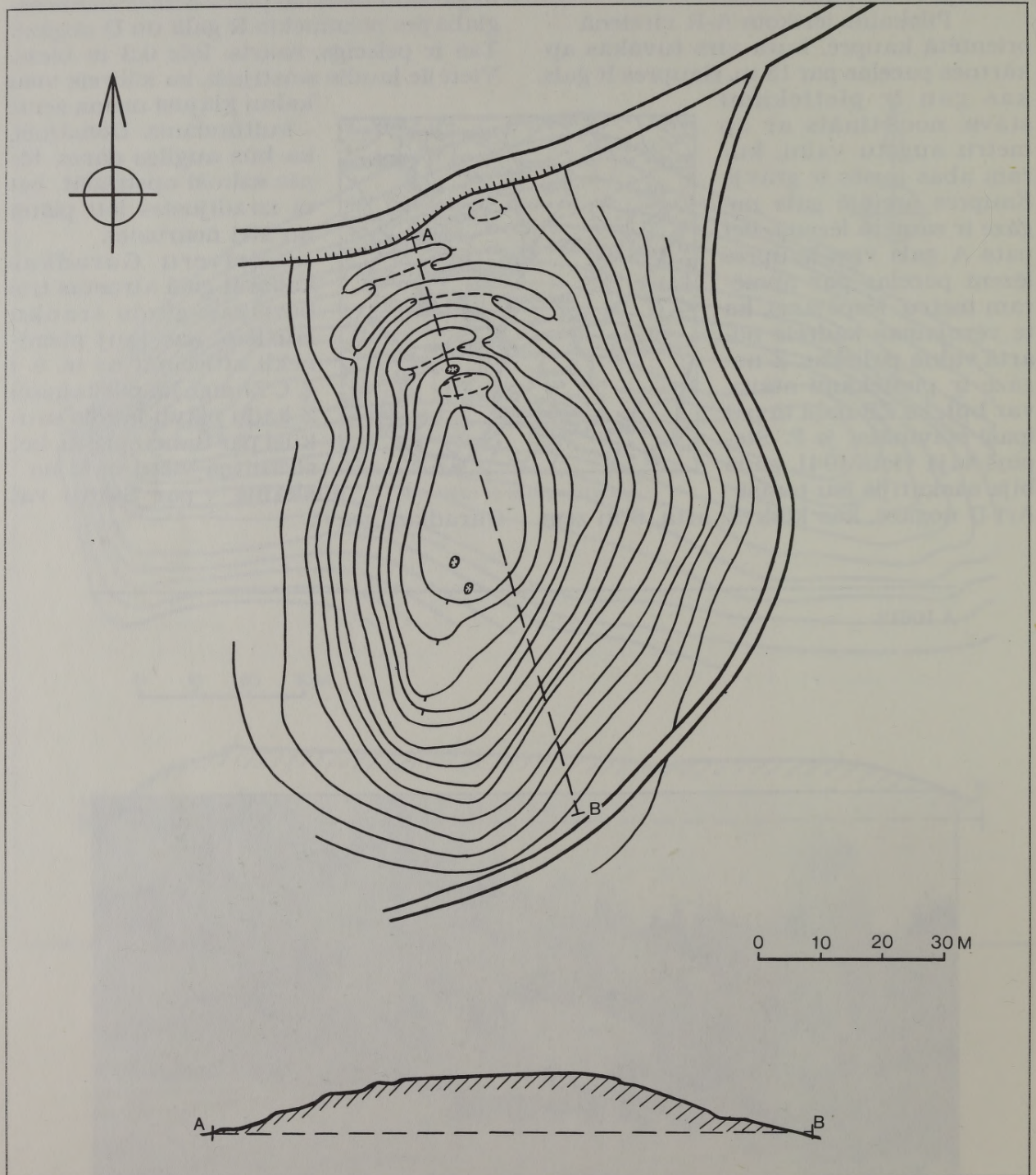
A 10613.

Brīveru Garadkas kalns

KRĀSLAVAS RAJONS

41. Dauguļu Kapču kalns
Koordinātas 27° 30' 56" 10' 59"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzmērījuma

Dauguļu Kapču kalns, saukts arī par *Gorodoku*, atrodas Krāslavas raj. Andzeļu pagastā, ap 4 km uz ZRR no Andzeļiem un 900 m uz A no Luknāja ezera Dauguļu sādžas D pusē. Kalns apaudzis kokiem; tā DR pakājē atrodas Dauguļu sādžas Vidžupa viensēta. Pirmās ziņas par pilskalnu 1925. gadā sniedza O. Bērziņš; 1941. gadā pieminēkli plašāk aprakstīja P. Stepinš.

Dauguļu pilskalns ierīkots ZR-DA virzienā orientētas kaupres DA galā, kur kaupre ir visaugstākā un platākā un kur tā virs tuvākās apkārtnes paceļas par 12-14 m. Pilskalna plakums plānā ir ovāls; tā garums - ap 50 m, platums - ap 20 m. No kaupres turpinājuma ZR virzienā pilskalna plakumu norobežo četri valņi un grāvji. Pirmais valnis uzņemts pašā plakuma galā un ir tikai pāris desmit centimetru augsts. Tikai nedaudz augstāks ir otrais valnis, kamēr trešā valņa augstums jau pārsniedz vienu metru. Ceturtais ārējais valnis atkal ir tikai

dažus desmitus centimetrus augsts. Visu pilskalna stāvu no trijām pusēm ieloko divas terases. Pirmā terase veidota 3-4 m zem plakuma līmeņa un ir līdz 5 m plata, otra terase - ap 2 m zem pirmās terases, un tā ir līdz 3 m plata. P. Stepinš pilskalna DA gala nogāzē saskatīja vēl arī trešās terases paliekas, kuras mūsdienās vairs

nav iespējams konstatēt. Pilskalna ZR galā abas terases pāriet grāvjos starp otro - trešo un trešo - ceturto valni. Visas pilskalna izbūves, lai arī nav bijušas īpaši darbietilpīgas, labi saglabājušas savu sākotnējo veidu.

Kultūrslānis, kas konstatēts arī pilskalna D un DR pakājē, pašā pilskalnā ir visai neizteiksmīgs. D pakājes apmetnes vietā iegūta bezripas trauka lauska.

Pēc vietējo iedzīvotāju nostāstiem kalnā bijusi franču karaspēka nometne. Pilskalna mākslīgos pārveidojumus - grāvjus, valņus un terases - labi raksturo tautas dotais nosaukums: Kapču kalns.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

Urtāns J. Dauguļu Kapču kalns // Mōras Zeme. - 1993. - 6. febr.

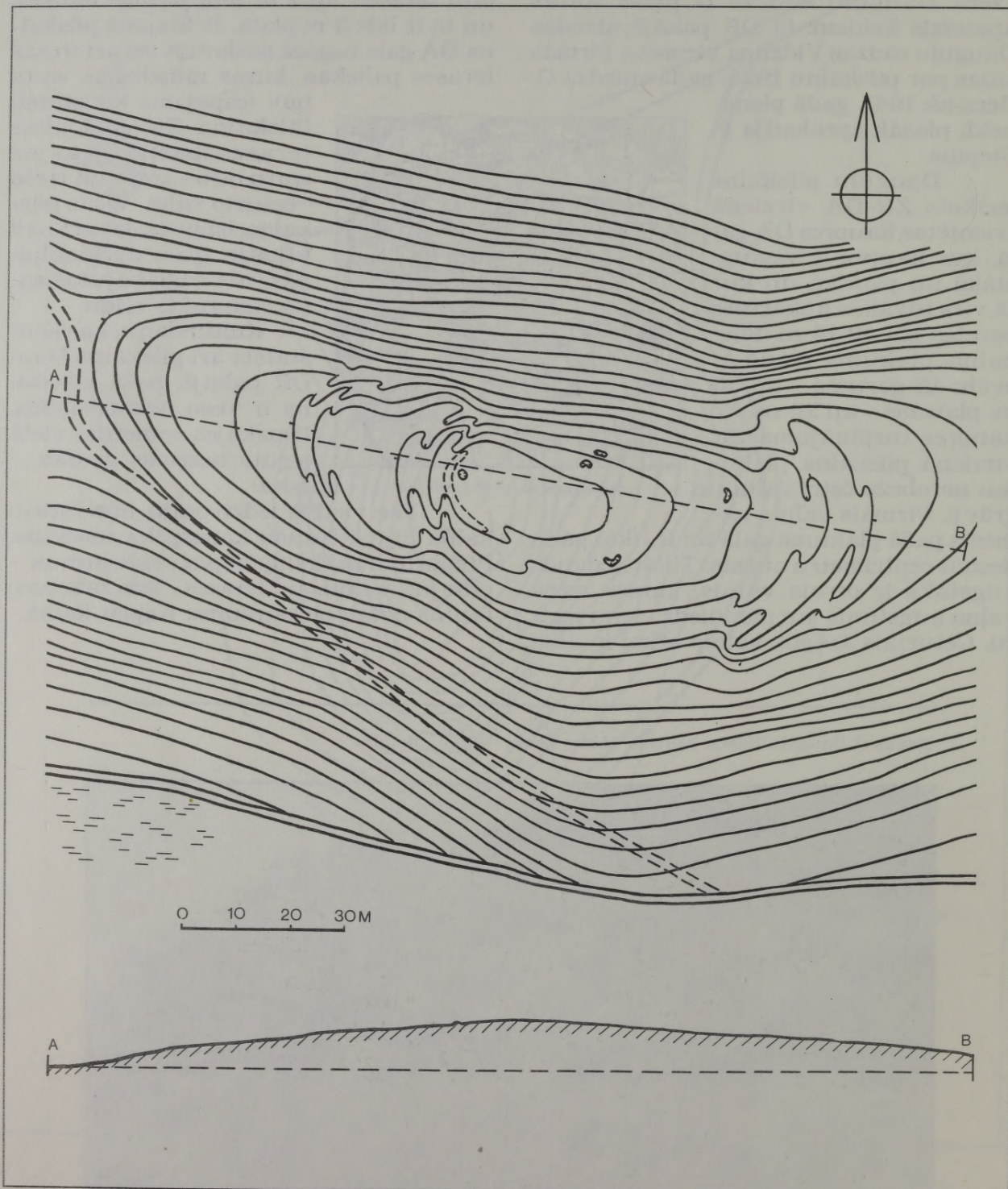

Dauguļu Kapču kalns

KRĀSLAVAS RAJONS

42. Jukumu I Grumuškas kalns

Koordinātas 27° 01' 40" 56° 10' 57"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzņēmējuma

Par Grumuškas (arī Grumuļu) kalnu tiek dēvēta ar mežu apaugusi A-R virzienā orientēta kaupre, kas atrodas Krāslavas raj. Andzeļu pagastā, 2 km uz ZR no Andzeļiem un uz D no Jukumu sādžas. Ap puskilometru garās kaupres abos galos izveidoti pilskalni. Šie piemi-nekli minēti jau 1925. gadā, tomēr tikai 1941. gadā tos plašāk aprakstīja P. Stepiņš. Pieminekļu aprakstos ieviesusies tradīcija par I pilskalnu uzskatīt stiprāko nocietinājumu kaupres A galā, bet par II - pilskalnu kaupres R galā.

Kaupres A gals ir augstāks un platāks nekā R gals. R. Ritums savā publikācijā par Jukumu I Grumuškas kalnu rakstīja: "Z nogāze ir ļoti stāva, ap 30 m augsta, bet D no-gāze - lēzenāka. Pilskalna abi gali nocietināti ar grāvju un vaļņu sistēmu. A galā izveidoti trīs grāvji un trīs vaļņi.

Tie stāvajā Z nogāzē pēkšņi ap-raujas, bet D nogāzē izzūd pakāpeniski. Pirmais grāvis (skatoties no pilskalna ārpusē), kas ir gan-

drīz 2 m dziļš, pāriet terasē. Tā sākumā ir ap 7 metrus plata, tad sašaurinās un tikko jaušama sniedzas līdz R gala nocietinājumam.

Pilskalna R galu arī norobežo divi grāvji un trīs vaļņi, taču tie ir mazāki. Aiz pēdējā vaļņa redzama neliela 10 m gara un 7 m plata priekšpils. Arī to no pārējās kaupres atdala divi sekli lokveida grāvīši, aiz kuriem kaupre lēzeni nolaižas uz leju [..].

Pilskalna plakums ir līdzens, ar nelielu kritumu A virzienā, ap 60 m garš un 20 m plats. Tas vietām postīts senām mantraču bedrēm." J. Graudonis 1972. gadā deva atšķirīgus pilskalna plakuma (70 x 40 m) un priekšpils (12 x 40 m) izmērus, kas nav precīzi.

Ieeja pilskalnā vedusi pāri pār A puses vaļņiem un grāvjiem, kur tie daļēji aizmilzuši. Kultūrslānis pilskalnā pelēcīgs un mazintensīvs. Nekādas pieminekli at-rastās senlietas muzejos nav nonākušas, un tā datējums pagaidām nav zināms.

Apkartnes plāns M 1:200 000

Graudonis J. Dienvidlatgales arheoloģisko pieminekļu apzināšana 1971. gadā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu, antropologu un etnogrāfu 1971. gada pētījumu rezultātiem. - R.: Zinātne, 1972. - 77. lpp.

Ritums R. Grumuškas pilskalni // Moras Zeme. - 1992. - 27. jūn.

Urtāns J. T. Latvian Hillforts: the Originality of the Archaeological Reality // Zestiende Kroon-Voordracht gehouden voor de Stichting Nederlands museum antropologie en preahistorie. - Amsterdam, 1994. - P. 45. Fig. 7.

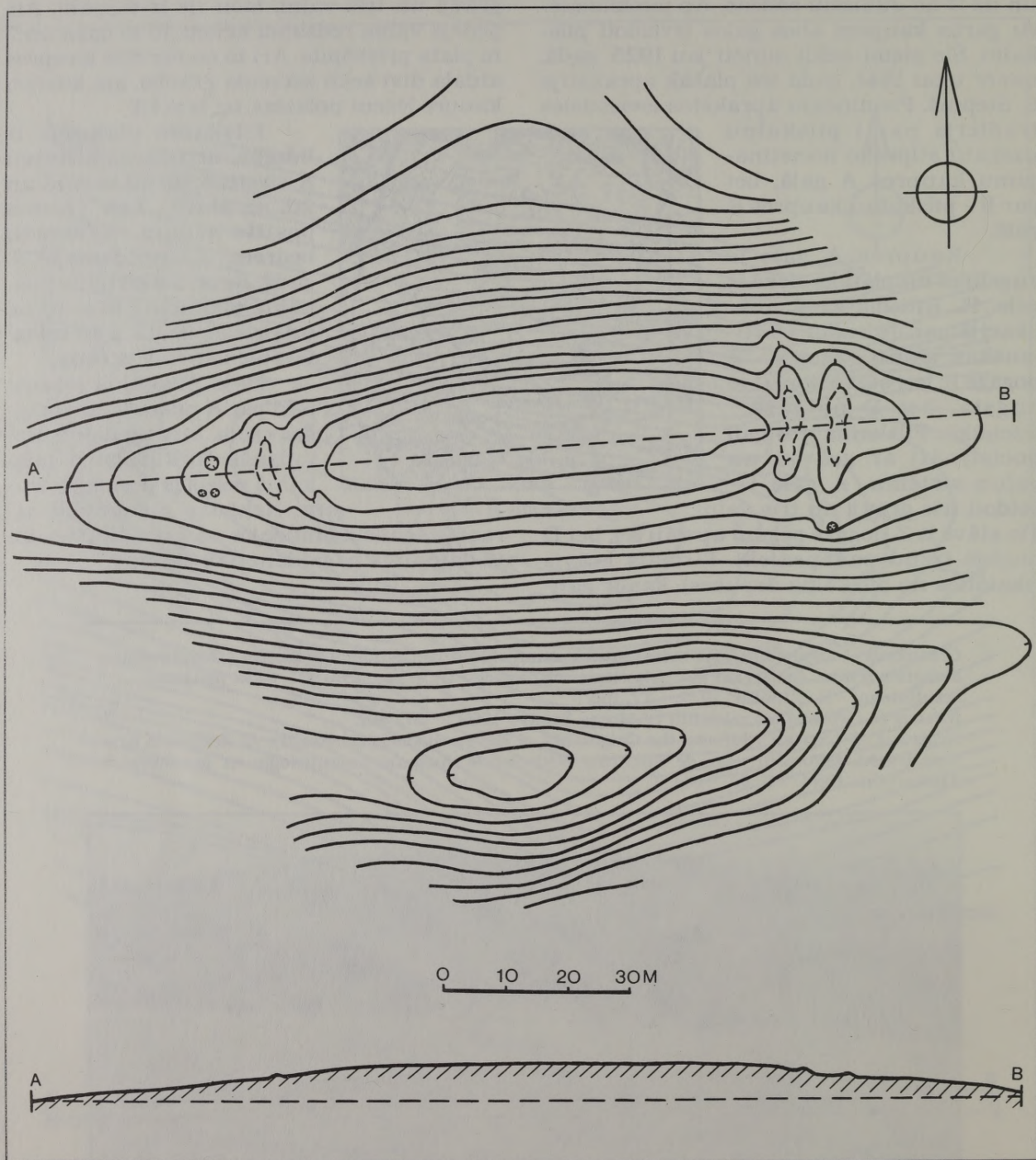

Jukumu I Grumuškas kalns

KRĀSLAVAS RAJONS

43. Jukumu II Grumuškas kalns

Koordinātas 27° 02' 21" 56° 10' 57"

Mērogs 1:1000, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzņēmējuma

Jukumu II Grumuškas kalna pilskalns atrodas Krāslavas raj. Andzeļu pagastā jau iepriekš aprakstītās kaupres R galā, ap 250 m attālumā no I Grumuškas kalna pilskalna. R. Ritums to savā publikācijā aprakstīja šādi: "Otrs pilskalns kaupres R galā ir mazāks, vājāk nocietināts. Kaupre šeit šaurāka, 13-15 m augsta. Arī te abos pilskalna galos ir lokveida nocietinājumi, ko veido grāvji un vaļņi. A galā uzmetti divi vaļņi un izrakti divi grāvji. Līdzīgi kā pirmajā pilskalnā, arī te A gals nocietināts spēcīgāk nekā R gals. Grāvju dziļums nepārsniedz 1,5 m. Pārrakums D nogāzē pāriet terasē, kas turpinās apmēram 20 metrus.

R galā divi vaļņi ir ap 0,5 m augsti, bet trešā paliekas saskatāmas tikai Z pusē. Kaupri šķērso arī divi sekli grāvīši.

Apkartnes plāns M 1:200 000

Pilskalna plakums ir neizveidots, nenolīdzināts, 70 m garš un 12 m (R galā) līdz 20 m plats. Kultūras slānis niecīgs, tajā saskatāmas tikai sīkas oglītes." J. Graudonis 1972. gadā deva atšķirīgus pilskalna plakuma izmērus (80 x 40 m), kur plakuma platums ir pārspīlēts.

Šķiet, ka ieeja pilskalnā varēja būt no abiem galiem, jo no abiem galiem nocietinājums arī mūsdienās šķērso taciņa, kuras vietā grāvji un vaļņi nedaudz aizmilzuši. Pilskalna R galā vaļņi postīti ar sieniem, iespējams, mantrāču rakumiem. Atsevišķas aizmilzušu rakumu bedres pilskalnā ir arī citur.

Jukumu II Grumuškas kalna pilskalns ir nedaudz vājāk nocietināts nekā pirmais pilskalns.

Arī šī pilskalna datējums nav noskaidrots.

Graudonis J. Dienvidlatgales arheoloģisko pieminekļu apzināšana 1971. gadā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu, antropologu un etnogrāfu 1971. gada pētījumu rezultātiem. - R.: Zinātne, 1972. - 77. lpp.

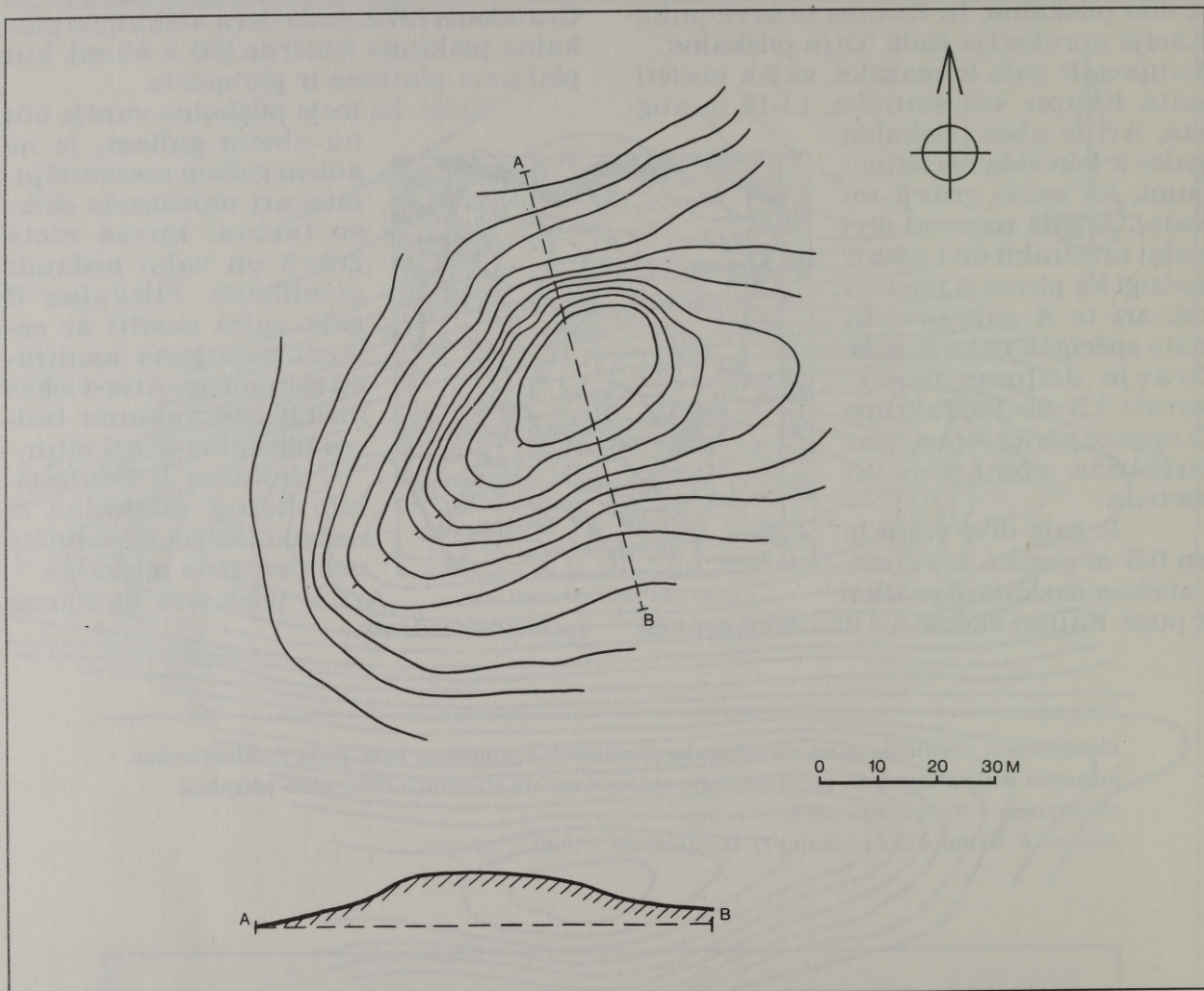
Ritums R. Grumuškas pilskalni // Mōras Zeme. - 1992. - 27. jūn.

Jukumu II Grumuškas kalna pilskalns (pa kreisi) un Jukumu I Grumuškas kalna pilskalns (pa labi)

KRĀSLAVAS RAJONS

44. Rubuļu pilskalns
Koordinātas 27° 50' 12" 56° 08' 18"

*Mērogs 1:1000, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzņēmējuma*

Rubuļu pilskalns atrodas Krāslavas raj. Šķaunes pagastā Rubuļu sādžā, 6 km uz ZZR no Bērziņiem un 9 km uz R no Šķaunes. Pirmās ziņas par pilskalnu 1925. gadā sniedza A. Krimuldēns.

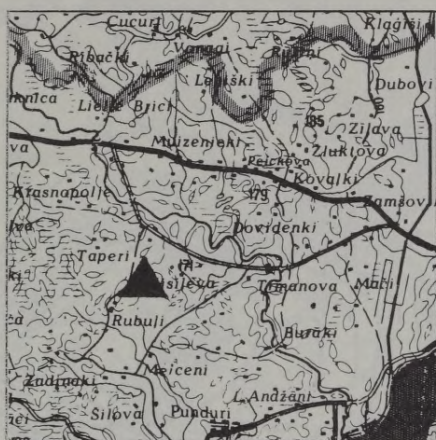
Rubuļu pilskalns situēts viļņotā reljefā, un tā tuvākajā apkārtnē ir vēl vairāki kalni, kurus varētu izmantot pilskalnu ierīkošanai. Rubuļu pilskalns savu kādreizējo formu zemes aršanas rezultātā stipri vien zaudējis. Tagad tas ir ZA-DR virzienā orientēts kukuļveidīgs kalns, kas stāvākajās Z un R pusēs ir 10 m augsts. Plakums varētu būt bijis ap 30 m garš un ap 17 m plats. Iespējams, ka kādu nocietinājumu vietu uzrāda pilskalna DR gala aprāvums, kur veidojas neliels pastāvinājums un terase. Nekādu citādu pilskalna mākslīgās izveides

pazīmju nav; uz visām citām pusēm kalns ir lēzeni nolaidens.

Kalna R sānos raktas dažādas bedres. Vairākas aizmilzušas bedres ir arī pilskalna plakumā. Kultūrslānis Rubuļu pilskalnam saglabājis tikai stāvajās Z un R nogāzēs, kā arī tīrumā kalna D pakājē, kur tas, domājams, noarts no kalna virsotnes.

Stāvie pilskalna Z un R sāni apauguši kokiem, bet plakums un lēzenās nogāzes tiek izmantotas kā pļavas. Ap 50 m no pilskalna uz Z ir Rubuļu sādžas Buklovska viensēta. Spriežot pēc atrastajām gludajām bezripas trauku lauskām, Rubuļu pilskalns būtu attiecināms uz m. ē. I g. t.

Vietējie ļaudis stāstījuši, ka kalna stāvajā Z nogāzē kādreiz esot uzraktas senlietas.

Apkartnes plans M 1:200 000

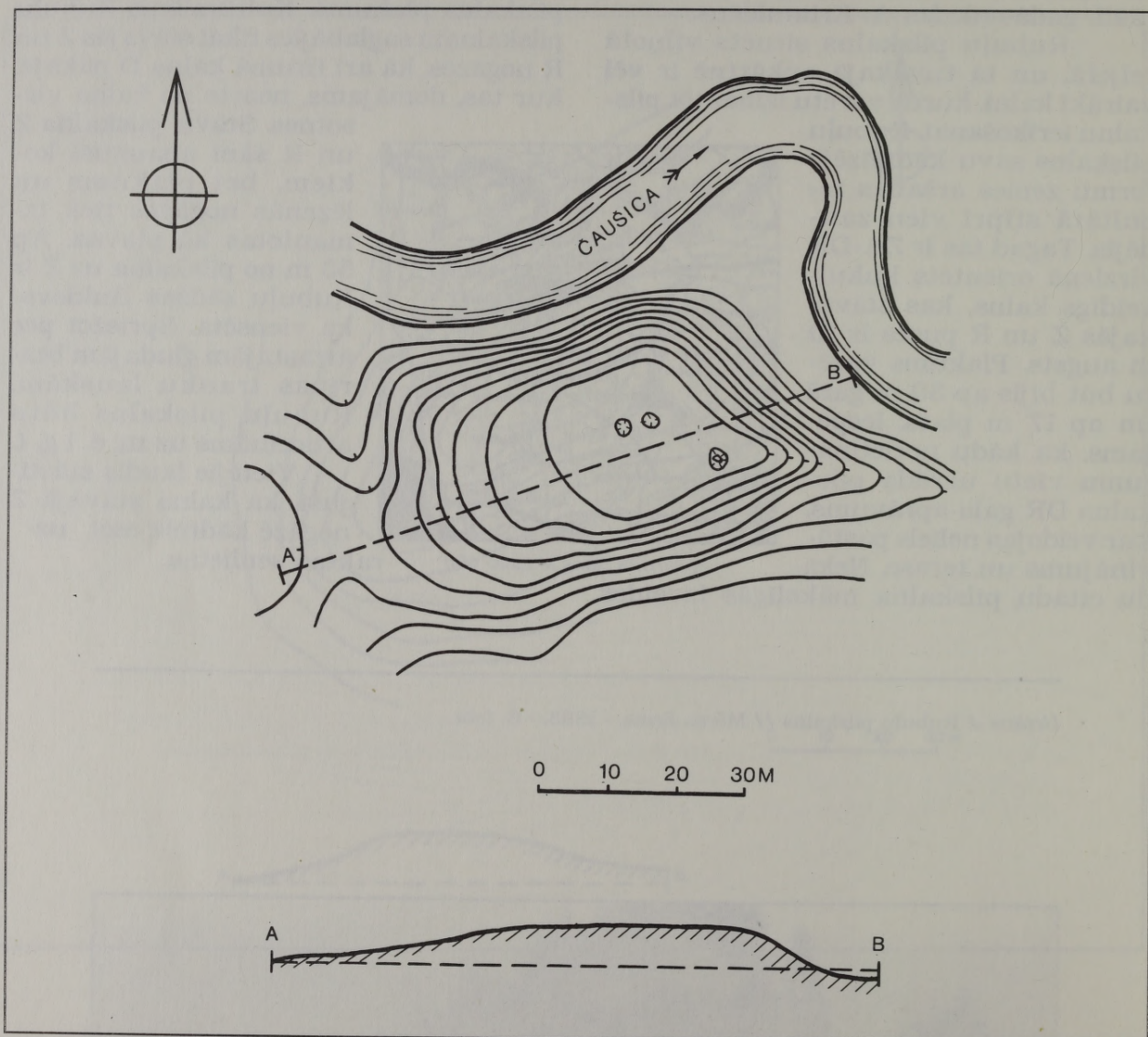
Urtāns J. Rubuļu pilskalns // Mōras Zeme. - 1993. - 6. febr.

Rubuļu pilskalns

KRĀSLAVAS RAJONS

45. Fridrihovas pilskalns
Koordinātas 27° 52' 09" 56° 03' 33"

*Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzmērījuma*

Fridrihovas pilskalns, saukts par *Gorodoku*, atrodas Krāslavas raj. Bērziņu pagastā, ap 3 km uz D no Bērziņiem un uz DA no bij. Fridrihovas. Pirmās ziņas par Fridrihovas pilskalnu publicētas jau 1903. gadā. Uz to pamata pieminekli 1926. gadā apsekoja un uzmērīja B. Brežgo, bet 1941. gadā plašāk aprakstīja A. Gusars.

Piemineklis atrodas Čausicas upes labajā krastā, kas Fridrihovas pilskalnu aptek no trim pusēm. Patlaban upe vietām atkāpusies no pilskalna - pat līdz 40 m attālumam, veidojot mitras palienes, kurās kultūrslānis nav vērojams. Šķiet, ka kādreiz straume tecējusi gar pašu pilskalna pakāji.

Pilskalns ierīkots A-R virzienā orientētā zemes ragā, kas krauji izbeidzas pret Čausicas upi. Pieminekļa nopaloši četrstūrainajam plakumam, kas ir ap 45 m garš un 20 m plats, ir vairāku metru kritums, un R. Fridrihovas pilskal-

nam nav vērojami nekādi mākslīgi veidoti nocietinājumi. D, A un Z malas kalnam jau no dabas ir stāvas un 8-9 m augstas, bet R no apkārtnes pilskalnu atdala lēzena ieleja. Iespējams, ka šeit bijuši vēl kādi papildnocietinājumi, jo no šīs puses pilskalns ir visneaizsargātākais, tomēr, ja tādi bijuši, tie noarti, jo kādreiz pilskalna R gals arts.

Pilskalna plakumā un nogāzēs ir izteikti melns kultūrslānis, kurā atrastas bezripas švikāto trauku lauskas. Plakuma centrā ir divas lielākas mantraču bedres; trešā bedre, kas izrakta ap palielu akmeni, ir plakuma A galā. Pēc nostāstiem zem šī akmens paslēpta naudas lāde, kas izrokama tikai Jāņu naktī. Kalns daļēji apaudzis kokiem.

Sprīžot pēc bezripas trauku lauskām, Fridrihovas pilskalns būtu attiecināms uz I g. t. p. m. ē. - m. ē. I g. t. pirmo pusi.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

A 10616.

Сведения 1873 г. о городищах и курганах /с предисл. Спицына А. А./ // Известия Императорской археологической комиссии. - Санкт-Петербург, 1903. - Вып. 5. - С. 11-13.

Васкс А. В. Керамика эпохи поздней бронзы и раннего железа Латвии. - Рига: Зинатне, 1991. - С. 171 (Nr. 210).

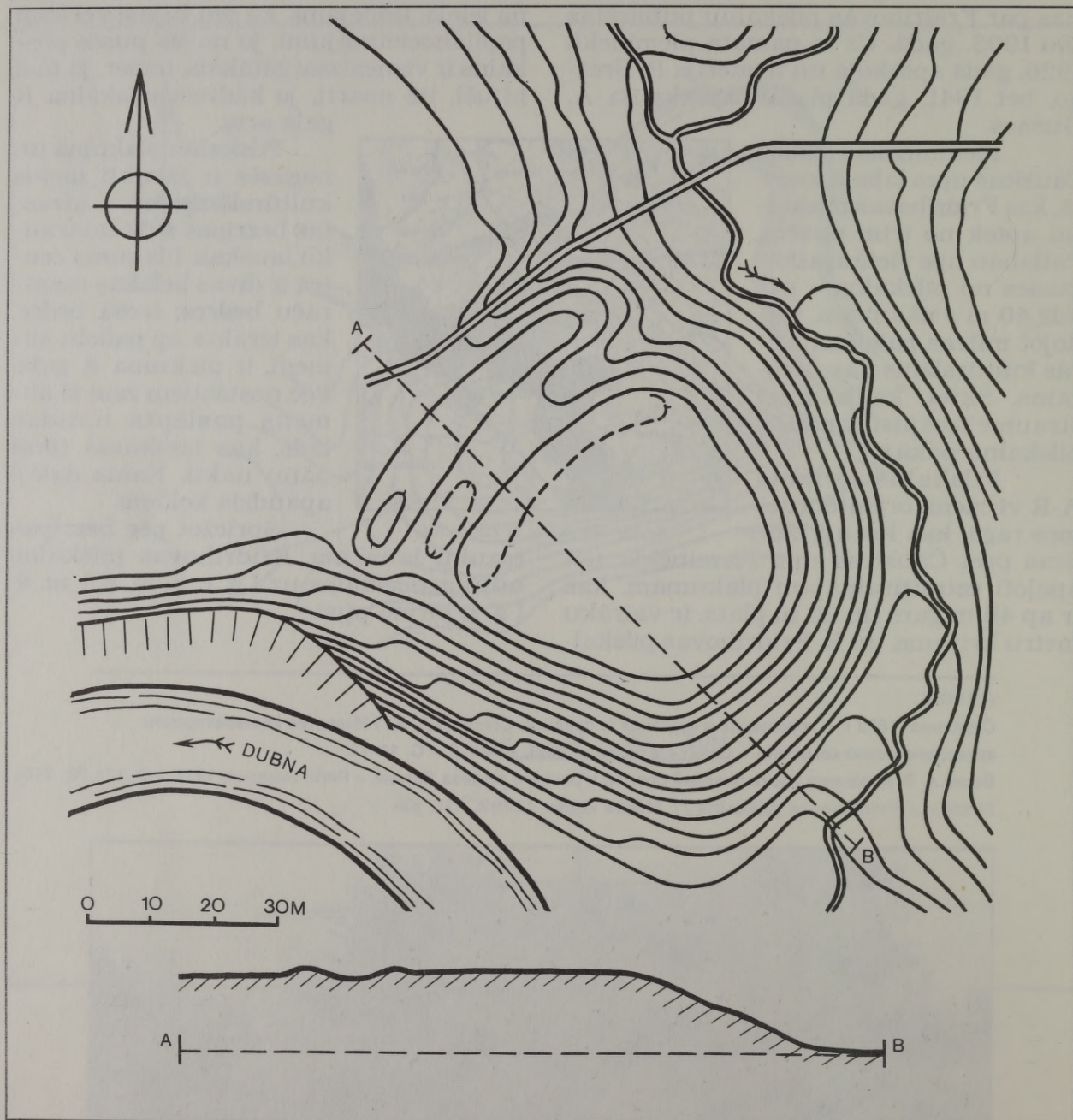
Urtāns J. Fridrihovas pilskalns // Mōras Zeme. - 1992. - 11. jūl.

Fridrihovas pilskalns

KRĀSLAVAS RAJONS

46. Brīveru pilskalns
Koordinātas 27° 01' 37" 56° 03' 08"

Mērogs 1:1000, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1941. gada uzmērījuma

Brīveru pilskalns, saukts par Garadiņu vai *Gorodoku*, atrodas Krāslavas raj. Šķeltovas pagastā Brīveru sādžā 2,5 km uz ZA no Šķeltovas, Dubnas upes labajā krastā pie Upes Kudiņu ūdens dzirnavām. Pilskalnu 1941. gadā atklāja un plašāk aprakstīja A. Gusars.

Kokiem apaugušais Brīveru pilskalns ierīkots ap 15 m augstā Dubnas upes labajā krastā, kur, veidojot 8 m dziļu gravu, upē ietek neliels strautiņš. Tādējādi radies zemes stūris, kuram Z, A un DA ir kraujā strauta gravas nogāze, bet D un DR - stāvais Dubnas upes krasts. ZR, kur nav dabisku šķēršļu, pilskalns no apkārtnes norobežots ar 45 m garu, 5 m platu un

1 m augstu valni. Vaļņa priekšā strauta gravas nogāzē, iespējams, vērojamas otra grāvja atliekas - pats grāvis pilskalna priekšā aizarts. Iekšpus vaļņa ir 8 m plats un 0,5 m dziļš grāvis, kas norobežo līdzenu 35 x 40 m lielu plakumu. Plakuma malā pret grāvi kādreiz bijis vērojams neizteikts 0,2-0,3 m augsts uzbedums, kuru mūsdienās vairs nevar saska-

tit.

Pilskalna plakumā konstatēts vairāk nekā 0,4 m biezs kultūrlānis, kas veidojies vieglas smilts zemē. Tajā atrastas bezripas gludo trauku lauskas, kas varētu liecināt, ka pilskalns attiecināms uz m. ē. I g. t. Zemes raksturs pilskalna priekšpusē liecina, ka tur kādreiz varēja būt apmetne.

Apkārtnes plans M 1:200 000

A 12884.

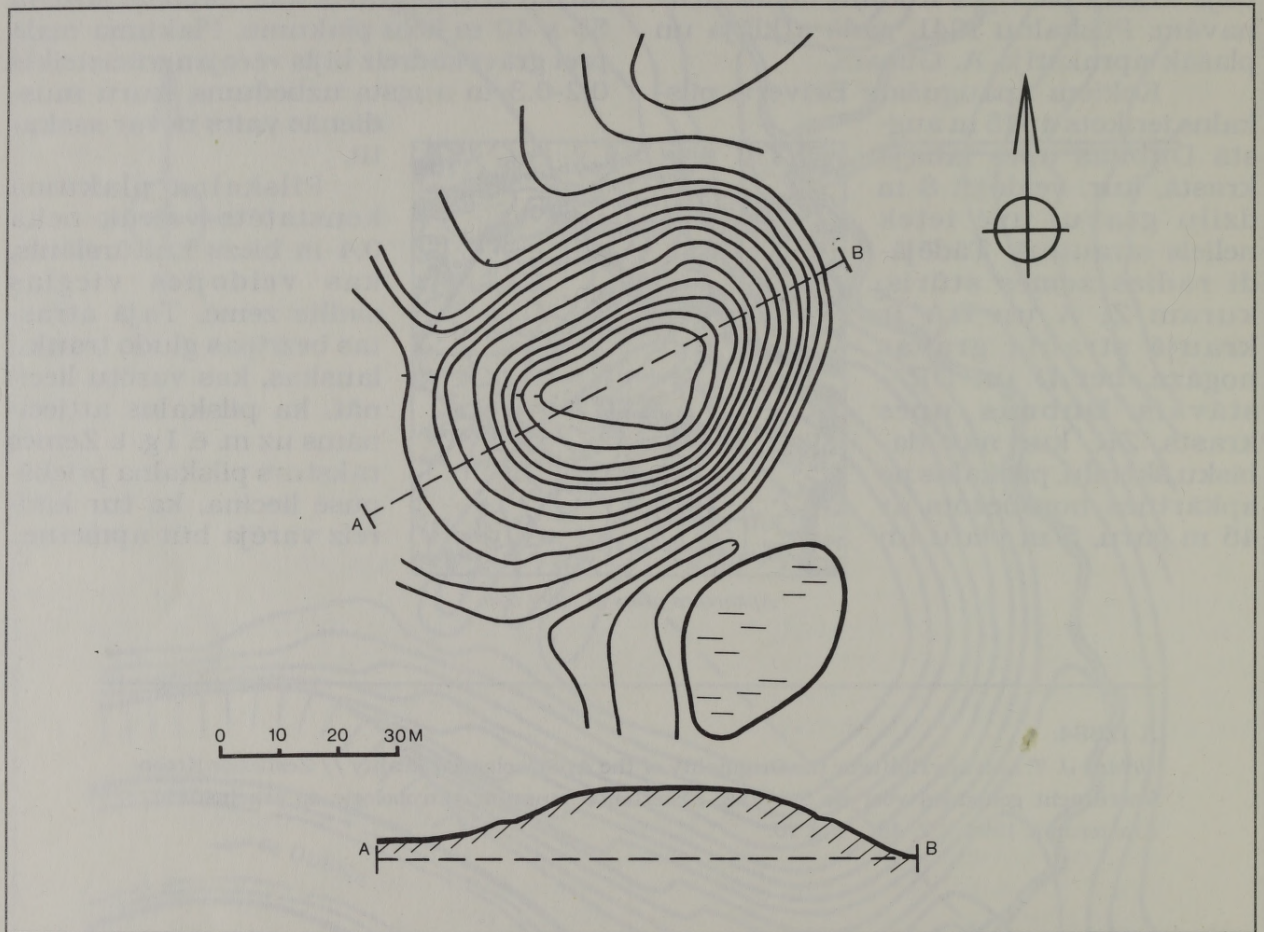
Urtāns J. T. Latvian Hillforts: the Originality of the Archaeological Reality // Zestiende Kroon- Voordracht gehouden voor de Stichting Nederlands museum antropologie en praehistorie. - Amsterdam, 1994. - P. 48. - Fig. 10.

Brīveru pilskalns

KRĀSLAVAS RAJONS

47. Saldu Pilingore
Koordinātas 27° 22' 45" 56° 05' 48"

*Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1949. gada uzmērījuma*

Saldu Pilingore atrodas Krāslavas raj. Konstantinovas pagastā starp Saldu un Ignatovas sādžām, 5 km uz ZR no Konstantinovas. Pilskalnu 1949. gadā atklāja un plašāk aprakstīja A. Stubavs.

Koziem apaugušais ZA-DR virzienā nedaudz garenais pilskalns ierīkots savrupā 13 m augstā kalnā, kam pastāvinātas malas. Ap 4-5 m zem plakuma līmeņa pilskalna R, Z un ZA pusēs ir 2-2,5 m plata terase, bet DA nogāzē, kas jau no dabas ir pietiekami stāva, terase nav veidota. Šķiet,

ka pilskalna DR galā virs šīs terases bijusi vēl otra īsa terase. Plakums, kuram ir pāris metru kritums uz DR pusi, ir ap 40 x 20 m liels. Pelēcīgais, mazintensīvais kultūrslānis plakuma DR galā ir 0,6 m biezs. Pilskalna D un DR pusēs ir vairākas rakumu bedres. Vietējie laudis stāstījuši, ka kalnā esot uzrakti cilvēku kauli un senlietas.

Lai arī pilskalnā atrasta bezripas gludā trauka lauska, tomēr pieminekļa datējums pagaidām nav droši nosakāms.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

A 12873.

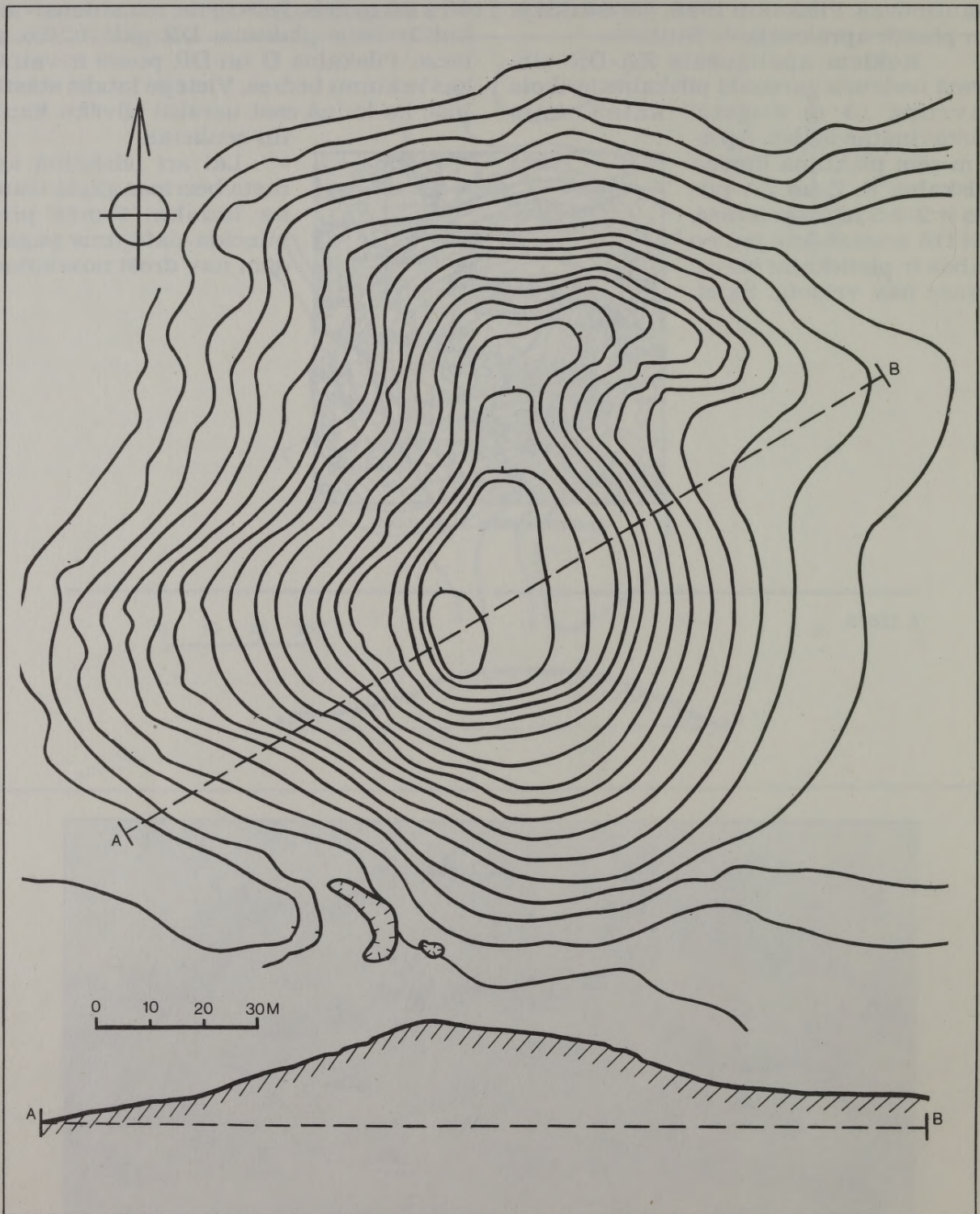

Saldu Pilingore

KRĀSLAVAS RAJONS

48. Ekšu pilskalns

Koordinātas 27° 23' 06" 55° 56' 20"

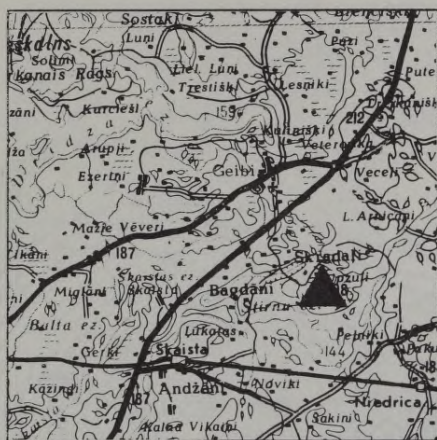
Skatīt lineāro mērogu, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1942. gada uzņēmuma

Ekšu pilskalns, saukts par *Pīļi-kovaja gora*, atrodas Krāslavas raj. Skaistas pagastā Ekšu sādžā, 4 km uz ZA no Skaistas un nepilnu kilometru uz Z no Stirnu ezera. Pilskalnu pirmais plašāk 1942. gadā aprakstīja A. Gusars.

Dalēji kokiem noaugušais Ekšu pilskalns ir savrupš Z-D virzienā orientēts ap 20 m augsts kalns, kas ir augstākā virsotne plašākā paugurotā apkārtnē. Pilskalna plakums, kas ir ap 70 x 40 m liels, nav bijis īpaši izveidots. Tam ir vairāku metru slīpums pret A un Z. Z nogāze ir īpaši pastāvināta, bet D un DR pusē 3-4 m zem

plakuma līmeņa ir terase. Iespējams, ka pilskalna plakums kādreiz arts, jo mazizteiktais kultūrslānis plakumā ir tikai 0,2-0,3 m biezs, bet nogāzēs - izteiktāks un biežāks. Pilskalna DA pakājē ir apmetnes vieta, kur saartā un pelēcīgā kultūrslāņa biezums ir 0,4 m.

Pilskalnā atrastas bezripas gludās un švikātās keramikas lauskas, kas ļauj pieminēkli attiecināt uz I g. t. p. m. ē. un m. ē. I g. t. Ap 0,5 km uz D no Ekšu pilskalna atrodas vēl kāds kalns, kurš pēc tautas tradīcijām tiek uzskatīts par pilskalnu, bet kuram nav īsta pilskalna pazīmju.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

A 10651; A 12457.

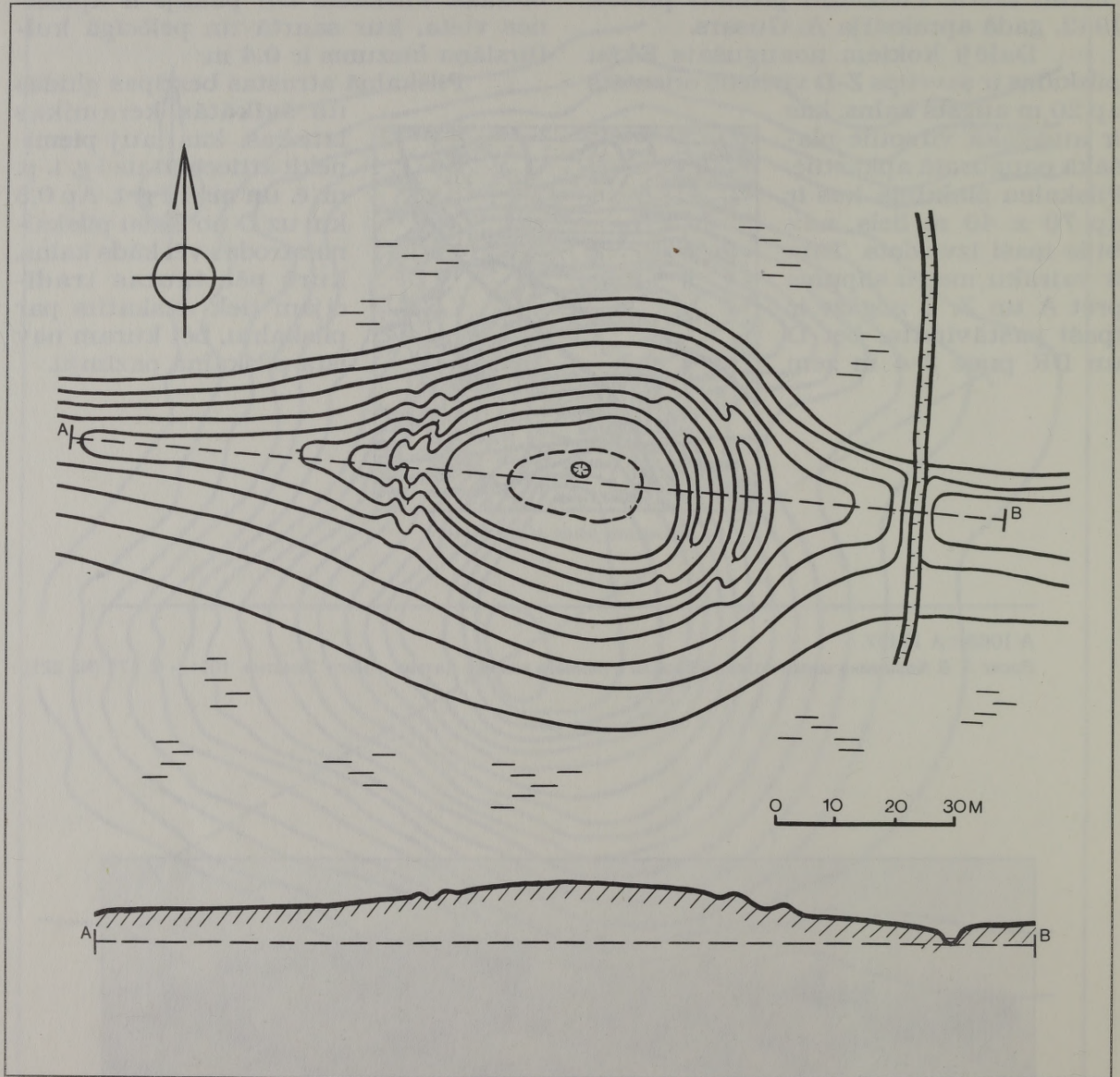
Васкs А. В. Керамика эпохи поздней бронзы и раннего железа Латвии. - Рига: Зинатне, 1991. - С. 172 (Nr. 221).

Ekšu pilskalns

KRĀSLAVAS RAJONS

49. Rubinaucu pilskalns
Koordinātas 27° 40' 25" 56° 03' 04"

*Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1943. gada uzņēmējuma*

Rubinaucu pilskalns atrodas Krāslavas raj. Svariņu pagastā Rubinaucu sādžā Galeņa ezera DRR galā, ap 4 km uz ZA no Asūnes. Pilskalnu 1943. gadā atklāja un plašāk aprakstīja A. Gusars.

Kokiem apaugušais Rubinaucu pilskalns atrodas nomaļā, grūti pieejamā un purvainā vietā. Tas ierīkots aptuveni A-R virzienā orientētas purvāja ietvertas kaupres vidusdaļā, kur tās augstums ir 10 m. Pilskalna kumpais, ap 40 x 20 m lielais plakums A pusē nocietināts ar diviem 10-15 m gariem vaļņiem un grāvjiem, bet R pusē, kur kaupre sašaurinās, - ar nedaudz zemāku valni un

diviem grāvjiem. Abās pilskalna malās ap 3 m zem plakuma līmeņa ir terase, kas Z pusē ir ap 2 m plata, bet D pusē nedaudz šaurāka. Terasē abos pilskalna galos savienojas ar nocietinājuma grāvjiem. Iespējams, ka zemāk par pirmo terasi vēl ir bijusi arī otra terase.

Kultūrslānis pilskalnā ir pelēcīgs un mazizteikts. Kalna D pakājē konstatēts apmetnes kultūrslānis. Senlietas Rubinaucu pilskalnā nav iegūtas, un tā datējums nav zināms.

Vietējie ļaudis kādreiz stāstījuši, ka pilskalns "vaidu laikos" sanests ar cepurēm. Pieminēklī, īpaši tā A pusē ir vairākas senu rakumu bedres.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

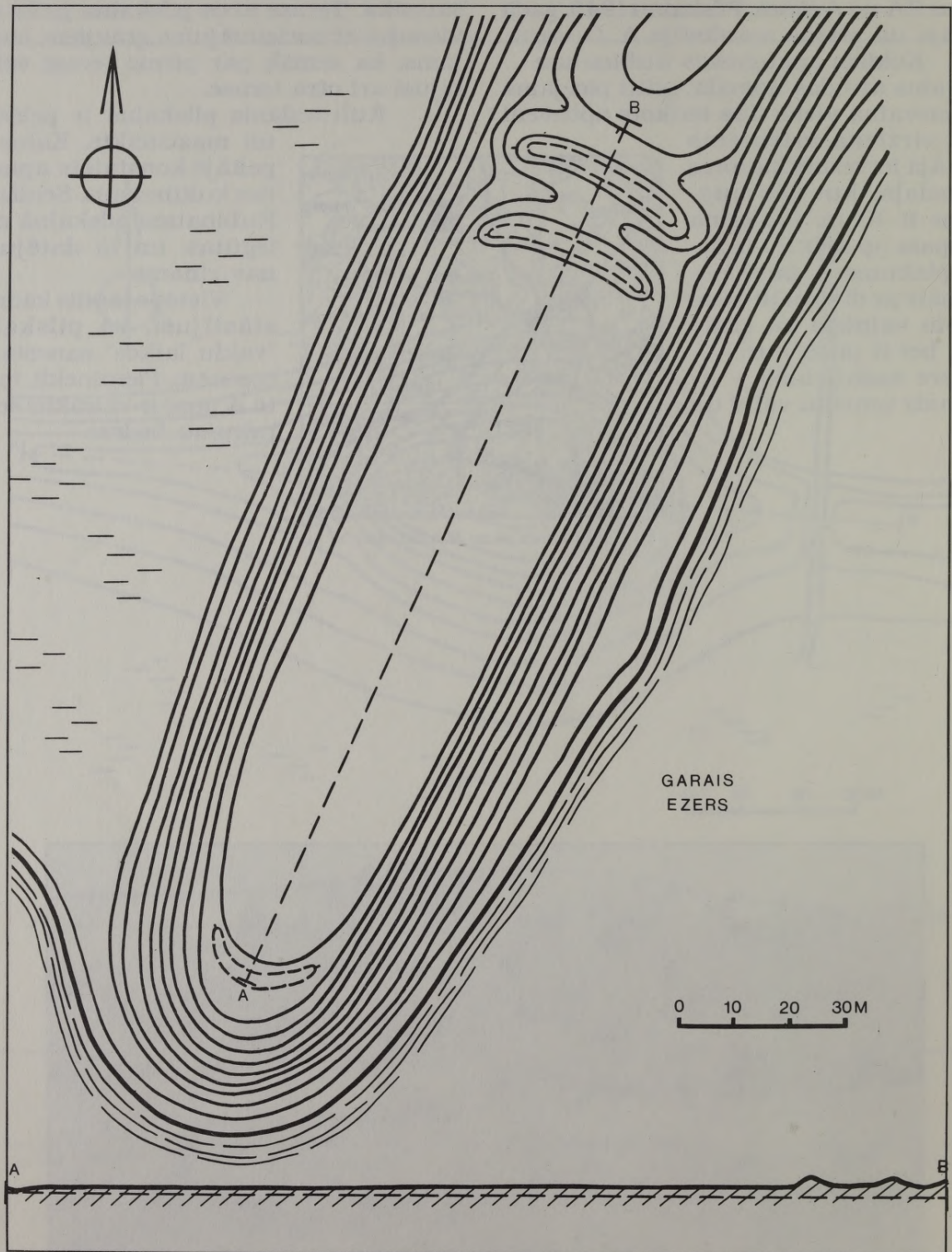

Rubinaucu pilskalns

KRĀSLAVAS RAJONS

50. Udinavas pilskalns

Koordinātas 27° 23' 52" 55° 49' 54"

Skatīt lineāro mērogu, griezumu augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1971. gada uzmērījuma

Udinavas pilskalns, tautā saukts par *Ostrov* vai *Zamščina*, atrodas Krāslavas raj. Indras pagastā Udinavas sādžā, 5 km uz DR no Indras. Pilskalnu plašāk aprakstīja 1971. gadā Dienvidlatgales arheoloģisko pieminekļu ekspedīcija J. Graudoņa vadībā.

Udinavas pilskalns ierīkots Garā ezera R krasta pussalā ap 400 m garas kaupres DR galā. Kaupri, kas ir ap 10 m augsta, rietumos no apkārtnes nodala ap 50 m plata purvainā ieleja. Šādi izveidojusies jau no dabas norobežota un izdevīga vieta pilskalna ierīkošanai. Lai kalnu nocietinātu, no kaupres turpinājuma pilskalna plakums at-

dalīts ar diviem vaļņiem un diviem grāvjiem. Pirmais grāvis R nogāzē pāriet līdz 3 m platā terasē, kas 3 m zemāk par plakuma līmeni ieloko kalna sānu līdz D galam. Pretējā - A nogāzē pret ezeru nav īpaši nocietināta. Īsa terase, kuras malā ir neliels valnis, ir arī pilskalna DR galā. Šādi norobežotais garenais un izlīdzinātais pilskalna plakums

ir ap 100 m garš un 30 m plats. Pilskalna plakumā konstatēts intensīvs līdz 0,5 m biezs kultūrslānis un atrastas bezripas trauku lauskas ar gludo un švikāto virsmu. Pēc šiem atradumiem Udinavas pilskalns būtu datējams ar I g. t. p. m. ē. - m. ē. I g. t.

Apkārtnes plans M 1:200 000

VI 153.

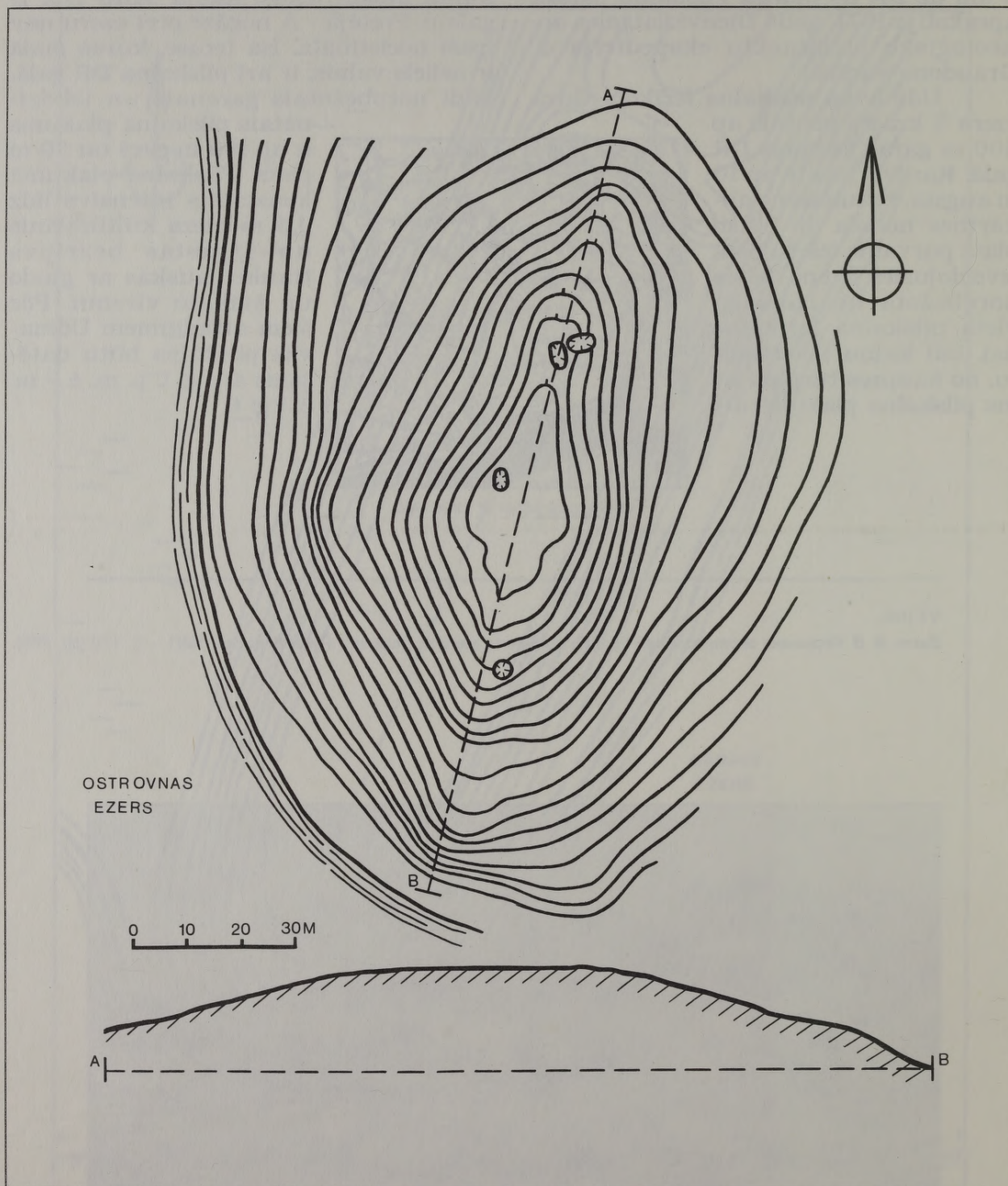
Васк А. В. Керамика эпохи поздней бронзы и раннего железа Латвии. - Рига: Зинатне, 1991. - С. 170 (Nr. 205).

Udinavas pilskalns

KRĀSLAVAS RAJONS

51. Ostrovnas pilskalns
Koordinātas 27° 32' 25" 55° 49' 43"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzmērījuma

Ostrovnas pilskalns atrodas Krāslavas raj. Indras pagastā Ostrovnas sādžā, 5 km uz D no Indras Ostrovnas ezera A krastā. Pilskalns atklāts 50. gados, 1971. gadā to plašāk aprakstīja M. Atgāzis un J. Daiga.

Ostrovnas pilskalns ierīkots kokiem apaugušā savrupā kalnā Ostrovnas ezera pussalā. Kalns, kas virs ezera līmeņa paceļas gandrīz par 20 m, orientēts Z-D virzienā. Stāvāka tam ir A nogāze, kamēr R nogāze pret ezeru ir lēzenāka. Pilskalna D gala nogāzē 9 m zem plakuma līmeņa izveidota 15

m gara un 7 m plata terase; Z galā, kas ir lēzenāks, mākslīgi nocietinājumi nav konstatējami. Iespējams, ka tie izpostīti vēlākos laikos. Pilskalna garenais, izlīdzinātais plakums ir 50 m garš un 15 m plats. Pieminekļi ievērojami postīti, tā Z galā iekārtojot 3 kartupeļu pagrabus, bet D galā - vairākas kartupeļu bedres.

Kultūrslānis pilskalna plakumā ir samērā neizteikts un pelēcīgs, līdz 0,4 m biezs. Pieminekļa D nogāzē atrastas bezripas trauku lauskas ar gludo virsmu, kas varētu liecināt, ka Ostrovnas pilskalns apdzīvots m.ē. I g. t.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

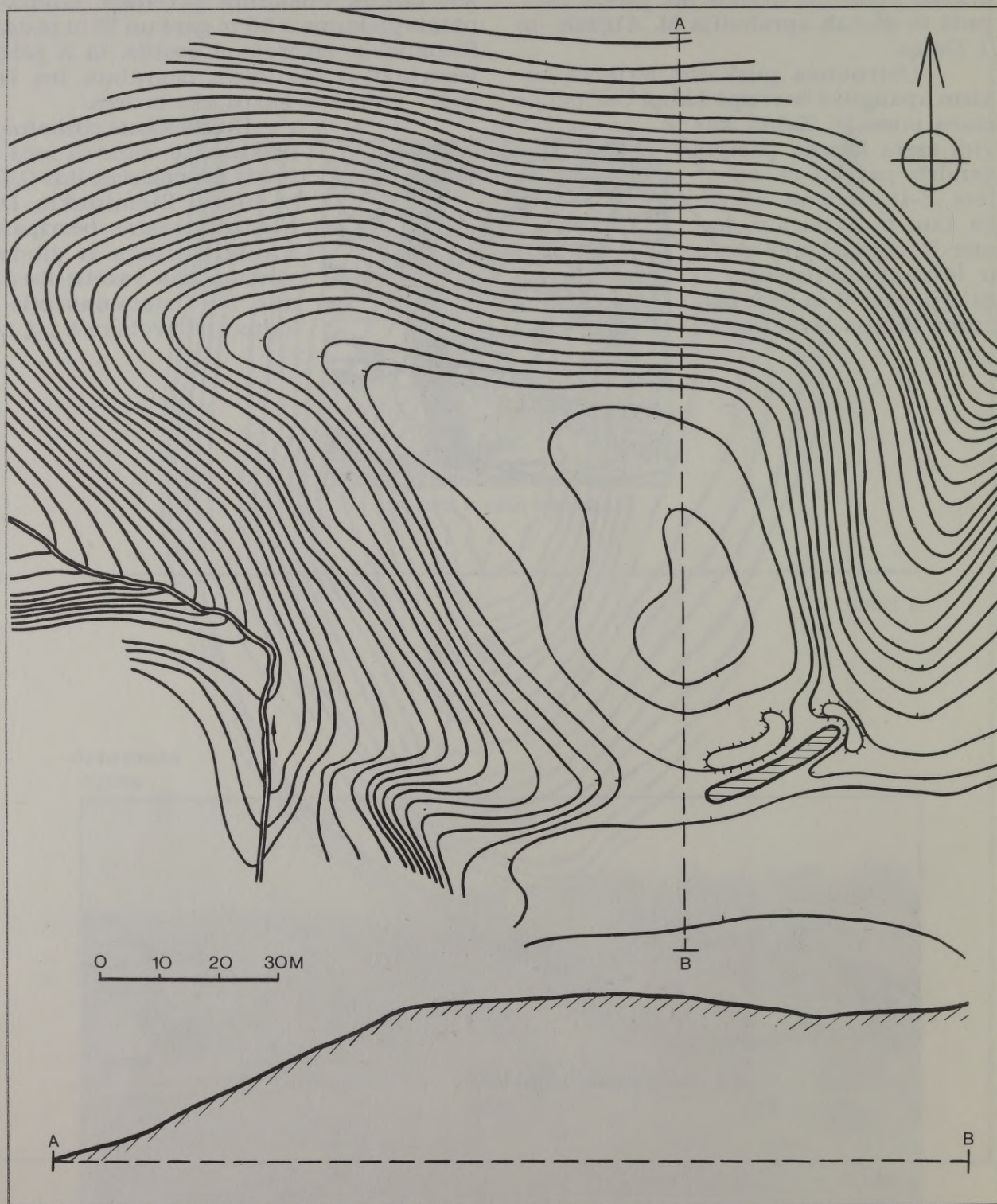
A 12869.

Ostrovnas pilskalns

KRĀSLAVAS RAJONS

52. Aizvējiņu pilskalns
Koordinātas 27° 05' 57" 55° 52' 20"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1990. gada uzmērījuma

Aizvējiņu pilskalns atrodas Krāslavas raj. Kaplavas pagastā Daugavas kreisajā krastā, 4 km lejpus Krāslavas. Pilskalnam tuvākās ir Aizvējiņu mājas, kas atrodas 200 m uz D no pieminekļa. Pirmās ziņas par pilskalnu 80. gadu vidū sniedza V. Gekišs.

Aizvējiņu pilskalna ierīkošanai izraudzīta jau no dabas īpaši izdevīga vieta pašā Daugavas krastā zemes mēlē starp divām pret Daugavu krītošām gravām. Pilskalnam, kas orientēts ZR-DA virzienā, ir izlīdzināts trīsstūrveida plakums, kuram ir dažu metru kritums pret ZR. Plakuma garums ir ap 70 m, platums platākajā vietā - 55 m. Pilskalna nogāzes pret Daugavu un abām sāngravām ir ļoti stāvas; plakums atrodas 35 m virs Daugavas līmeņa. Viss kalns un tā nogāzes apaugušas ar kokiem. No zemes mēles turpinājuma plakums atdalīts ar izplūdu-

Apkārtnes plāns M 1:200 000

šu valni, kura garums ir ap 20 m un augstums pret plakumu - ap metru. Iespējams, ka ieeja pilskalnā vedusi gar vaļņa R galu, jo arī tagad te ir taciņa, kas tālāk ved lejā pie Daugavas. Ārpus vaļņa ir, šķiet, dabīgi veidojusies ap 15 m plata purvaina leja, kas savieno abu gar pilskalna malām pret Daugavu krītošo gravu galus. Šajā lejā nesenos laikos izrakts dīķis. Pārbaudes rakumā plakuma DR nogāzē F. Zagorskis konstatējis 0,9 m biezu kultūrslāni.

Intensīvs kultūrslānis ap hektāru lielā platībā konstatējams arī starp pilskalnu un Aizvējiņu mājām. Šeit atrastas bezripas trauku lauskas ar gludo un apmeto virsmu.

Spriežot pēc lauskām, Aizvējiņu pilskalnu un, domājams, arī apmetni tam blakus varētu datēt ar I g. t. p. m. ē. - m. ē. I g. t.

A 12790.

Zagorskis F. Agrā dzelzs laikmeta apmetne Vilmaņos // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1984. un 1985. gada pētījumu rezultātiem: Arheoloģija. - R.: Zinātne, 1986. - 139.-140. lpp.

Zagorska I., Ruša M. Arheoloģiskā apzināšana Krāslavas pilsētas apkaimē un izrakumi Šķerskānu viduslaiku kapsētā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1986. un 1987. gada pētījumu rezultātiem: Arheoloģija. - R.: Zinātne, 1988. - 157. lpp.

Васк А. В. Керамика эпохи поздней бронзы и раннего железа Латвии. - Рига: Зинатне, 1991. - С. 131 (Nr. 4).

Urtāns J. Aizvējiņu pilskalns // Ezerzeme [Krāslava]. - 1991. - 27. apr.

Urtāns J. Vistālākais uz dienvidaustrumiem // Lauku Dzīve. - 1991. - Nr. 7.

Urtāns J. Daugavas pilskalns. - R.: Latvijas kultūras fonds, 1993. - Nr. 30.

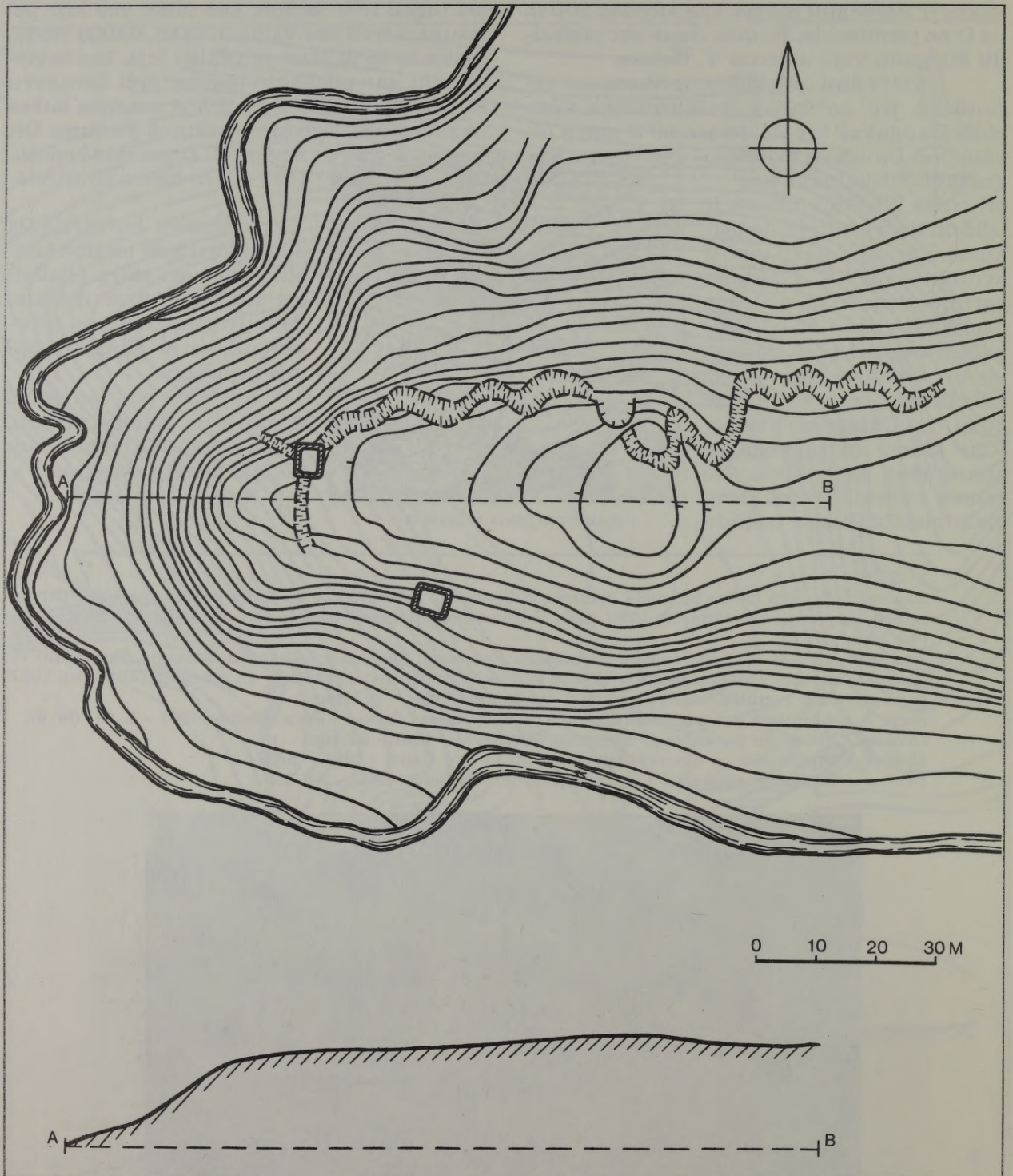

Aizvējiņu pilskalna valnis

DAUGAVPILS RAJONS

53. Arāju pilskalns

Koordinātas 26° 15' 20" 55° 54' 33"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1992. gada uzņēmējuma

Arāju pilskalns, saukts par *Zamok*, atrodas Daugavpils raj. Sventes pagasta pašā R galā, 300 m uz DR no Arāju mājām un apmēram kilometru uz DR no Gorbunovkas. Arāju pilskalnu 1968. gadā atklāja J. Graudonis.

Pilskalns ierīkots zemes ragā, kuru no trijām pusēm - R, D un daļēji Z - aptiek Šēderes upīte, kas reizē ir arī Sventes pagasta robeža. Apkārtne te kalnota, un upīte, laužoties caur morēnas pauguriem, izveidojusi padziļu ieleju ar stāviem krastiem. A-R virzienā orientētais zemes rags, kurā ierīkots pilskalns, par 15-18 m paceļas virs upītes līmeņa. Kādreiz pilskalna plakums no A puses - zemes raga turpinājuma - bijis norobežots, šķiet, ar diviem vaļņiem, kas vēlākos laikos, domājams, noarti. Lielākais valnis šobrīd ir ap 2 m augsts izplūdis pacēlums, kas nodala pilskalna trīsstūrvēidīgo plakumu. Otrs valnis, kura vieta tikai nojaušama, atradies 15 m uz A no pirmā vaļņa. Pilskalna izlīdzinātajam plakumam, kas ir ap 50 m garš un 20-30 m plats, ir 3 m kritums pret R. Zemes raga nogāzē D pusē

ap 1-2 m zem plakuma līmeņa konstatējama 2-3 m plata un 25 m gara terase. Pretējā - Z pusē pirmā terase, kura ir ap 20 x 10 m liela, izveidota 5 m zem plakuma līmeņa, bet otrā terase, kuras izmēri - 10 x 4 m, veidota vēl 2-3 m zemāk par pirmo terasi.

Visā pilskalnā, īpaši tā nogāzēs un Z puses terasēs, vērojams intensīvs, biezs kultūrslānis, kurā uzietas bezripas gludo un švikāto trauku lauskas, kā arī dzelzs sārņi. 1968. gadā J. Graudonis pilskalna plakumā konstatēja 0,3 m biezu kultūrslāni, atklāja pavarda vietu un staba bedri, atrada graudberzi un trauku lauskas. Atradumi liecina, ka Arāju pilskalns datējams ar I g. t. p. m. ē. - m. ē. I g. t.

Pilskalns stipri postīts ne tikai kādreizējās aršanas (tagad plakums un vaļņi tiek izmantoti kā pļava, bet nogāzes apaugušas ar krūmiem), bet arī I pasaules kara būvju dēļ. Arāju pilskalna A galā ir kāda dzelzsbetona bunkura paliekas. Otrs līdzīgs bunkurs iebūvēts pilskalna D nogāzē, bet plakuma R un Z mala sapostīta ar ierakumu.

Apkārtnes plans M 1:200 000

VI 156; A 12845.

Graudonis J. Arheoloģisko pieminekļu apzināšana Augšzemē // Zinātniskās atskaites sesijas referātu tēzes par arheologu, antropologu un etnogrāfu 1968. gada pētījumu rezultātiem. - R.: Zinātne, 1969. - 38. lpp. Latvijas PSR arheoloģija. - R.: Zinātne, 1974. - 324. lpp.

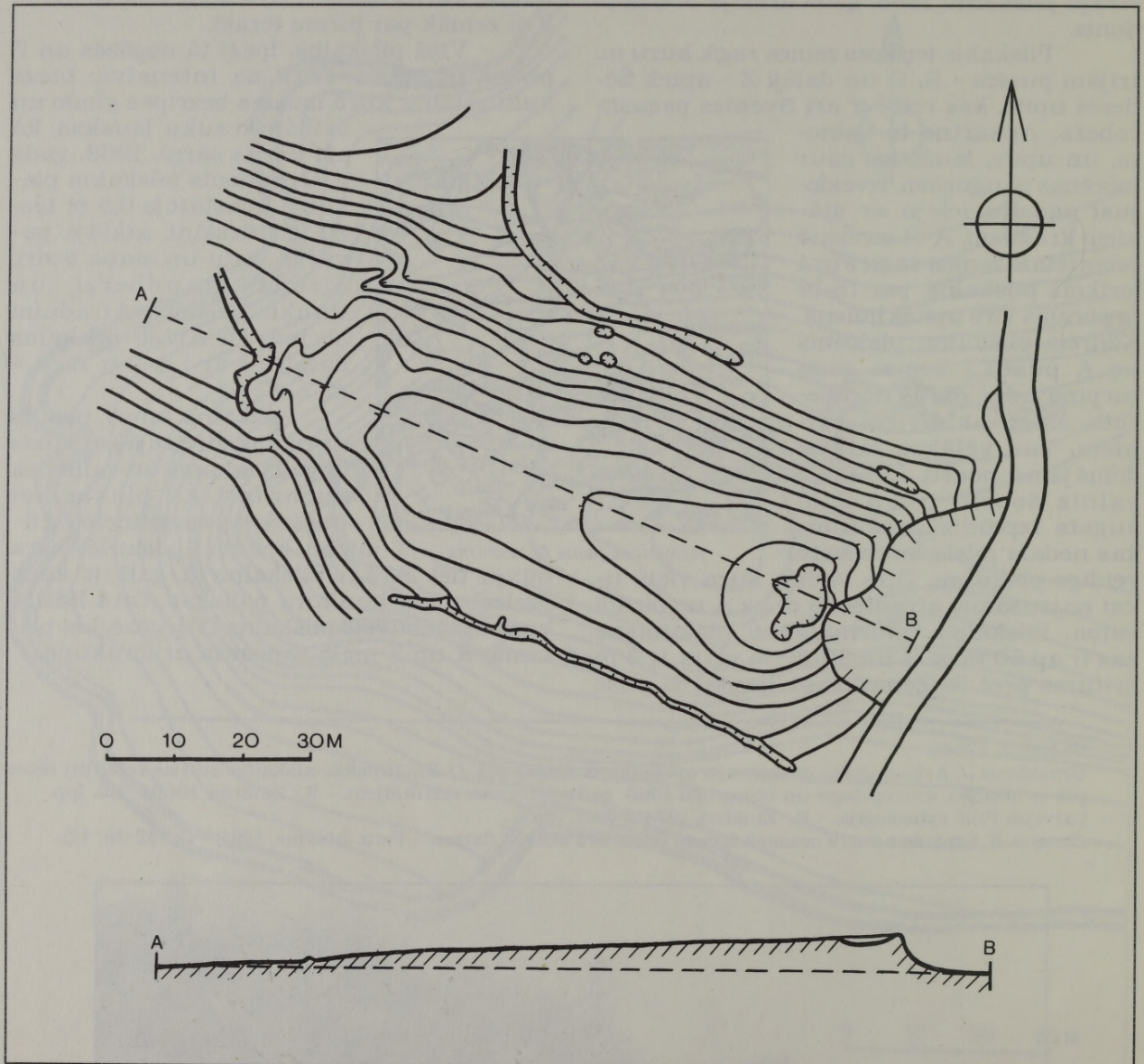
Васкs А. В. Керамика эпохи поздней бронзы и раннего железа Латвии. - Рига: Зинатне, 1991. - С. 132 (Nr. 12).

Arāju pilskalns

DAUGAVPILS RAJONS

54. Timšānu pilskalns
Koordinātas 26° 18' 29" 55° 54' 35"

*Mērogs 1:1000, griezumam augsatums 1 m
Izzīmēts pēc 1992. gada uzmērījuma*

Timšānu pilskalns, kas tautā saukts par *Zamok* vai *Zamki*, atrodas Daugavpils raj. Sventes pagastā Timšānu sādžā pie Ilūkstes-Vilkumiesta lielceļa. Pirmās ziņas par šo pieminekli 1935. gadā sniedza A. Košķens.

Timšānu *Zamki* atrodas minētā lielceļa labajā pusē tūlīt aiz Timšānu sādžas. Šajā vietā lielceļš

šķel A-R virzienā orientētu kokiem apaugušu smilšu kaupri. Uz ZRR no lielceļa galvenā kaupre (tai abās pusēs ir gareni tādā pašā virzienā orientēti pakalni) turpinās vairāk nekā 100 m garumā, bet pilskalns, kaupri nodalot, ierīkots tikai vienā tās daļā, kas atduras pret lielceļu. Kaupres A gals, kas par 1-2 m bijis augstāks par pārējo kaupri (varbūt tās ir kāda vaļņa paliekas), pret ceļu ir norakts. Arī vēl tālāk - nenoraktaajā galā ir liela bedre. Kalns pret Z

ir 8 m augsts, bet pret D tā augstums ir tikai 3-4 m. Pilskalna R galu, ko no pārējās kaupres atdala lokveida grāvis, no abām pusēm apliec divas terases, kas varbūt sākotnēji pret pilskalna galu bijušas veidotas kā grāvji. Pirmā terase atrodas 2 - 3 m, bet otrā - 6-7 m zem plakuma līmeņa. Tādā veidā norobežots

izlīdzināts nedaudz pret R slīps plakums, kura garums ir ap 70 m un plātums ap 20 m. Kā nogāzēs, tā arī plakumā vērojama tikai smilts zeme.

Pilskalns un tā nogāzes ļoti stipri sapostītas ar grantsbedri un I pasaules kara ierakumiem un bedrēm. Šķiet, ka, izbūvējot I pasaules kara nocietinājumus, daļēji to vajadzībām piemēroti senie pilskalna grāvji un terases, kas tādējādi zaudējuši

daudz no sava sākotnējā veida. Pieminekļa datējums nav zināms.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

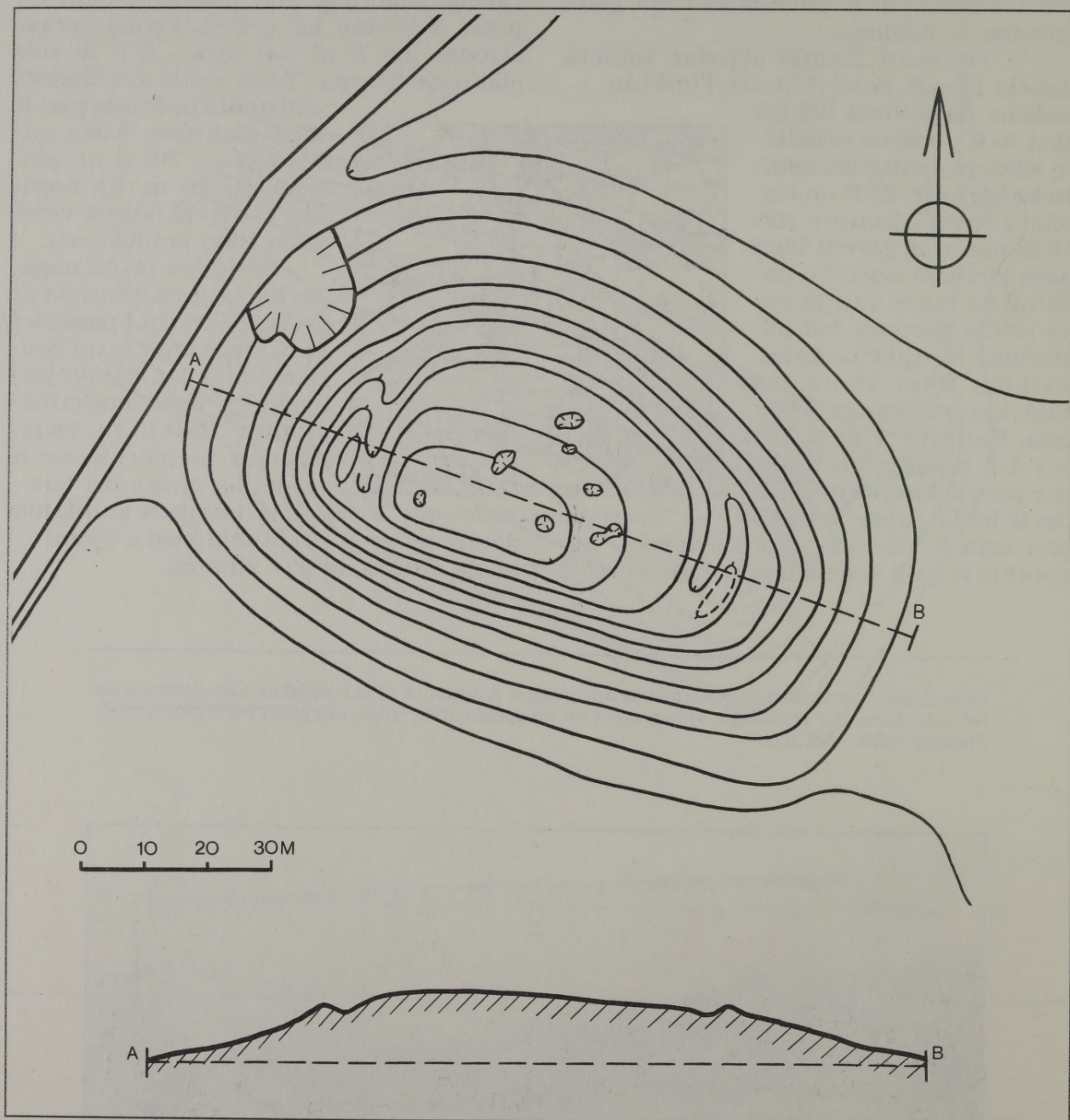
Graudonis J. Arheoloģisko pieminekļu apzināšana Augšzemē // Zinātniskās atskaites sesijas referātu tēzes par arheologu, antropologu un etnogrāfu 1968. gada pētījumu rezultātiem. - R.: Zinātne, 1969. - 38. lpp.

Timšānu pilskalns

DAUGAVPILS RAJONS

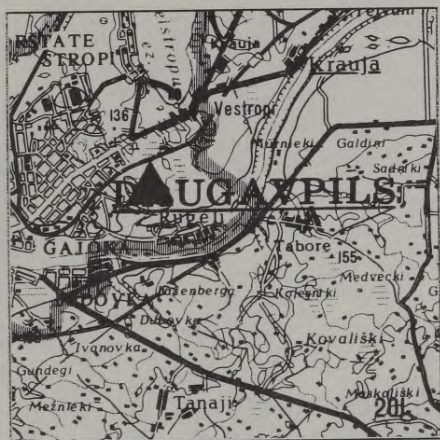
55. Volkovščiznas pilskalns
Koordinātas 26° 34' 58" 55° 52' 15"

*Mērogs 1:1000, griezumam augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1947. gada uzņēmuma*

Volkovščiznas pilskalns atradās Daugavpils pilsētas A daļā uz D no Stro-
pu ezera un 1 km uz ZR no Rugeļiem, 1,5
km uz Z no Daugavas un 1,5 km uz ZA
no Volkovščiznas. Pilskalnu 1947. gadā
atrada un plašāk aprakstīja A. Gusars.
Vēlākos gados pieminekļis dažādu zemes
darbu rezultātā pilnīgi iznīcināts, un A.
Gusara fiksētie kalna se-
nie nocietinājumi tādējā-
di līdz mūsdienām nav
saglabājušies.

Spriežot pēc A.
Gusara 1947. gada aprak-
sta un uzmērījuma, Vol-
kovščiznas pilskalns bija
ap 10 m augsts ZR-DA
virzienā orientēts kalns,
kuru ietvēra purvainā ze-
miene. Pilskalna D nogāze
jau no dabas bija stāva.

Apkārtnes plāns M 1:200 000

bet Z sāni 2-3 m zem plakuma līmeņa
bija nocietināti ar 4-5 m platu terasi. Abos
pilskalna galos terase pārgāja grāvjos,
kuru priekšā bija uzņemti ap metru
augsts valnis. Tādējādi norobežotais pla-
kums, kuram bija pāris metru slīpums
pret Z, bija ap 50 x 30 m liels. Pilskalna
ierīkošanai izmantots ne viss savrupais

kalns, bet gan tikai tā
augstākā daļa. A. Gusars
Volkovščiznas pilskalnu
raksturojis kā tādu, kam
kultūrslāņa gandrīz ne-
maz nav. Pieminekļa da-
tējums nav zināms.

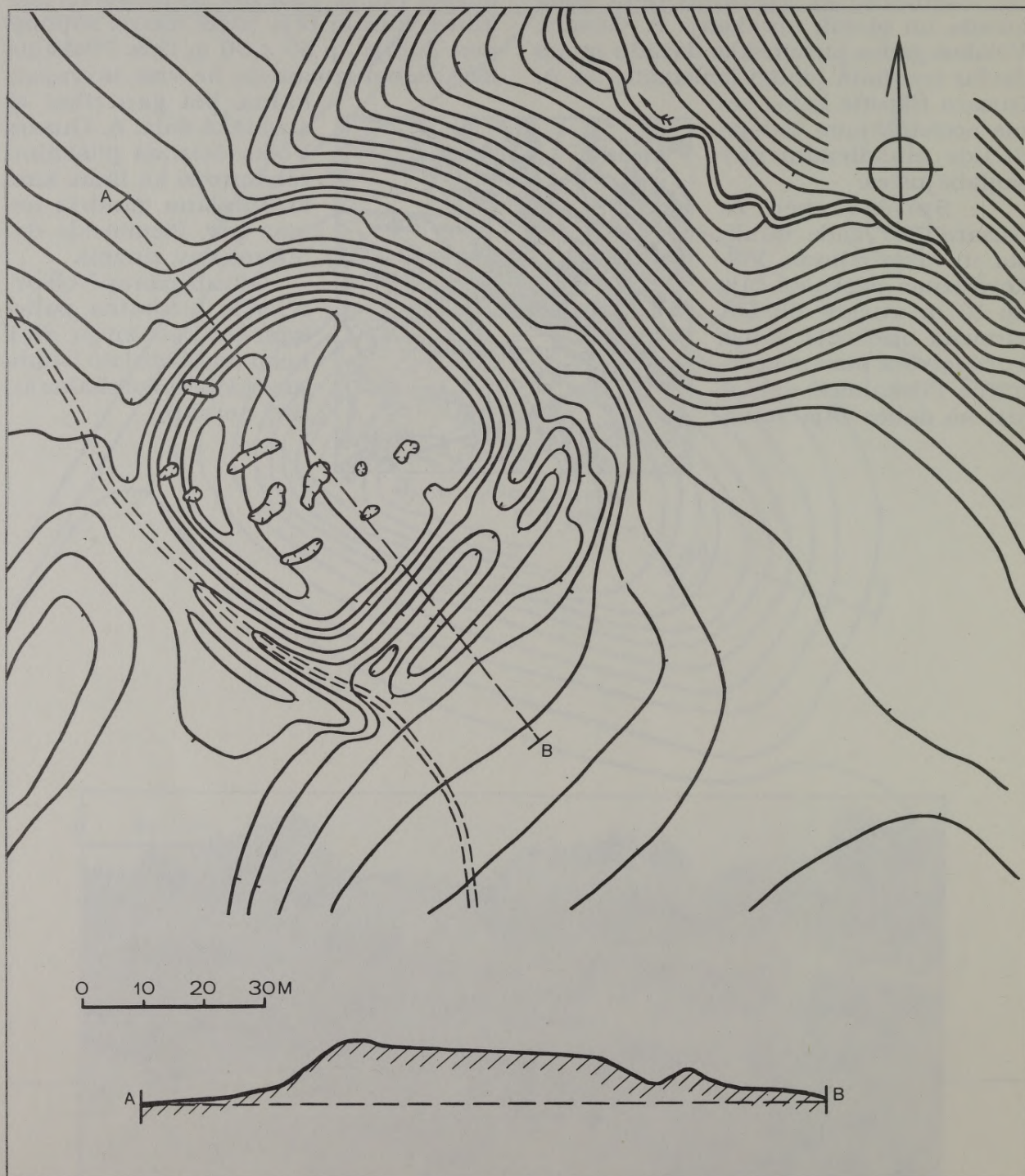
Mūsdienās ap Volkov-
ščiznas pilskalna palie-
kām ierīkoti zivju dīķi,
kuru norobežojošo damb-
ju veidošanai pilskalns arī
tika norakts.

Volkovščiznas pilskalna vieta

DAUGAVPILS RAJONS

56. Lasiņu pilskalns
Koordinātas 26° 35' 34" 55° 51' 10"

Mērogs 1:1000, griezumu augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1947. gada uzmērījuma

Lasiņu pilskalns, saukts par *Gorodoku*, atrodas Daugavpils raj. Tabores pagastā Daugavas senkrasta kreisajā malā, pāris kilometru uz A no Daugavpils. Lasiņi jeb Lasenbeka - bijušais muižas centrs - atrodas ap 0,5 km uz R no pilskalna. Pirmās ziņas par Lasiņu pilskalnu 30. gadu beigās sniedza A. Košķens.

Lasiņu pilskalns ierīkots strausta veidotas pastāvas gravas (kas krīt pret Daugavu) R pusē. Citās pusēs pilskalns virs tuvākās apkārtnes pacēlas tikai 4-5 m augstumā. Pilskalns ir ieapaļš, tā plakumam, kas ir 40 x 43 m liels, ir pāris metru slīpums pret A, bet kalna ZR stūris lēzeni izceļas pāri plakumam. Z un A pusē pret gravu pilskalnu 6-8 m zem plakuma līmeņa ietver 2-3 m plata terase,

Apkārtnes plāns M 1:200 000

kas DA pusē pāriet līdz 3 m dziļā grāvī starp pilskalnu un līdz 3 m augstu valni. Otrs valnis, kas nesavienojas ar pirmo, izveidots pilskalna DR pakājē, kur kalna augstums bija vismazākais. Pāri pār pirmo valni, tajā dziļi iegraužoties, ved ieeja pilskalnā, kas iegrauzusies arī pašā kalna malā. Iespējams, ka kāda ieejas vieta

bijusi arī pārtraukumā starp abiem vaļņiem. Pilskalns bojāts ar vairākiem kara laika rakumiem.

Pilskalna plakumā, nogāzēs, DA un ZR pakājē konstatējams intensīvs kultūrlānis, kurā atrasts tīkla gremds, māla vērpjamā skriemeļa puse, bezripas trauku lauskas (gludās, gludinātās, ar iespidumiem rotātās, švīkātās), kas ļauj Lasiņu pilskalnu datēt ar I g. t. p. m. ē. -

m. ē. I g. t.

A 9087; A 9572; A 10049; A 12391; VI 153.

Graudonis J. Dienvidlatgales arheoloģisko pieminekļu apzināšana 1971. gadā // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu, antropologu un etnogrāfu 1971. gada pētījumu rezultātiem. - R.: Zinātne, 1972. - 77.-78. lpp.

Latvijas PSR arheoloģija. - R.: Zinātne, 1974. - 333. lpp.

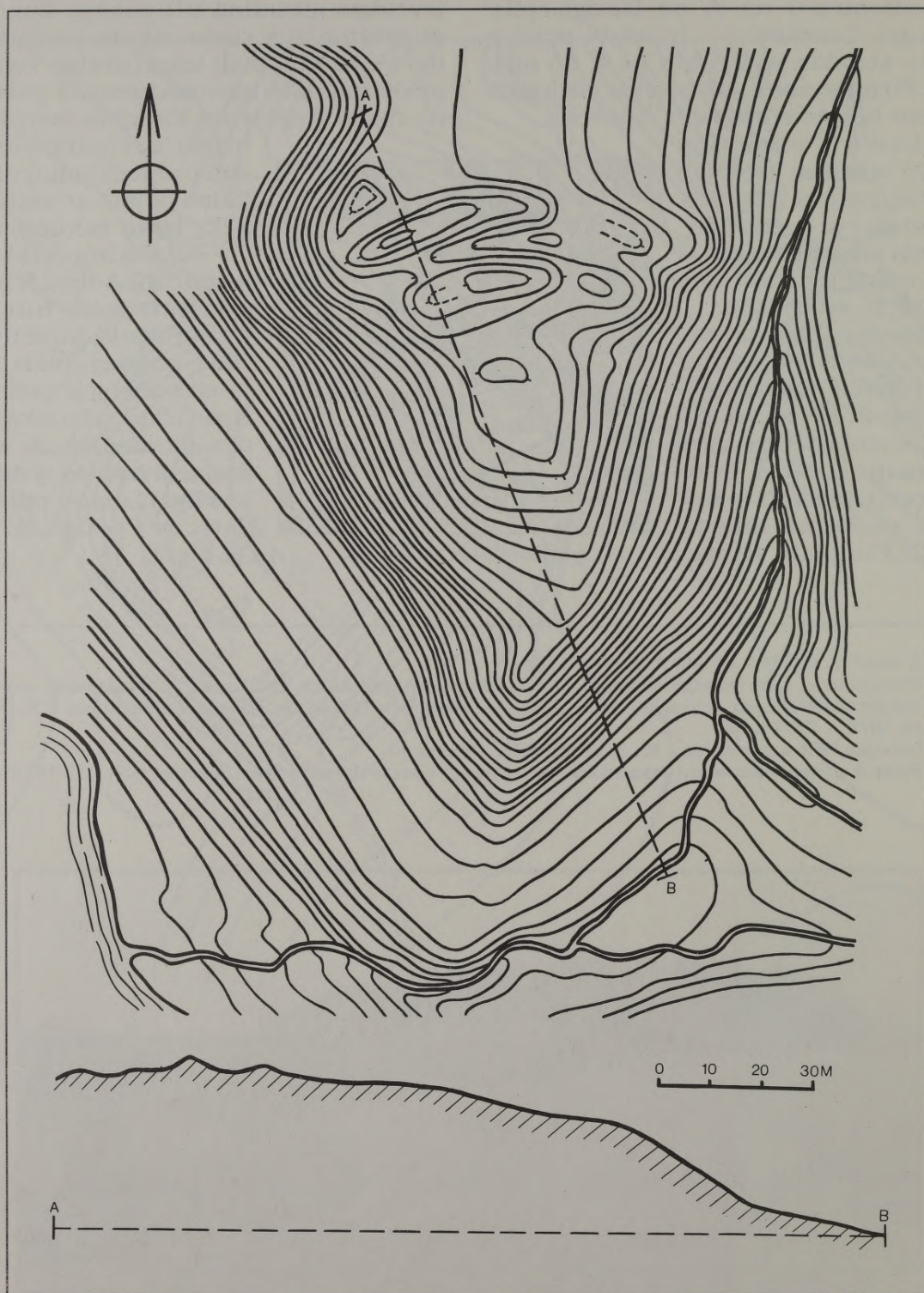
Васк А. В. Керамика эпохи поздней бронзы и раннего железа Латвии. - Рига: Зинатне, 1991. - С. 152 (Nr. 110).

Lasiņu pilskalns

DAUGAVPILS RAJONS

57. Vecračinas pilskalns
Koordinātas 26° 56' 07" 55° 54' 54"

Mērogs 1:1000, griezumū augstums 1 m
Izzīmēts pēc 1941. gada uzmērījuma

Vecračinas pilskalns atrodas Daugavpils raj. Naujenes pagastā Daugavas labajā krastā Vecračinas sādžā, 2,5 km uz D no Izvaltas dzelzceļa stacijas. Pilskalnu pirmais 1941. gadā plašāk aprakstīja A. Gusars. 1986. gadā pilskalnā izdarīti aizsardzības izrakumi T. Bergas vadībā.

T. Berga rakstīja, ka Vecračinas pilskalna "ierīkošanai izmantots dabisks no divām pusēm kraujš krasta atzarojums, kuru A un DA pusē norobežo apmēram 18-27 m dziļa grava, DR pusē - Daugava. Otrajā pusē, kur pilskalns savienojas ar tīrumiem, bija ierīkoti trīs 50 m gari vaļņi. Pilskalna (plakuma - J.U.) platība 60 x 30 m, tā forma atgādina izstieptu trīsstūri. Tas pilnīgi izpostīts, ierīkojot šeit vecticībnieku kapsētu, kura pastāvējusi aptuveni 200 gadu."

Apkārtnes plāns M 1:200 000

Salīdzinot ar A. Gusara 1941. gada aprakstu un uzmērījumu, mūsdienās pilskalna vaļņi ļoti cietuši. Ārējais valnis pilnīgi norakts, vidējam valnim norakts viss A gals, iekšējais valnis saglabājies netraucēts. Abu pēdējo vaļņu augstums - 2 m, platums - 9-10 m. Vaļņu iekšējā nogāze ir stāvāka, ārējā, pret grāvi vērstā, - lēzenāka. Vaļņi un plakums izpostīti ar kapu ekshumāciju.

Arheoloģiski pētot vaļņus, noskaidroja, ka tie uzbērti no dzeltenas smilts. Pie vaļņu pamata konstatēta 2-10 cm bieža pelnu kārtā, tomēr nekādas senlietas netika atrastas. T. Berga secināja, ka "ņemot vērā nocietinājumu sistēmu, to (pilskalnu - J. U.), iespējams, var datēt ar vēlo dzelzs laikmetu". Var būt, ka pilskalnam atbilstoša apmetne bijusi arī ārpus vaļņiem, jo tīrumā konstatēta tumšāka zeme.

Berga T. Slutišķu arheoloģiskās ekspedīcijas pārbaudes un aizsardzības izrakumi // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1986. un 1987. gada pētījumu rezultātiem: Arheoloģija. - R.: Zinātne, 1988. - 45.-46. lpp.
Urtāns J. Daugavas pilskalns. - R.: Latvijas kultūras fonds, 1993. - Nr. 3.

Vecračinas pilskalns

E. BRASTIŅA UZMĒRĪTIE UN PUBLICĒTIE PILSKALNI
VIDZEMĒ, LATGALĒ UN AUGŠZEMĒ

Pilskalna nosaukums*	Mūsdienu adrese	Piezīmes
1	2	3
Vidzeme		
"Pilskalns" pie Kalnķivutiem	Rīgas r. Salaspils pag.	Iznīcināts
"Klaņģu kalns" Ķekavā	Rīgas r. Ķekavas pag.	
"Pilskalns" pie Baltgalvjiem	Rīgas r. Daugmales pag.	
"Pilskalns" pie Sakainiem	Rīgas r. Daugmales pag.	
"Vīna kalns" Ikšķilē	Ogres r. Tinūžu pag.	Iznīcināts
"Mūku kalns" pie Spolitēm	Rīgas r. Salaspils pag.	
"Velna kalns" Ikšķilē	Ogres r. Tinūžu pag.	Iznīcināts
"Zilais kalns" Ogrē	Ogres r. Ogrē	
"Ķentes kalns" Ogrē	Ogres r. Ogrē	Iznīcināts
"Pilskalns" Lielvārdē	Ogres r. Lielvārdes pag.	
"Pilskalns" pie Lindes	Ogres r. Birzgales pag.	
"Augstie kalni" Aizkrauklē	Aizkraukles r. Skrīveru pag.	
"Pilskalns" pie Kalnziediem	Aizkraukles r. Aizkrauklē	
"Mūku kalns" Koknesē	Aizkraukles r. Kokneses pag.	Iznīcināts
"Pilskalns" Koknesē	Aizkraukles r. Kokneses pag.	
"Avotiņu kalns" pie Avotiņiem	Aizkraukles r. Klintaines pag.	
"Oliņkalns" Pļaviņās	Aizkraukles r. Klintaines pag.	Daļēji iznīcināts
"Pilskalns" pie Lokstiņas	Aizkraukles r. Klintaines pag.	Iznīcināts
"Pilskalns" pie Vecūžāniem	Ogres r. Madlienā pag.	
"Pilskalns" pie Plāteres	Ogres r. Madlienā pag.	
"Pilskalns" Kastrānē	Ogres r. Suntažu pag.	
"Lielā vira gulta" pie Ķoderiem	Ogres r. Suntažu pag.	
"Pilskalns" pie Nītaures	Cēsu r. Nītaures pag.	
"Pilskalns" pie Līgatnes	Cēsu r. Līgatnē	
"Pilskalns" Nurmižos	Rīgas r. Siguldas pag.	
"Lību kalns" Siguldā	Rīgas r. Sigulda	
"Kārļa kalns" Turaidā	Rīgas r. Sigulda	
"Viešu kalns" Turaidā	Rīgas r. Krimuldas pag.	
"Suvorova kalns" Krimuldā	Rīgas r. Krimuldas pag.	
"Pilskalns" pie Kaupiņiem	Rīgas r. Krimuldas pag.	
"Pilskalns" pie Gavēniem	Rīgas r. Krimuldas pag.	
"Pilskalns" pie Stārastiem	Limbažu r. Skultes pag.	
"Kranču kalns" Mazstraupē	Cēsu r. Straupes pag.	
"Batareja" Mazstraupē	Cēsu r. Straupes pag.	
"Ērgļu kalni" Mazstraupē	Cēsu r. Straupes pag.	
"Baznīckalns" Kūdumā	Cēsu r. Raiskuma pag.	
"Pilskalns" pie Kvēpenēm	Cēsu r. Raiskuma pag.	
"Riekstu kalns" Cēsīs	Cēsu r. Cēsīs	
"Sārumu kalns" Vaivē	Cēsu r. Vaives pag.	
"Tanīsa kalns" Raunā	Cēsu r. Raunas pag.	
"Skanstes kalns" pie Pikaņiem	Valkas r. Launkalnes pag.	
"Augstais kalns" Dzērbenē	Cēsu r. Dzērbenes pag.	
"Pilskalns" pie Upesmuižas	Cēsu r. Taurenas pag.	
"Pilskalns" pie Doļiem	Cēsu r. Amatas pag.	
"Pilskalns" Lizumā	Gulbenes r. Lizuma pag.	

*Pilskalnu nosaukumi doti E. Brastiņa versijā. Pilskalni sarakstā sakārtoti tādā pašā secībā, kādā tie publicēti E. Brastiņa pilskalnu grāmatās.

"Pilskalns" pie Kaudzēm
 "Pilskalns" pie Silaješkām
 "Pilskalns" pie Lielmežiem
 "Pilskalns" pie Vieķiem
 "Griškas kalns" pie Veļķu muižas
 "Skanstes kalniņš" Ērgļos
 "Pilskalns" pie Kaivēniem
 "Pilskalns" pie Ogres Pilskalniem
 "Ozolkalns" pie Bulandām
 "Putnu kalns" pie Kadiķiem
 "Pilskalns" pie Kaņepēniem
 "Pilskalns" pie Puduļiem
 "Pilskalns" Sāvienē
 "Pilskalns" pie Sildām
 "Pilskalns" pie Brakaļiem
 "Pilskalns" pie Lejas Ūbāniem
 "Ārones kalns" pie Brencēniem
 "Pilskalns" Mārcienā
 "Pilskalns" pie Mārcienas Pilskalniem
 "Dārznīcas kalns" Viesienā
 "Pilskalns" pie Lauteres
 "Pilskalns" Vējāvā
 "Pilskalns" pie Pilsežera
 "Pilskalns" pie Vēķiem
 "Pilskalns" pie Ārnicēniem
 "Pilskalns" Cesvainē
 "Pilskalns" pie Gribažiem
 "Obzermalns" pie Grigūļiem
 "Liedes kalni" Adulienē
 "Pilskalns" pie Kropes
 "Rutkastes kalns" pie Līkanšiem
 "Lazdu kalns" pie Blomes
 "Pilskalns" pie Nazupjiem
 "Pilskalns" pie Medņiem
 "Pilskalns" pie Siseņiem
 "Tempļa kalns" Alūksnē
 "Pilskalns" pie Kornetu muižas
 "Pilskalns" pie Staldēm
 "Pilskalns" pie Cērtenes
 "Celitkalns" Vijciemā
 "Garais kalns" Ērgemē
 "Pekas kalns" pie Kalneniņiem
 "Pilskalns" pie Vaidavas ezera
 "Piltiņkalns" pie Jaunlapaiņiem
 Vainiņu muižas vieta
 "Ķezberkalns" Limbažos
 "Pilskalns" Liepupē
 "Pilskalns" pie Grebiem
 "Bļodas kalns" pie Grebiem
 "Pilskalns" pie Kolbergas
 "Pilskalns" pie Vecvikšēniem
 "Kabele" pie Nauksēniem

Gulbenes r. Rankas pag.
 Gulbenes r. Rankas pag.
 Cēsu r. Jaunpiebalgas pag.
 Cēsu r. Zosēnu pag.
 Cēsu r. Vecpiebalgas pag.
 Madonas r. Ērgļu pag.
 Madonas r. Ērgļu pag.
 Ogres r. Mazozolu pag.
 Aizkraukles r. Iršu pag.
 Madonas r. Vestienas pag.
 Madonas r. Bērzaunes pag.
 Aizkraukles r. Aiviekstes pag.
 Madonas r. Ļaudonas pag.
 Madonas r. Mētrienas pag.
 Madonas r. Mētrienas pag.
 Madonas r. Praulienas pag.
 Madonas r. Bērzaunes pag.
 Madonas r. Mārcienas pag.
 Madonas r. Mārcienas pag.
 Madonas r. Aronas pag.
 Madonas r. Aronas pag.
 Madonas r. Jumurdas pag.
 Madonas r. Liezeres pag.
 Madonas r. Liezeres pag.
 Madonas r. Aronas pag.
 Madonas r. Cesvainē
 Madonas r. Dzelzavas pag.
 Madonas r. Dzelzavas pag.
 Gulbenes r. Jaungulbenes pag.
 Gulbenes r. Daukstu pag.
 Gulbenes r. Beļavas pag.
 Gulbenes r. Beļavas pag.
 Alūksnes r. Kalncempju pag.
 Alūksnes r. Zeltiņu pag.
 Alūksnes r. Jaunalūksnes pag.
 Alūksnes r. Alūksnē
 Alūksnes r. Veclaicenes pag.
 Alūksnes r. Virešu pag.
 Valkas r. Smiltēnē
 Valkas r. Vijciema pag.
 Valkas r. Ērgemes pag.
 Valmieras raj. Kauguru pag.
 Valmieras r. Kocēnu pag.
 Limbažu r. Umurgas pag.
 Limbažu r. Umurgas pag.
 Limbažu r. Limbažos
 Limbažu r. Liepupes pag.
 Valmieras r. Dikļu pag.
 Valmieras r. Dikļu pag.
 Valmieras r. Skaņkalnes pag.
 Valmieras r. Skaņkalnes pag.
 Valmieras r. Nauksēnu pag.

Daļēji iznīcināts

Latgale

"Pilskalns" pie Asotes	Jēkabpils r. Kūku pag.	
"Kaupre" Ābeļu salā	Jēkabpils r. Ābeļu pag.	
"Pilskalns" pie Dzirkāļiem	Jēkabpils r. Kūku pag.	
"Pilskalns" pie Ģedušiem	Preiļu r. Turku pag.	
"Pilskalns" pie Jersikas	Preiļu r. Jersikas pag.	
"Dzenes kalns" pie Donām	Preiļu r. Jersikas pag.	
"Piliģora" pie Atašienes	Jēkabpils r. Atašienes pag.	Iznīcināts
"Pilišķu kalns" pie Pilišķiem	Preiļu r. Vārkavas pag.	
"Pilskalns" pie Plyudām	Preiļu r. Preiļu pag.	
"Lielais kalns" pie Šņopstiem	Preiļu r. Rušonas pag.	
"Gorodok" pie Katigrades	Preiļu r. Rušonas pag.	
"Zamki" pie Baraukas	Preiļu r. Pelēču pag.	
"Gorodok" pie Rušenicas	Preiļu r. Rušonas pag.	
"Gorodok" pie Blaževičiem	Krāslavas r. Kastuļinas pag.	
"Gorodok" pie Stanovišķiem	Krāslavas r. Kastuļinas pag.	
"Gorodok" pie Gorodokas	Preiļu r. Aglonas pag.	
"Pilskalns" pie Skujām	Preiļu r. Aglonas pag.	
"Pilskalns" pie Madalāņiem	Preiļu r. Aglonas pag.	
"Pilskalns" pie Gutīņiem	Preiļu r. Aglonas pag.	
"Gorodok" pie Podgūres	Daugavpils r. Višķu pag.	
"Greitas kalns" pie Skrāmaņiem	Daugavpils r. Ambeļu pag.	
"Pilskalns" pie Lauku-Laperiem	Daugavpils r. Ambeļu pag.	
"Pilskalns" pie Markavas	Daugavpils r. Naujenes pag.	
"Gorodok" pie Lielbaranauskas	Daugavpils r. Ambeļu pag.	
"Pilskalns" pie Krāslavas	Krāslavas r. Krāslavā	Iznīcināts
"Gaisa kalns" pie Bantenišķiem	Krāslavas r. Kombuļu pag.	
"Pilskalns" pie Berezaukas	Krāslavas r. Izvaltas pag.	
"Pilskalns" pie Egliem	Krāslavas r. Grāveru pag.	
"Pilskalns" pie Žaunerāņiem	Krāslavas r. Aulejas pag.	
"Pilskalns" pie Grundāņiem	Krāslavas r. Skaistas pag.	
"Zamok" pie Indricas	Krāslavas r. Kalniešu pag.	Viduslaiku nocietinātas muižas vieta
"Zamok" pie Pustiņas	Krāslavas r. Robežnieku pag.	
"Zamčina" pie Mīzniekiem	Krāslavas r. Ķepovas pag.	
"Lubānes kalns" pie Dagdas	Krāslavas r. Dagdā	
"Zamok" pie Dagdas	Krāslavas r. Dagdas pag.	
"Pilskalns" pie Lielandzāņiem	Krāslavas r. Bērziņu pag.	
"Gorodišče" pie Poliščinas	Krāslavas r. Šķaunes pag.	
"Kapi" pie Meikšāņiem	Ludzas r. Pasienes pag.	
"Kausa" pie Maļinas	Ludzas r. Pasienes pag.	Iznīcināts
"Šibenica" pie Naumkiem	Ludzas r. Zaļesjes pag.	
"Gorodišče" pie Meļņikiem	Ludzas r. Istras pag.	
"Gorodoks" pie Zubravas	Ludzas r. Istras pag.	
"Lietavas kalns" pie Rudovas	Ludzas r. Lauderu pag.	
"Zamkova ja gora" pie Pentušiem	Ludzas r. Rundēnu pag.	
"Zelta kalns" pie Dūkstēm	Ludzas r. Nirzas pag.	
"Gorodok" pie Parkaļiem	Ludzas r. Pildas pag.	
"Gorodok" pie Solominkiem	Ludzas r. Pildas pag.	
"Zamkova ja gora" pie Gorkiem	Ludzas r. Nukšas pag.	
"Gorela ja gora" pie Gorodokas	Ludzas r. Rundēnu pag.	
"Jeršauka" pie Šelupinkiem	Ludzas r. Zvirgzdenes pag.	
"Silene" pie Degteriem	Ludzas r. Ciblas pag.	
"Kapu kalns" pie Eversmuižas	Ludzas r. Ciblas pag.	

1	2	3
"Pilskalns" pie Sileniekiem	Ludzas r. Mērdzenes pag.	
"Pilskalns" pie Opinkiem	Ludzas r. Nautrēnu pag.	
"Gorodok" pie Krupenišķiem	Preiļu r. Rušonas pag.	
"Pilskalns" pie Bobrovišķiem	Krāslavas r. Svariņu pag.	
"Dubauka" pie Ūdrajiem	Krāslavas r. Ezernieku pag.	
"Augstais kalns" pie Goveikiem	Ludzas r. Nukšas pag.	Daļēji iznīcināts
"Pilskalns" pie Vecslabodes	Rēzeknes r. Kaunatas pag.	
"Liepu kalns" pie Dzirkāļiem	Rēzeknes r. Kaunatas pag.	
"Pilskalns" pie Balteniem	Rēzeknes r. Čorna jas pag.	
"Karātavu kalns" pie Zeļenopoles	Rēzeknes r. Mākonkalna pag.	
"Gorodine" pie Ladušiem	Rēzeknes r. Čorna jas pag.	
"Pilskalns" pie Rēzeknes	Rēzeknes r. Ozolmuižas pag.	
"Pilskalns" pie Gribuļiem	Rēzeknes r. Vēremu pag.	
"Pilskalns" pie Pleskavas	Rēzeknes r. Rikavas pag.	
"Kaupre" pie Pizičiem	Rēzeknes r. Viļānu pag.	Iznīcināts
"Pilskalns" pie Aizkārķiem	Madonas r. Barkavas pag.	
"Pilskalns" pie Ideniem	Rēzeknes r. Nagļu pag.	
"Berzīnes kalns" pie Stary-Zamok	Balvu r. Bērzpils pag.	
"Pilskalns" pie Pilskalniem	Balvu r. Lazdukalna pag.	
"Pilskalns" pie Punculevas	Balvu r. Baltinavas pag.	
"Alotāju kalns" pie Punculevas	Balvu r. Baltinavas pag.	
"Kara kapi" pie Kārsavas	Ludzas r. Salnavas pag.	
"Bielužu kalns" pie Gorodišes	Palkino r. Kacēnu (Kačanovas) c. p.	
Augšzeme		
"Pilskalns" pie Sēlpils	Jēkabpils r. Sēlpils pag.	Daļēji iznīcināts
"Pilskalns" pie Babrāniem	Jēkabpils r. Sēlpils pag.	
"Sudrabkalns" pie Pormaļiem	Jēkabpils r. Sēlpils pag.	
"Grūbeles kalns" pie Gauzāniem	Aizkraukles r. Staburaga pag.	
"Zilais kalns" pie Piksteres	Aizkraukles r. Sunākstes pag.	
"Pilskalns" pie Maizišiem	Jēkabpils r. Viesītes pag.	
"Lielais Pilskalns" pie Sērpiņiem	Jēkabpils r. Viesītes pag.	
"Pilskalns" pie Kūliņiem	Jēkabpils r. Viesītes pag.	
"Pilskalns" pie Skosām	Jēkabpils r. Saukas pag.	
"Pilskalns" pie Saukas ezera	Jēkabpils r. Elkšņu pag.	
"Kņāvu kalns" pie Kņāviem	Jēkabpils r. Rītes pag.	
"Mārgas kalns" pie Ziemeļiem	Jēkabpils r. Rītes pag.	
"Stupeļu kalns" pie Kaln-Stupeļiem	Jēkabpils r. Rītes pag.	
"Pilskalns" Dignājā	Jēkabpils r. Dunavas pag.	
"Pilskalns" Kaldabruņā	Jēkabpils r. Rubenes pag.	
"Pilskalns" Dvietē	Daugavpils r. Dvietes pag.	
"Batareja" pie Moveļišķiem	Daugavpils r. Pilskalnes pag.	
"Šantes kalns" pie Driķenišķiem	Daugavpils r. Pilskalnes pag.	
"Zamečka" pie Kazimirišķes	Daugavpils r. Pilskalnes pag.	
"Palazdiņu kalns" pie Palazdiņiem	Daugavpils r. Pilskalnes pag.	
"Melnais kalns" pie Pilskalnes	Daugavpils r. Pilskalnes pag.	
"Lapsu kalns" pie Lagovkas	Daugavpils r. Pilskalnes pag.	
Lašu pilskalns	Daugavpils r. Eglaines pag.	
"Āpšu kalns" Sventas mežā	Daugavpils r. Sventes pag.	
"Zamok" Sventas mežā	Daugavpils r. Sventes pag.	
"Zamok" pie Kaķīšiem	Daugavpils r. Sventes pag.	
"Pilikalnis" pie Baltkājiem	Daugavpils r. Kalkūnes pag.	
"Zamki" pie Vec-Bornas	Krāslavas r. Kaplavas pag.	

Juris Urtans
NEWLY DISCOVERED HILLFORTS
OF THE EASTERN PART OF LATVIA
Summary

The tradition of the discovery and survey of Latvian hillforts has a 200 year old history. The most significant achievement in the recognition of Latvian hillforts is the work of Ernests Brastiņš. In the 1920ies after the seven years of survey expeditions E. Brastiņš issued 4 books with the descriptions, surveys, maps and photographs of 282 Latvian hillforts. Since E. Brastiņš' work about 90 new hillforts have been discovered, but, because of excessive secrecy, descriptions and topographical surveys of the hillforts were not allowed to be published.

In this book, which is the continuation of E. Brastiņš' work using similar methods are summarized data about 57 newly discovered hillforts in the eastern part of Latvia - Vidzeme, Augšzeme and Latgale. Following the tradition of E. Brastiņš' hillfort descriptions only such hillforts are included, which have clearest indications of hillforts - the artificial defence system, the artificial transformation of the hill, the cultural layer etc. In this summary there are also included 3 hillforts destroyed in the 20th C. For these hillforts earlier surveys and descriptions are given. In order to get a general view of the all kinds of all Latvian hillforts - uncertain, destroyed etc. - a register of all Latvian hillforts is envisaged. The summary of newly discovered hillforts of the eastern part of Latvia will be followed by a summary of the newly discovered hillforts of the western part of Latvia - Kurzeme and Zemgale.

This book ends with a list of the hillforts in E. Brastiņš' books, together with the present day addresses.

4 11.20

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304055983

Kontroleksemplärs

95-6

L 49